Tâlcuire la trimiterea cea către Colaseni a Apostolului Pavel, de Teofilact Arhiepiscopul Bulgariei elinește, și tâlmăcită din limba cea prostă grecéscă a fericitului întru pomenire Nicodim Atonitul în limba românéscă de smeritul V. P. M. M.[1]).

Pricina trimiterei acesteea către Colaseni[2]), dupre Chrisostom, Teodorit, Teofilact și Icumenie.

Tóte scrisorile fericitului Pavel cu adevěrat sfinte sînt și de Dumnedeŭ insuflate. Iar mai ales și mai cu deosebire scrisorile cele ce le trimite dela Roma, când era legat pentru Christos, precum este cea către Galateni, cea către Efeseni, cea către Filipiseni, cea către Filimon, cea a dóua către Timotei și acésta de față către Colaseni[3]). Și măcar că acésta s'a trimis mai înainte decât cea a dóua către Timotei, precum dice Chrisostom și Teodorit, căci precum un voevod de oști și biruitor, carele întru petrecerea vieței sale face rěsbóe și biruință și vitejii, le arată acestea prin scrisori către prietenii lui: așa și fericitul Pavel atuncea făcea, și prin scrisorile sale arăta ucenicilor sěi și prietinilor, legăturile cele ce a luat pentru Christos și cele-l-alte vitejii ale sale. Mărturisește însă și însuși Pavel acesta, cât de mare lucru este spre filotimie a purta legături pentru Domnul, pentru acésta și scrie lui Filimon despre Onisim, «pre carele l'am născut, dice, întru legăturile mele» (Filimon X). Iar a-

---

1) Insemnéză, că trimiterea acésta este o a dóuě-spre-decea după rânduiala și anii întru cari a scris Pavel trimiterile sale, după înțeleptul Teodorit, după amândóuě cele către Tesaloniceni și după amândóuě cele către Corinteni. Și după cea întâia către Timotei și după cea către Tit, și după cea către Romani și după cea către Galateni și după cea către Filipiseni și dupre cea către Filimon și dupre cea către Efeseni.

2) *Acéstă trimitere s'a scris, dupre Meletie, în anul 27 după înălțarea Domnului. Tom. I al biser. Istorii.*

3) *Care este cetatea Colasenilor ori Colosenilor, vedi înainte la cap. I stih 2.*

césta o a dis Apostolul pentru a nu ne întrista și noi hristianii când pătimim rele pentru Christos, ci mai ales să ne filotimisim și să le avem acestea de laudă. Și precum a scris Pavel Romanilor și Evreilor, cu tóte că încă nu-i vĕduse, cu un așa chip scrie și către Colaseni acestea, cu tóte că încă nu i-a fost vĕdut[1]*). Iar pre lângă Colasenii aceștia se afla și Filimon și Arhip Apostolul, carele socotesc că avea și purtare de grijă de óre-care biserică*[2]*). Scrie însă Pavel către Colaseni pentru o pricină ca acésta. Dogmă rea și erès aveaŭ óre-cari dintru hristianĭ ce se aflaŭ în Colase, fiind-că socoteaŭ că nu ne-am proaduș lui Dumnedeŭ și Părintelui prin mijlocirea Fiiului celui ce s'a înomenit, ci prin mijlocirea anghelilor, socotind póte cum că este de necuviință și prost a crede că Fiiul lui Dumnedeu s'a arătat în vremile cele mai dupre urmă pentru o mijlocire ca acésta, de vreme ce anghelii eraŭ îndestui a ne proaduce lui Dumnedeŭ, precum în Testamentul cel vechiŭ tóte prin anghelĭ s'aŭ iconomisit.*

Și cei ce aveaŭ eresul acesta se diceaŭ angheliceștĭ[3]*). Aveaŭ*

---

[1]) *De a vĕdut Pavel pre Colaseni și pre hristianii din Laodichia, saŭ de nu i-a vĕdut, vedĭ la suptînsemnarea cap. II al acesteea.*

[2]) *Acesta dupre Teodorit era dascăl al Colasenilor. Și vedi la cea către Filimon stih 2.*

[3]) *Insemnéză, că dupre sf. Epifanie în Panariĭ aceștia se numeaŭ angheliceștĭ pre sineșĭ, saŭ pentru-că se mândreaŭ că aŭ rânduială de anghelĭ după viețuire, saŭ căcĭ bârfeaŭ, că lumea s'a zidit de anghelĭ, iar dupre dumnedeescul Teodoriĭ (în tâlc. acesteea către Colasenĭ) angheliceștĭ se diceaŭ, căcĭ diceaŭ cum că legea prin anghelĭ s'a dat; pentru acésta și ĭi cinstea și slujia lor. Pentru acésta și sinodul cel din Laodichia, care este aprópe de Hone și de Colase, asupra eresuluĭ acesta a dat canonul sĕŭ 34, care dice așa: „Cum că nu trebue hristianiĭ a lăsa biserica luĭ Dumnedeŭ și a se duce și a numi anghelĭ și a face adunărĭ, care acestea s'aŭ oprit. Decĭ orĭ cine s'ar afla întru acéstă ascunsă idolo-slujire, fie anatema, că a lăsat pre Domnul nostru Iisus Christos, pre Fiiul luĭ Dumnedeŭ și s'a apropiat la idolo-slujire". Pricina însă, pentru care a dat canonul acesta sinodul acela, este, pentru-că precum dice Teodorit, eresul acesta a rĕmas mulțĭ anĭ în Frigia și în Pisidia a cărora Mitropolie era Laodichia. Iar Laodichia iarăș era aprópe de Colasenĭ carĭ eraŭ supușĭ Laodichieĭ. Pentru acésta și sinodul a oprit a nu chema cine-va pre anghelĭ ca pre nișce dumnedeĭ cu credința adecă slujitorésca.*

Iar Orighen în cartea V cea către Chels dice: „Că pentru acésta chema ca pre nișce dumnedeĭ pre anghelĭ, pentru-că aflaŭ eĭ numindu-se angheliĭ în dumnedeésca Scriptură, dumnedeeștĭ și dumnedeĭ. Iar Coresie dice, cum că óre-cariĭ religie a anghelilor înțeleg pre acésta, ce aicea de către Pavel se pomenește (Col. II, 18) socotința celor platoniceștĭ, carĭ slăveaŭ angheliĭ aericeștĭ (adecă aĭ vĕzduhuluĭ) și cereștĭ. Iar alțiĭ înțeleg pre chemarea vrăjitorilor, carĭ după Tertulian în cuv. cel rĕspundĕtor spre desvinovăție (apologetic) chema și demoniĭ întru vrăjitoriile lor și angheliĭ. Iar Climent în cartea a VI-a Stromatelor și Ieronim (în întreb. 10 la Algasia) și Ambrosie vor că Apostolul prihănește aicea

însă și luări aminte multe iudaicești și de ale Legei ceii vechi și de ale Elinilor, pândind dilele și vremile și mâncările. Deci pentru tóte acestea scrie către dînșii trimiterea acésta și mai întâiu mulțămește lui Dumnedeŭ dicênd că s'a mutat ei dela întuneric la lumina adevĕrului; al doilea, cum că Christos întru carele a credut, este chipul și cuvîntul lui Dumnedeŭ, prin carele tóte s'a făcut și cum că se cuvenea el, făcĕtor al totului fiind, a se face și întâiu născut al făpturei și întâiu născut din morți dupre omenire, pentru ca pre tóte să le unéscă și vii să le facă. Mai întâiu îi îndémnă să rĕmâe întru credință, arătând lor cu dovadă că și însuși Pavel acesta este slujitor și propoveduitor al Evangheliei, întru carea ei s'aŭ învĕțat, apoi tâlcuește și pentru Lege și pentru mâncările cele din lege și pentru dilele și anii, dovedind că aŭ încetat cele vechi și tăerea împrejur. Și mai întru tótă Trimiterea acésta îi învață pre ei a nu se amăgi că s'ar fi mântuit prin angheli și nu prin Christos. Și sfătuindu-i pre toți despre viețuire și despre hristianeștile moraluri sfîrseste Trimiterea.

---

pre idolo-slujirea Evreilor, cari sórelui și lunei (pre care și le numește aicea Apostolul stihii ale lumei) și anghelilor slujeaŭ ca lui Dumnedeŭ. Iar alții relighia anghelilor numesc pre iudaicésca Lege cea dată lui Moisi prin angheli în muntele Sinai. Iar sfințitul Avgustin (cartea VIII, despre cetatea lui Dumnedeŭ cap. XII) dice cum că Menandru și Satornin și Chirint și Vasilid și Sitian și Gaian cinsteaŭ pre óre-cari dumnedei mai mici ziditori ai ómenilor și ai lumei și că ar fi grăit prin proroci aceia, împrotiva cărora se arată aicea Apostolul. Și pentru acésta dovedește Apostolul pre Christos, că este mai pre sus decât anghelii, atât aicea cât și în Trimiterea cea către Evrei și în cea către Efeseni, pentru-că aceia socoteaŭ pre angheli mai mari decât Christos. Și dumnedeescul Epifanie dice, că Gaianii chemaŭ pre angheli la faptele lor cele rele, pentru ca-să-i ajute împreună. Și cu adevĕrat acéstă rea relighie a anghelilor a luat început dela filosofi.

TÂLCUIRE LA CEA CĂTRE COLASENI

CAP. I.

1. Pavel Apostolul luĭ Iisus Christos, prin voea luĭ Dumnedeŭ.

Indată dela început cu chip ascuns obóră dogma cea rea, ce o aveaŭ Colaseniĭ, cum că prin angheliĭ s'aŭ mântuit şi nu prin Christos, fiind-că eŭ nu sînt Apostol al anghelilor, dice, ci al luĭ Iisus Christos. Şi acésta este voea luĭ Dumnedeŭ a fi eŭ Apostol al aceluĭa şi nu al anghelilor. Deci de sînt eŭ Apostol cu voea luĭ Dumnedeŭ, arătat este că şi adevĕrate sînt acelea ce propoveduesc vóuĕ, ca un Apostol al adevĕratuluĭ Dumnedeŭ. Şi care sînt cele ce propoveduesc vóuĕ? Sînt acestea: cum că de către Fiĭul ne-am proadus noĭ luĭ Dumnedeŭ şi Părinteluĭ şi cum că noĭ ceĭ ce am credut în Christos ne-am slobodit de ĭudaiceştile şi elineştile luărĭ aminte. Insemnéză însă, o cetitorĭule, pre prepoziţia «prin», că aicea se dice la Dumnedeŭ Părintele pentru Arienĭ, carĭ dic pre Fiĭul maĭ mic decât Părintele «fiind-că Evanghelistul Ioan a dis că «nu dintr'însul» (adecă din Fiĭul) ci că «printr'însul s'a făcut tóte» (Ioan I, 2).

Şi Timoteĭ fratele.

Decĭ şi Timoteĭ este Apostol, fiind-că se numeşte frate al luĭ Pavel după Christos, după urmare însă era să fi arătat Pavel şi pre Timoteĭ Colasenilor, pentru-că era frate al sĕŭ şi împreună Apostol.

2. Sfinţilor celor ce sînt în Colase şi credincĭoşilor în Christos Iisus.

Colasele saŭ Colosele[1]) sînt cetate a Frigieĭ Pacatianeĭ nu-

---

[1]) De către Teodorit adecă Colase se numesc şi de către ceĭ maĭ mulţĭ. Iar de sfinţitul Teofilact pretutindenea Colose se numesc; ĭar de dumnedeescul Chrisostom une orĭ Colose ĭar alte orĭ Colase se află că

mită, care în ḑiua de aḑĭ se numeşte Hone, unde arhanghelul Mihail a făcut minunea. Arătat însă este, cum că Honele sînt Colasele, căcĭ lângă Hone este şi Laodichia, mitropolie fiind a Colaselor. Pentru acésta porunceşte Apostolul Colasenilor să trimită scrisórea să se cetéscă şi în Laodichia, aprópe fiind de dînşiĭ: «şi când se va ceti de voĭ scrisórea, să faceţĭ ca să se cetéscă şi în biserica Laodichenilor» (Col. IV, 6). De unde, ḑice, voĭ Colaseniĭ v'aţĭ făcut sfinţĭ? Nu v'aţĭ făcut prin sf. botez, carele (se) săvîrşaşte întru mórtea luĭ Christos? De unde vĕ numiţĭ credincioşĭ? Aŭ nu vĕ numiţĭ pentru acésta, căcĭ aţĭ creḑut în Christos şi căcĭ vĭ s'a încredinţat atâtea taĭne marĭ dela Christos? Pentru-că hristianiĭ se numesc credincioşĭ nu numaĭ căcĭ aŭ creḑut în Christos, ci şi căcĭ li s'aŭ încredinţat atâtea înfricoşate taĭne, pre care nicĭ angheliĭ le ştiaŭ, precum şi credincĭos se ḑice prietenul acela căruĭa îĭ încredinţăm şi îĭ spunem taĭnele nóstre. Şi de unde vĕ numiţĭ fiĭ aĭ luĭ Dumneḑeŭ şi fraţĭ între sine-vĕ? Óre din faptele vóstre saŭ din isprăvile vóstre? Ba, ci din Darul luĭ Christos. Decĭ cum suprascriţĭ proaducerea vóstră către Dumneḑeŭ şi mântuirea vóstră dela angheliĭ?

Har fie vóuĕ şi pace dela Dumneḑeŭ şi Părintele nostru[1]).

Aicea nu adauge Apostolul numele luĭ Christos, cu tóte că avea obiceĭŭ a-l adauge în tóte scrisorile ce trimitea. O face însă acésta pentru a nu sĕ împrotivi îndată din începutul scrisoreĭ Colasenilor, ca să nu-ĭ facă să se depărteze dela ascultarea celor-l-alte cuvinte. Şi dupre urmare pentru ca să nu se lipsécă de scoposul îndreptăreĭ lor, pentru care s'a pornit a le scrie. Spue aicea dar luptătoriĭ de Duh Machedonianiĭ, ceĭ ce ḑic că Sfîntul Duh nu este Dumneḑeŭ, cum s'a făcut Dumneḑeŭ părinte al nostru? Aŭ nu s'a făcut prin Sfîntul Duh? Şi cine a dăruit nóuĕ bunătăţile cele marĭ şi maĭ pre sus de minte? Aŭ nu le-a dăruit nóuĕ Sfîntul Duh? Decĭ cum îl micşoraţĭ voĭ şi ḑiceţĭ că nu este Dumneḑeŭ?

3. Mulţămim luĭ Dumneḑeŭ şi Părinteluĭ Domnuluĭ nostru Iisus Christos, tot-de-una pentru voĭ rugându-ne.

Iisus Christos, ḑice, este Domnul şi Stăpânul nostru, şi nu slujitoriĭ luĭ Iisus Christos, angheliĭ. Arată însă Pavel dragoste Colasenilor nu numaĭ pentru rugăciunea acésta ce o face

---

se numesc. Iar Gheorghie Chedrino ḑice cum că Colasul cel ce era în Rod s'a numit dupre mărimea ce avea. Iar dela Colos iarăş s'a numit Coloseni; o scrie însă acésta în anul 12-lea al împĕrăţieĭ luĭ Constandin fiul luĭ Constandie, a fiĭuluĭ luĭ Iraclie celuĭ de dînsul istorisit.

[1]) Despre ḑicerea: har vóuĕ şi pace dela Dumneḑeŭ, veḑĭ la cap. I, stih 3 al ceiĭ către Corintenĭ.

aicea pentru dînșiĭ, ci și pentru rugăciunea ce tot-de-una o proaduce luĭ Dumnedeŭ pentru dînșiĭ; căcĭ și pre ceĭ ce nu-ĭ vedea trupește, gânditor tot-de-una iĭ avea înaintea sa și se ruga pentru dînșiĭ de treĭ orĭ fericitul Apostolul Domnuluĭ.

4. Audind credința vóstră cea în Iisus Christos.

Mulțămim, dice, luĭ Dumnedeŭ și Părintelui, pentru-că am audit dela Epafrat credința ce avețĭ voĭ hristianiĭ ceĭ din Colase, nu întru anghelĭ, ci în Christos Iisus. Iĭ proapucă însă și iĭ prinde pre eĭ cu cuvîntul acesta; ci și numirile acestea Christos Iisus sînt semne și dovedĭ ale facereĭ de bine ce a făcut Christos nóuĕ ómenilor, pentru-că el s'a uns pentru dragostea nóstră[1]) și el este carele a mântuit pre norodul sĕŭ de păcatele lor, pentru care și s'a numit Iisus (Mat. I, 21).

Și dragostea cea către toțĭ sfințiĭ.

Am audit, dice, dela Epafras și dragostea ce avețĭ nu către cutarele și cutarele, ci către toțĭ sfințiĭ, în cât acéstașĭ dragoste o avețĭ și voĭ pentru noĭ; pentru acésta după urmare vețĭ asculta cu dulcéță și acestea ce scriem vóuĕ. Cu aceste cuvinte însă arată Pavel că are iubițĭ pre Colasenĭ și prietenĭ aĭ sĕĭ. Eŭ însă socotesc că «dragostea» numește aicea pre milostenie și pre chipul cel împărtășitor precum și într'alt loc așa o numește pre acésta.

5. Pentru nădejdea ceea ce se păstréză vóuĕ în cerĭŭ.

Iubițĭ, dice, frațiĭ meĭ, pre sfințĭ, nu pentru vre un sfîrșit omenesc, ci pentru nădejdea bunătăților celor viitóre. Saŭ și așa se înțelege, că noĭ mulțămim luĭ Dumnedeŭ pentru-că avețĭ se moșteniți voĭ nestricatele bunătățĭ în cerĭŭ cele nădĕjduite, fiind-că bunătățile cele fiitóre nu sînt gătite pre pămênt pentru ca să se strice, ci sînt gătite în cerĭurĭ pentru ca să fie nestricate și vecĭnice. Decĭ nu vĕ îndoițĭ pentru nădejdea ce avețĭ, fiind-că acésta este sigură și adevĕrată. Acest cuvînt însă îl dice Pavel hristianilor acelora, carĭ aŭ fost avut saŭ carĭ aveaŭ necazurĭ și ispite, pentru ca să nu caute odihna viețeĭ acesteea nicĭ să se întristeze și se slăbéscă întru ispite, fiind-că pentru acestea aŭ să ia mare rĕsplătire în cerĭurĭ.

Carea o ațĭ audit în cuvîntul adevĕruluĭ Evangheliеĭ.

Nu a dis: a propoveduireĭ, ci: a Evangheliеĭ, pentru ca să aducă aminte Colasenilor cu numirea Evanghelieĭ de facerile de bine, de bunătățile ce aŭ luat dela Dumnedeŭ. Fiind-că Evanghelia s'a dat pentru bunătățĭ și pentru facerile de bine, că și însușĭ numele eĭ acésta însemnéză, adecă bune vestirĭ și bu-

[1]) Despre numele luĭ Christos vedĭ la cap. I, stih 1 al celĭ către Romanĭ, în suptînsemnare.

curătóre vestirĭ (vedĭ la suptînsemnările cap. I la începutul ceiĭ către Romanĭ, ce este Evanghelia). Iar dacă și Evanghelia este cuvînt adevĕrat, apoĭ și întru dînsa nicĭ o mincĭună se află. Drept aceea cum voĭ facețĭ mincinos pre adevĕratul cuvîntul acesta al Evangheliei? Fiind-că nu credețĭ precum maĭ înainte v'ațĭ învĕțat din cuvîntul acesta cum că dela Christos este mântuirea. Carĭ însă a fost ceĭ ce aŭ propoveduit la Colasenĭ Evanghelia? A fost Apostolul Epafras, precum maĭ sus o arată aicea Pavel.

6. Al ceiĭ ce este de față la voĭ, precum și în tótă lumea.

Ca cum ar fi fost însuflețită Evanghelia, a dis Pavel că ea se află fața la Colasenĭ. Nu a venit, dice, la voĭ Evanghelia și apoĭ a fugit, ci este față și stăpânește învĕțătura eĭ întru voĭ. Cu aceste cuvinte însă îndulcește și îmblândește pre Colasenĭ. Iar fiind-că ómeniĭ ceĭ maĭ mulțĭ se întăresc maĭ bine, când aŭ împreună părtașĭ și pre alțĭ ómenĭ de aceleașĭ dogme și cugetărĭ, pentru acésta Pavel, dice, că Evanghelia nu se află numaĭ la voĭ, ci și în tótă lumea, că în fiește-care parte a lumeĭ este, și stăpânește și se păzește învĕțătura eĭ.

Și este aducând rod și crescêndu-se.

Rodește adecă, dice, Evanghelia pentru bunele fapte ale hristianilor celor ce cred într'însa. Și se crește pentru-că în tóte dilele aduce pre mulțĭ necredincĭoșĭ la credința și învĕțătura sa. Și iĭ face credincĭoșĭ. Și nu ar fi adus rodurĭ, nicĭ s'ar fi crescut atâta mult Evanghelia, de nu ar fi fost maĭ întâĭŭ adevĕrată și întărită, pentru-că și pomiĭ când se întăresc și se înrădăcinéză bine în pămênt, atuncea fac rodurĭ maĭ multe.

Precum și întru voĭ.

Apucă maĭ înainte și prinde pre Colasenĭ cu laudele acestea Pavel, precum și maĭ sus a făcut, că și de ar voi să nu pótă fugi de cuvintele sale; căcĭ dacă, dice, precum la toțĭ ómeniĭ așa și la voĭ s'a propoveduit Evanghelia, cum acum dela sineșĭ uniĭ dogmatisesc almintrelea?

Din diua întru care ațĭ audit și ațĭ cunoscut Darul luĭ Dumnedeŭ întru adevĕr.

Rodește, dice, și crește Evanghelia luĭ Christos întru voĭ din diua aceea, întru care ațĭ cunoscut Darul luĭ Dumnedeŭ și ațĭ credut. Dar cum ațĭ cunoscut și ațĭ credut? Adecă nu cu amăgire și cu cuvinte zadarnice și mincinóse, ci cu adevĕrul, adecă cu minunĭ și cu lucrărĭ maĭ pre sus de fire și deșănțate.

7. Precum și v'ațĭ învĕțat dela Epafras.

Așa, dice, ațĭ cunoscut Darul luĭ Dumnedeŭ cu înseșĭ lucrurile, precum și v'a învĕțat pre voĭ Apostolul Epafras, fiind-

că el nu v'a învĕțat altele și voĭ v'ațĭ învĕțat și faceți altele, ci insești acelea ce el v'a învĕțat, aceleași le-ațĭ învĕțat. Se vede însă că Epafras acesta era Colasean, precum dice Teodorit și a propoveduit Evanghelia la Colasenĭ, precum am dis maĭ sus[1]).

Dela ĭubitul împreună slugă cu noĭ.

Cu aceste cuvinte arată Pavel Colasenilor, că Epafras acesta propoveduitor lor era vrednic de credință; fiind, dice, că eŭ nu l'aș fi ĭubit pre el și nu l'aș fi numit împreună slugă cu mine, de nu ar fi fost credincĭos și adevĕrat.

Carele este pentru voĭ credincĭos slujitor al luĭ Christos.

In locul vostru, dice, a slujit Epafras în trebĭ, care se cuvin luĭ Christos. Fiind-că a merge la Roma Epafras și a mângâĭa pre Pavel, când se afla în legăturĭ și a arăta luĭ aședarea Colasenilor, acésta dic, a fost slujbă și slujire a luĭ Christos. Iar dacă Epafras este slujitor și slugă a luĭ Christos, cum diceți voĭ, că prin mijlocirea anghelilor v'ațĭ-adus luĭ Dumnedeŭ și v'ațĭ mântuit?

8. Carele și arătând nóuĕ dragostea vóstră întru Duhul[2]).

Acest Epafras, dice, a arătat mie duhovnicésca dragoste, care avețĭ către mine, pentru-că singură acésta este adevĕrată dragoste și ĭubire, cea duhovnicéscă și dupre Christos. Iar cele-l-alte tóte dragoste, atât cele fireștĭ, precum este ceea ce aŭ născĕtoriĭ către fiĭ și dimpotrivă fiiĭ catre născĕtorĭ, asișderea și dragostele cele ce aŭ prieteniĭ întru dînșiĭ și tovarășiĭ vre unuĭ lucru: tóte, dic, acèste sînt neadevĕrate și în vreme de ispită se sting.

9. Pentru acésta și noĭ din diua ce am audit, nu încetăm rugându-ne pentru voĭ.

Pentru acésta, care? fiind-că am audit dela Epafras, dice, credința și dragostea vóstră, pentru acésta avem bune nădejdĭ pentru cele viitóre, și ne rugăm pentru voĭ, nu într'o di saŭ dóuĕ, ci din diua aceea întru care am audit aședarea vóstră cea de maĭ sus. Arată însă Pavel cu aceste cuvinte, una adecă dragostea ce are el către dînșiĭ și alta încă că linișstit și fără simțire ĭĭ prihănește pre Colasenĭ, căcĭ cu tóte că aceĭa atâta

[1]) Că dice Teodorit așa despre Epafras: „Cetățean al lor vrednic de laudă era bărbatul acesta Epafras, dic, ĭar la Roma mergĕnd a spus dumnedeescului Apostol (adecă a arătat luĭ Pavel) și credința lor cea ferbinte către Domnul și amăgirea ce li s'a făcut lor de óre-carĭ; pentru care și scrie în trimiterea acésta Pavel: „vĕ îmbrățișéză pre voĭ Epafras, sluga luĭ Christos cea dintru voĭ" (cap. IV, 12).

[2]) Formă săritóre întrebuințéză aicea Apostolul, care așa se netezește: „Pre a vóstră întru Duhul dragoste".

vreme se ajutaŭ de rugăcĭunile luĭ, însă nu se făceaŭ pre sineşĭ depliniţĭ, ci încă se aflaŭ lipsiţĭ. Şi veḑĭ, ĭubitule, că şi noĭ hristianiĭ avem trebuĭnţă ca să avem multe rugăcĭunĭ şi în tótă vremea, pentru-că şi dumneḑeescul Pavel tot-de-una se ruga şi măcar că nimica isprăvea, rugându-se pentru Colasenĭ, cu tóte acestea nu s'a lăsat prea ĭubitorul de fraţĭ de a nu se ruga pentru dînşiĭ şi a nu îşĭ face lucrul sĕŭ.

Şi cerênd ca să vĕ umpleţĭ de cunoştinţa voeĭ sale.

Cu aceste cuvinte arată Pavel că Colaseniĭ, nicĭ eraŭ cu totul depliniţĭ, nicĭ cu totul lipsiţĭ, căcĭ de ar fi fost cu totul lipsiţĭ, nu ar fi ḑis, pentru ca să vĕ pliniţĭ de cunoştinţa voeĭ luĭ Dumneḑeŭ; ci ar fi ḑis, ca să luaţĭ cunoştinţa luĭ. Aveţĭ, ḑice, cunoştinţa dumneḑeeşteĭ voiĭ, ci nu o aveţĭ tótă şi deplinită cunoştinţa acésta. Şi cum că v'aţĭ proadus luĭ Dumneḑeŭ şi Părinteluĭ, acésta o cunóşteţĭ. Iar cum că v'aţĭ proadus prin mijlocirea Fiĭuluĭ sĕŭ, acésta vĕ lipseşte de a o şti. De care acésta mĕ rog luĭ Dumneḑeŭ să vĕ umpleţĭ şi să se facă deplinită întru voĭ. Că voea luĭ Dumneḑeŭ şi buna voinţă, adecă întâĭa povĕţuitóre voe este (precum tâlcueşte sfîntul Ioan Damaschin în cartea cea teologhicéscă a dóua, cap. XLVI) a luĭ Dumneḑeŭ, de a se da Fiĭul sĕŭ pentru noĭ şi nu a se da angheliĭ. Decĭ cunoştinţa se înţelege că este adăogirea şi deplinătatea cunoştinţeĭ dumneḑeeşteĭ voĭ[1]).

Intru tótă înţelegerea şi înţelepcĭunea duhovnicéscă.

Fiind-că pre Colasenĭ îĭ amăgeaŭ filosofiĭ Elinilor, cu înţelepcĭunea cea din afară şi trupéscă, pentru acésta ḑice aicea Pavel, că eŭ voesc să vĕ învĕţaţĭ dumneḑeésca voe şi dogma credinţeĭ vóstre a o cunóşte cu dumneḑeéscă şi duhovnicéscă înţelepcĭune şi nu cu înţelepcĭune omenéscă, de care acum rătăcindu-vĕ, socotiţĭ că ştiţĭ. Şi dacă numaĭ a se învĕţa cine-va a cunóşte dumneḑeésca voe, are trebuinţă de duhovnicéscă înţelepcĭune, ce ar maĭ ḑice cine-va pentru nebuniĭ aceĭa (ce fel aŭ stătut evnomianiĭ şi alţiĭ), carĭ obrăzniceşte şi fără ruşinare se fălesc, că cunosc fiinţa luĭ Dumneḑeŭ din înţelepcĭunea cea

---

[1]) Şi ce alta însemnéză: cunoştinţa, veḑĭ la suptînsemnarea ḑicereĭ: „Carele voeşte toţĭ ómeniĭ să se mântuĭască şi la cunoştinţa adevĕruluĭ să vie“ (I Timot. II, 4). Iar pentru dumneḑeésca voe acestea le ḑice dumneḑeescul Ioan Damaschin: „Se cuvine a şti că Dumneḑeŭ maĭ întâĭŭ voeşte toţĭ a se mântui şi împĕrăţia sa a o dobândi, că nu pentru ca să ne muncéscă ne-a făcut pre noĭ, ci pentru ca să ne împărtăşim de bunătatea sa; ĭar pĕcătuind, ca cel drept, voeşte să ne muncim. Decĭ să ḑice cea maĭ întâĭŭ voe înainte povĕţuitóre şi bună voinţă, din sine fiind; ĭar cea a dóua, următóre voe şi depărtare, din pricina nóstră“ (cart. II, cap. XLVI, din Teologhiĭ).

din afară? Iar ce este înțelegerea, vedĭ la suptînsemnarea dicereĭ: «să dea ție Domnul înțelegere întru tóte» (II Timot. II, 7). Iar Isaia darurĭ ale Sfîntuluĭ Duh numeşte pre înțelepcĭune şi pre înțelegere (cap. I, 2). Iar dumnedeescul Maxim aceste tâlcuindu-le dice: «Insuşire a înțelegereĭ este conaşedarea sufletuluĭ cu totul către cele cunoscute, ĭar însuşire a înțelepcĭuneĭ este unirea către Dumnedeŭ cea necunoscută, dupre care dorul celor vrednicĭ se face căştigare, făcênd Dumnedeŭ pre cel ce se împărtăşeşte cu împărtăşirea, făcêndu-l pre el tâlcuitor al dumnedeeştcĭ fericirĭ, dupre vecînica prolovire (saŭ propunere) către ceĭ ce aŭ trebuință de eşirea cea fără de mândrie (cap. XXXVIII, din a patra sută din cele teolog.).

10. Ca să umblațĭ voĭ dupre vrednicia Domnuluĭ.

Mě rog luĭ Dumnedeŭ, dice, ca să vě învěțațĭ voĭ că v'ațĭ mântuit prin Unul născut Fiĭul luĭ Dumnedeŭ, spre a umbla voĭ, adecă pentru a petrece întru îmbunătățire, căcĭ cel ce se învață a înțelege ĭubirea de ómenĭ a luĭ Dumnedeŭ şi că Dumnedeŭ a dat pre Fiĭul sěŭ pentru mântuirea nóstră, cum acela nu s'ar da pre sineşĭ cu totuluĭ tot spre ostenelile faptelor bune, saŭ cum nu ar voi a ridica crucea Domnuluĭ sěŭ? Că a umbla a dis dumnedeescul Apostol acésta, pentru viața cea îmbunătățită şi în tóte părțile Epistoliilor sale uneşte credința cu viața cea îmbunătățită. De acésta şi aicea dupre urmare credința o uneşte cu viața cea bună. Şi dupre alt chip încă se înțelege acésta, adecă că nu ne rugăm numaĭ ca să vě învěțațĭ cunoştința dumnedeeşteĭ voĭ, ci şi ca să facețĭ faptele cele dupre voea luĭ Dumnedeŭ, pentru-că cel ce ştie numaĭ şi nu face, se va munci. Vedĭ însă, o cetitorĭule, că umblet şi cale şi petrecere numeşte pre viață Pavel, pentru ca cu numitile acestea să arate, că precum este de nevoe nóuě a umbla tot-de-una, aşa asemenea este de nevoe şi viața cea îmbunătățită nóuě.

Spre tótă plăcerea întru tot lucrul bun.

Pentru acésta, dice, rog pre Dumnedeŭ pentru voĭ, ca aşa să vețuițĭ, în cât prin tóte să plăcețĭ luĭ Dumnedeŭ. Şi cum vețĭ plăcea luĭ Dumnedeŭ? Cu adevěrat nu cu alt chip decât cu tótă fapta bună; căcĭ unde se face fieşte-care faptă bună negreşit acolo este şi plăcerea luĭ Dumnedeŭ. Şi vedĭ, cetitorĭule, că în fieşte-care parte adauge sf. Apostol numele «tot» dicênd: întru tótă înțelepcĭunea, întru tot lucrul bun, întru tótă plăcerea. Şi maĭ jos dice: întru tótă răbdarea şi întru îndelungă răbdare, pentru ca să arate cu acésta că Colaseniĭ aŭ cu adevěrat şi acum înțelepcĭune şi fapte bune şi dumnedeeşcĭ

plăcere și suferire și îndelungă răbdare; nu aŭ însă tótă și deplinită înțelepciunea și faptele și suferirea și îndelunga răbdare, pentru acésta și aŭ trebuință să maĭ ia deplinătate la tóte acestea.

Rodind și crescênd întru cunoștința luĭ Dumnedeŭ.

Precum voĭ hristianiĭ ațĭ cunoscut maĭ curat pre Dumnedeŭ și maĭ vederat decât înțelepțiĭ ceĭ vechĭ saŭ și decât Evreiĭ ceĭ din Legea Veche, așa dupre urmare datorĭ sînteți și a spori în viața cea îmbunătățită, dupre mĕsura ce avețĭ a cunoștințeĭ luĭ Dumnedeŭ; căcĭ cel ce se învrednicește a se face fiŭ al luĭ Dumnedeŭ prin dumnedeescul botez, acesta este dator, câtă faptă bună să aĭbă? Cu adevĕrat mare și covîrșitóre. Saŭ se înțelegĭ acésta și așa, cum că trebue să rodițĭ voĭ hristianiĭ fapte, dar însă cu acestea avețĭ trebuință și cunoștința luĭ Dumnedeŭ a o avea, precum se cuvine și nu precum socoțĭ acum că o avețĭ; căcĭ ce folos este de viața bună și de petrecere, dacă nu cunóștețĭ că prin Fiĭul luĭ Dumnedeŭ v'ațĭ mântuit? Și vedĭ, cetitoriule, că maĭ sus a dis dumnedeescul Apostol, că Colaseniĭ aŭ trebuință de cunoștința dumnedeeșteĭ voĭ, adecă de iconomia luĭ Dumnedeŭ Cuvîntuluĭ pentru ca se umble și se petrécă dupre vrednicia Domnuluĭ; ĭar acum dice că trebue și a creșie întru faptele bune și a cunóște împreună pre Dumnedeŭ. Dice însă acestea așa, ca să arate că cunoștința și credința împreună și petrecerea cea bună și faptele cele asemenea sînt una alcătuitóre a totuluĭ și una de alta sînt nedespărțite.

11. Intru tótă puterea împuternicindu-vĕ.

Rugăm pre Dumnedeŭ, dice, fraților, pentru ca să vĕ umplețĭ de tótă puterea, întărindu-vĕ întru ispite și în góne și întru necazurĭ, în cât a nu vĕ împuțina cu sufletul și a nu vĕ desnădĕjdui.

Dupre stăpânirea slaveĭ sale.

Mĕ rog, dice, hristianilor, ca să vĕ dea Dumnedeŭ acest-fel de putere, precum se cuvine luĭ a da, adecă covîrșitóre și nepovestită. Insă să vĕ o dea precum este cu putință omuluĭ a o priimi. Mare mângâere însă este cuvîntul acesta al dumnedeescului Pavel, fiind-că nu a dis putere, ci a dis stăpânire și stăpânirea slaveĭ, care este maĭ mare decât puterea, ca cum ar fi dis pretutindenea slava luĭ Dumnedeŭ stăpânește și domnește. Decĭ și voĭ, fraților, nu slăbițĭ nicĭ vĕ împuținațĭ întru relele ce pătimițĭ, că vĕ vețĭ împuternici de slăvita putere a luĭ Dumnedeŭ, precum se cuvine a se întări ceĭ ce slujesc pre un stăpân ca acesta tare de slăvit.

Intru tótă îngăduirea și îndelunga răbdare.

Rog pre Dumnedeŭ să vě întăriţĭ, fraţiĭ meĭ, întru tótă îngăduirea, ce aveţĭ să o arătaţĭ către ceĭ afară de credinţă, adecă către păgânĭ, suferind cu mulţămire întru ispitele ce ar pricinui vóuĕ, rog însă şi să vě împuterniciţĭ încă întru tótă îndelunga răbdare, care aveţĭ să o arătaţĭ între sine-vĕ, către ceĭ de o credinţă şi fraţĭ aĭ voştrĭ. Căcĭ unuĭ om ca aceluĭa se dice că este îndelung răbdător, carele póte să pedepséscă pre cel ce îl asupreşte şi nu îl pedepseşte nicĭ îĭ izbândeşte; ĭar răbdare (?) la ómeniĭ aceea pre carĭ nu-ĭ póte a-ĭ pedepsi şi a le izbândi. Pentru acésta şi la Dumnedeŭ nu se dice chĭar răbdare, ci îndelungă răbdare, căcĭ el póte şi a pedepsi şi a perde pre ceĭ rĕĭ, însă rabdă îndelung şi nu pedepseşte. Dice însă Apostolul că întru tótă îngăduirea şi îndelunga răbdare să vě întăriţĭ, adecă nu acum să suferiţĭ şi să răbdaţĭ îndelung, ĭar pre urmă, nu, ci tot-de-una şi în fieşte-ce lucru. Iar ca să încheem înţelegerea cuvîntuluĭ tot, dicem că acésta o înţelege aicea Apostolul, că ne rugăm ca să luaţĭ deplinită cunoştinţă a dogmeĭ credinţeĭ nu cu înţelepcĭune luméscă, ci cu duhovnicéscă. Ne rugăm şi ca să aveţĭ viaţă îmbunătăţită. Ne rugăm şi să plăceţĭ luĭ Dumnedeŭ. Ne rugăm şi ca să vě împuterniciţĭ a sta viteješte întru ispite, împuternicindu-vĕ, precum se cuvine a se împuternici cine-va dela Dumnedeŭ. In sfîrşit ne rugăm şi pentru ca să arătaţĭ către ceĭ din afară îngăduire şi suferire, ĭar către fraţiĭ voştri îndelungă răbdare.

12. Cu bucurie mulţămind luĭ Dumnedeŭ-şi Părinteluĭ.

Fiind-că Apostolul vrea să prihănéscă pre Colasenĭ că nu cugetaŭ drept dogma credinţeĭ, maĭ înainte netezeşte cuvîntul pentru a nu se arăta că îĭ prihăneşte ca pre nişte vrăşmaşĭ. Decĭ după ce a dis maĭ sus că mĕ rog luĭ Dumnedeŭ a vi se da bunătăţile cele ce le-a dis şi faptele cele bune (ĭar a se ruga cine-va pentru alţiĭ, acésta nu este faptă de vrăşmaş ci maĭ ales de voitor de bine), acum aicea dice şi că cu bucurie mulţămesc luĭ Dumnedeŭ şi Părinteluĭ, pentru bunătăţile ce maĭ înainte a dăruit vóuĕ; drept aceea nu vě prihănesc, dice, fraţiĭ meĭ din vrăşmăşie, ci dela dragoste şi aş fi voit cu adevěrat tot-de-una se vě laud, însă de nevoe şi de dragostea mântuireĭ vóstre, mĕ îndemn a vě prihăni. Cu un chip ca acesta întrebuinţéză cuvîntul dumnedeescul Apostol şi către Corintenĭ. Şi dicênd că mulţămeşte luĭ Dumnedeŭ şi Părinteluĭ, cu acésta lin îĭ bagă pre eĭ în cuvîntul cel despre Fiĭul. Căcĭ dacă eŭ cu bucurie mulţămesc luĭ Dumnedeŭ şi Părinteluĭ, negreşit marĭ bunătăţĭ sînt cele ce v'a dăruit şi pentru acésta eŭ îĭ mulţămesc. Însă aceste bunătăţĭ nu v'a dăruit vóuĕ prin angheliĭ robiĭ luĭ, ci prin stăpânul Christos, prin Fiĭul sĕŭ. Dar

pentru ce a dis Pavel că mulțămesc cu bucurie, pentru-că se póte a mulțămi cine-va și cu mâhniciune, precum și Iov mulțămea lui Dumnedeŭ cu adevĕrat întru ispitele ce pătimea, însă mulțămea cu mâhniciune și cu durere grea a inimeĭ, după ce și-a rupt haĭnele sale și și-a tuns periĭ capuluĭ sĕŭ, care aceste sînt semne de durere și de întristare; că atuncea a dis: «Domnul a dat, Domnul a luat» (Iov I, 21); căcĭ nu se cuvine a ridica cine-va dela sf. Iov întristarea și durerea ce o simțea întru ispite; căcĭ de o va ridica acésta dela dînsul obóră și perde lauda luĭ, căcĭ cu acésta ce o ar dice că nu s'ar întrista și nu ar fi avut durere, ar arăta, că suferea ispitele ca un nesimțitor. Decĭ cu adevĕrul este acesta că se întrista, adecă și îl durea pre dreptul de ispitele care cerca, însă nu se rănea nicĭ se arăta nemulțămitor și neîngăduitor[1]).

Celuĭ ce v'a îndestulat pre voĭ.

Atât de multe bunătățĭ și marĭ sînt acelea, dice, ce a dăruit vóuĕ Dumnedeŭ și Părintele prin Fiĭul sĕŭ, în cât nu numaĭ v'a îmbogățit de darurile acestea, ci și v'a îndestulat și putere a dat vóuĕ spre a vĕ arăta că dupre vrednicie a dobândi bunătățile acestea; precum de pildă un împĕrat a încredințat și a dat unuĭ prost și josit om o vrednicie împĕrătéscă, însă nu a dat luĭ și putere îndestulă spre a o lua și a iconomisi vrednicia aceea dupre vrednicie și precum se cuvine. Pentru acésta și de multe orĭ urméză că cinstea aceea și dregătoria face pre omuĭ acela ce o a luat prea vrednic de rîs, pentru-că nu a stătut destoinic a o cârmui precum se cuvine. Însă Dumnedeŭ și Părintele nu a făcut așa, ci și dregătorie a dat nóuĕ hristianilor și tot o dată ne-a făcut îndestulațĭ și a iconomisi dregătoria acésta precum se cuvine, în cât îndoită cinste și îndoită vrednicie a dat nóuĕ Dumnedeŭ și căcĭ ne-a dăruit vrednicia și cinstea și căcĭ ne face iscusițĭ spre a o lua și a iconomisi bine cinstea acésta și vrednicia.

In partea sórteĭ sfinților.

Mulțămim adecă luĭ Dumnedeŭ și Părinteluĭ, dice, carele

[1]) Vedĭ despre Iov la suptînsemnarea dicereĭ: „Prin ocărĭ și prin laude" (II Cor. VI, 8). Intru un glas cu sfințitul Teofilact dice și înțeleptul Fotie, că Iov a blestemat diua întru care s'a născut, pentru ca să nu se arate că a fost nesimțitor: „Iată a avut și blestemul în buze, ca să nu se socotéscă de ceĭ mulțĭ că fără simțire suferea acea înfricoșată întêmplare, nimic alta se potrivește a înțelege. Că aduce blestemul nu asupra vre unuĭ lucru înființat, ci dupre ce s'a făcut, nicĭ ca cum vre o ființă; și ar fi blestemul și mărimea pătimireĭ făcênd arătată pre simțirea durerilor și nicĭ ca cum făcênd vinovat de greșală pre cel blestemat, căcĭ asupra celor neînființate era mânia luĭ" (Intreb. 194 din cele Amfilochiceștĭ).

ne-a împreună numărat întru rânduiala cetei sfinților sĕĭ. Și nu numaĭ acésta, ci și că ne-a dat să dobândim acéstă fericire cu sfinții; că acésta o a arătat pre numirea sórteĭ, pentru-că este cu putință a se împreună numără cine-va întru una și aceeașĭ cetate cu alțĭ boerĭ și dregătorĭ, însă a nu avea și aceeașĭ parte și merinde cu aceĭa. Asemenea iarășĭ este cu putință a avea cine-va aceeașĭ sórtă cu altul a nu avea însă și aceeașĭ parte și merinde, precum de pildă întru aceeașĭ sórtă a bisericeĭ se află toțĭ elinii, nu aŭ însă toțĭ și aceeașĭ parte, ci altul are alta și altul alta, iar întru împĕrăția ceĭurilor a învrednicit Dumneḑeŭ pre hristianĭ să aibă aceeașĭ sórtă și aceeașĭ parte. Sórtă însă numește Apostolul pre conumĕrarea cu sfinții, pentru ca să arate că precum sórta nu este ispravă a sîrguințeĭ omeneștĭ și a fapteĭ bune, ci maĭ mult se vede a fi norocire, așa și noĭ, ḑice, nu ne învrednicim împĕrățieĭ luĭ Dumneḑeŭ din isprăvile și faptele bune ale nóstre, ci totul este al haruluĭ și al dăreĭ luĭ Dumneḑeŭ. Pentru acésta și Domnul ḑicea: «Când vețĭ face tóte cele rânduite vóuĕ, ḑicețĭ că robĭ netrebnicĭ sîntem căcĭ ceea ce sîntem datorĭ a face, am făcut» (Luca XVII, 10).

Intru lumină.

Mulțămim luĭ Dumneḑeŭ și Părintêluĭ, ḑice, întru lumină, adecă întru luminarea ceea ce va să fie a vieței ceĭ-l-alte și întru ceea ce s'a făcut în viață acéstă, adecă mulțămim prin dumneḑeéscа lumină ceea ce s'a făcut cunoștință și tăere nóuĕ hristianilor, fiind-că acum ne-a luminat Dumneḑeŭ, adecă pentru-că a descoperit nóuĕ și a arătat taĭnile împĕrățieĭ ceĭurilor, iar în viitorul véc, acestea maĭ arătat le va descoperi nóuĕ[1].

13. Carele ne-a izbăvit pre noĭ din stăpânirea întunereculuĭ.

Nu numaĭ acésta, ḑice, este lucru mare, că Dumneḑeŭ ne-a învrednicit pre noĭ hristianiĭ de împĕrăția sa, ci și pentru-că ne-a învrednicit de acésta pre noĭ, carĭ maĭ înainte eram nevrednicĭ și o nimica. Fiind-că nu este unul și acelaș darul, a da cine-va un lucru bun celor vrednicĭ și acelașĭ a'l da celor nevrednicĭ. Care acésta o a arătat și aiurea Apostolul ḑicênd: «Că abĭa pentru un drept cine-va ar muri; recomândueşte însă pre a sa dragoste Dumneḑeŭ către noĭ că pĕcătoșĭ fiind noĭ, Christos pentru noĭ a murit» (Rom. V, 7). Decĭ ne-a izbăvit pre noĭ carĭ eram jos în stăpânirea întunereculuĭ, adecă a rătă-

[1]) Teodorit însă acéstă ḑicere așa o tâlcueşte: „lăudăm pre ĭubitorul de ómenĭ stăpân că nevrednicĭ fiind noĭ, ne-aŭ făcut părtașĭ lumineĭ sfinților".

cireĭ și a tiranieĭ întunecatuluĭ diavol. Că nu a dis Apostoluľ prost că ne-a izbăvit de întunerec, ci din stăpânirea întunereculuĭ, fiind-că întunecatul diavol avea multă stăpânire și tiranie asupra nóstră și ne stăpânea pre noĭ; căcĭ rĕŭ cu adevĕrat ar fi fost și prost a ne afla noĭ supt diavolul, ĭar a ne afla și supt stăpânirea și tirania luĭ, acest lucru era încă maĭ rĕŭ; și nu a dis că ne-a scos afară, ci că ne-a slobodit din stăpânirea diavoluluĭ, pentru ca să arate cum că noĭ ne aflam luațĭ de el în robie și robĭ aĭ luĭ și cumplit ne ticăloșĭam. Și apoĭ pre noĭ ceĭ atâta stăpânițĭ de întunecatul diavol, Dumnedeŭ slobodindu-ne, ne a mutat la luminata lumină a împĕrățieĭ și a teorieĭ sale.

Și ne-a adus la împĕrăția Fiĭuluĭ dragosteĭ sale.

Mare milă cu adevĕrat este și a ne mântui pre noĭ hristianiĭ Dumnedeŭ din stăpânirea întunereculuĭ, precum a dis; ĭar și a ne băga întru împĕrăția sa, acésta este mult maĭ mare și nu numaĭ prost a ne băga, ci și a ne pune împreună să împĕrățim cu Fiĭul dragosteĭ sale, adecă cu ĭubitul sĕŭ Fiŭ, pre noĭ dic vrășmașiĭ luĭ ceĭ întunecațĭ[1]). Acésta însă și aĭurea o dicea acestaș Pavel: «De împreună răbdăm, și împreună vom împĕrăți» (II Timot. II, 12). Nu a dis însă Pavel că ne-a mutat, saŭ că ne-a întors pre noĭ Dumnedeŭ la împĕrăția Fiĭuluĭ sĕŭ (că de ar fi dis așa, s'ar fi înțeles că deșăvîrșit totul ar fi fost al luĭ Dumnedeŭ, celuĭ ce ne-ar fi mutat și ne-ar fi întors pre noĭ ca pre niște neînsuflețițĭ și că nu ar fi fost ce-va și din partea nóstră); ci a dis: ne-a adus, pentru ca să se înțelégă, că mutarea acésta este și a voințeĭ nóstre și a bunătățeĭ; căcĭ fără a voi și noĭ, nu era cu putință a ne muta la împĕrăția luĭ Dumnedeŭ. Arată însă pre lângă aceste Apostolul cu acéstă dicere și lesnirea putereĭ luĭ Dumnedeŭ; căcĭ precum un împĕrat și un voevod de oștĭ, mută dela un loc la altul pre ostașiĭ sĕĭ, întru acest chip, cu atâta leśnire și Dumnedeŭ ne-a mutat la împĕrăția sa[2]).

14. Intru carele avem izbăvirea și lăsarea pĕcatelor.

Fiind-că maĭ sus a dis Pavel că Dumnedeŭ Părintele ne-a

---

[1]) Acestaș Teodorit așa tâlcueşte: „Şi Fiŭ al dragosteĭ însă pre stăpânul Christos l'a numit, învĕțând cum că nu ca făptură și ca rob saŭ slugă, ci ca Fiŭ se ĭubeşte (de Dumnedeŭ Părintele), că nu numaĭ al dragosteĭ Fiŭ, ci și ĭubit, adecă adevĕrat este că așa și Isaac se numea: „Că ĭa, dice pre Fiĭul tĕŭ cel ĭubit", în loc de adevĕrat, pre cel decât ceĭ-l-alțĭ aĭ tĕĭ prea cinstit". Vedĭ și la suptînsemnarea diciereĭ „întru care ne-a hărăzit pre noĭ întru cel ĭubit al sĕŭ" (Efes. I, 6).

[2]) Și se nu te minunezĭ, o cetitorĭule, dacă Apostolul dice cum că Dumnedeŭ Părintele ne-a adus pre noĭ la împĕrăția Fiĭuluĭ; ĭar Teofilact aicea dice că Dumnedeŭ ne-a adus pre noĭ la împĕrăția sa, căcĭ împĕrăția este una a Tatăluĭ și a Fiĭuluĭ și a Sfîntuluĭ Duh.

slobodit din stăpânirea diavoluluĭ, pentru ca să nu socoteştĭ tu că Fiĭul nu a arătat către noĭ nicĭ o bunătate, pentru acésta dice aicea că bunătatea cea maĭ mare şi darul Fiĭul a dat nóuě, căcĭ el este pricinuitorul de a ne muta noĭ la împěrăţia luĭ Dumnedeŭ şi Părinteluĭ, fiind-că a dăruit nóuě izbăvire adecă ertarea pěcatelor nóstre, căcĭ de nu ne-am fi izbăvit noĭ de pěcate, nu ne-am muta la împěrăţia luĭ Dumnedeŭ. Drept aceea Fiĭul este carele a progătit şi a făcut cale spre a lua noĭ Darul şi hărăzirea luĭ Dumnedeŭ Părinteluĭ şi Fiĭul ne-a izbăvit pre noĭ de pěcate în cât a nu maĭ cădea noĭ într'însele, nicĭ a ne maĭ face iarăş muritorĭ, ca nişte vinovaţĭ de prostrămoşescul pěcatul luĭ Adam. Decĭ fiind-că Fiĭul ne-a slobodit desăvîrşit pre noĭ de pěcate, acesta carele şi ne-a adus la Dumnedeŭ Părintele: cum dar voĭ Colaseniĭ diceţĭ, că angheliĭ ne-aŭ adus? Insemnéză însă acésta «întru carele», fiind pusă şi la Fiĭul pentru luptătoriĭ de duh care dic, cum că, fiind-că la Sf. Duh obişnueşte Scriptura a pune propoziţia acésta «întru carele», ĭar la Fiĭul pre propoziţia «prin» şi că pentru acésta dic eĭ că Duhul nu este cu Fiĭul de o fiinţă. Că ĭată aicea şi la Fiĭul pune Pavel propoziţia «întru» ca să arate cum că prepoziţiile acestea se mută şi că nu arată osebire de fire şi de fiinţă la Dumnedeire[1]).

15. Carele este chipul Dumnedeuluĭ celuĭ nevědut.

Pre cinstea fireĭ şi pre mărirea vredniciei Unuĭa născut Fiŭ o scrie aicea Pavel. Fiĭul, dice, este chipul luĭ Dumnedeŭ, adecă neschimbat, fiind-că nu poţĭ a afla cât de mare este Dumnedeŭ Părintele, pentru ca să afli şi cât este maĭ jos Fiĭul de cât Părintele. Căcĭ dacă Fiĭul ca om s'ar fi dis al Tatăluĭ, aĭ fi putut dice cum că chipul acesta nu este întócmaĭ dupre tóte cu cel dintâĭŭ chip; ĭar fiind-că Fiĭul se dice chip al luĭ Dumnedeŭ, ca Dumnedeŭ şi Fiŭ al luĭ Dumnedeŭ, pentru acésta este neschimbat chipul, ca Dumnedeŭ, al luĭ Dumnedeŭ şi ca nevědut, al celuĭ nevědut. Căcĭ la icónele cele meşteşugite fiind-că omenescul meşteşug zugrăveşte chipul, carele meşteşug la multe nu nimereşte amăruntita asemănare a întâĭuluĭ chip, pentru acésta şi icóna acea zugrăvită nu este întocmaĭ şi neschimbată de întâĭul chip. Iar la dumnedeésca fire nu urméză nicĭ o nimerire, nicĭ smintélă; pentru acésta şi chipul acela

---

[1]) Despre prepoziţiile acestea vedĭ maĭ amărunţită învěţătură la a treĭa suptînsemnare a diceręĭ: „Iar acestaş Dumnedeŭ este carele lucréză tóte întru toţĭ" (I Cor. XII, 6). Şi suptînsemnarea diceręĭ „Darul Domnuluĭ nostru Iisus Christos" (II Cor. XIII, 13), pentru-că rânduĭala numirilor Sfinteĭ Treimi alt-fel se pune de către Pavel.

este neschimbat de întâiul chip[1]). Pentru acésta dacă nevĕḑutul Fiŭ nu ar fi chip neschimbat al nevĕḑutului Dumneḑeŭ Părinte, ce ar fi oprit şi pre angheli de a fi chipurĭ ale luĭ Dumneḑeŭ? Pentru-că şi eĭ sînt nevĕḑuţĭ, dar însă nicĭ întru o parte a dumneḑeeşteĭ Scripturĭ, anghelii se numesc chipurĭ ale luĭ Dumneḑeŭ[2]). Veḑĭ amărunţimea dumneḑeeşteĭ Scripturĭ! Acésta pre om îl numeşte chip al luĭ Dumneḑeŭ şi Fiŭ al luĭ Dumneḑeŭ, că fiŭ ḑice întâiŭ născut al meŭ este Israil (Ex. IV, 22). Iar pre anghelĭ nicĭ la o parte îl numeşte chip al luĭ Dumneḑeŭ, pentru-că înălţimea anghelicesteĭ vednicii în grabă ar fi aruncat pre ómeni întru păgânătate, căcĭ auḑind ómeniĭ că anghelul este chip al luĭ Dumneḑeŭ, l'ar fi socotit pre el că este de aceeaşĭ vrednicie şi fire cu Dumneḑeŭ. Iar la om smerirea şi prostimea fireĭ omeneştĭ ne propăzeşte şi nu ne lasă se prepunem că omul este de aceeaş vrednicie şi fire cu Dumneḑeŭ, măcar deşi se numeşte chip al luĭ Dumneḑeŭ. Decĭ încheem din aceste ḑise, cum că Unul născut Fiiul luĭ Dumneḑeŭ fiind însuşĭ amêndóuĕ acestea: şi chip şi nevĕḑut, fiind-că este chip se osebeşte de anghelĭ, carĭ sînt şi eĭ nevĕḑuţĭ, nu

[1]) Maĭ aceşteaşĭ le ḑice şi teolog. Grigorie, pentru ce Fiiul se ḑice chip al Tatăluĭ, şi veḑĭ cuvintele acestuĭa care se află în suptînsemnarea cap. IV al ceiĭ a dóua către Cor., la stih 9. Insemnéză însă, că chipul cel firesc se schimbă de întâiul chip dupre ipostas. Că alt ipostas are Tatăl şi altul Fiiul. Iar chipul cel următoresc şi meşteşugesc se schimbă de arhetipon (adecă de cel dintâiŭ chip) dupre fire, că altă fire are chipul cel neînsufleţit şi alta omul dela care s'a închipuit, precum ḑice sinodicésca hotărîre în Duminica drepteĭ slăvirĭ (ortodoxieĭ) cetindu-se. Şi dumneḑeescul Teodorit ḑice: „Carele este chip al luĭ Dumneḑeŭ celuĭ nevĕḑut", că vederat şi curat şi pórtă haractirul născĕtoruluĭ; acésta este cea ḑisă de Domnul către Filip: „cela ce m'a vĕḑut pre mine, a vĕḑut pre Tatăl" (Ioan XIV, 9). Şi Adam a născut dupre chipul sĕŭ, adecă întru tóte aceluĭa semănând.

[2]) Areopaghitul însă Dionisie numeşte chip al luĭ Dumneḑeŭ pre anghelicestile puterĭ, pentru multe pricinĭ, ḑicênd aşa: „Chipul luĭ Dumneḑeŭ este anghelul, arătare a celuĭ nearătat, oglindă a lumineĭ curate strĕlucitóre nevătămată, neîntinată, nepătată, priimind într'însa tótă (de este ertat a ḑice) pre frumseţa bunătăţeĭ dumneḑeesculuĭ chip şi arătat strălucind în sine dupre ceea ce o are, ce este bunătatea neapuseĭ tăcerĭ" (despre dumneḑeeştile numirĭ cap. IV). Ḑice însă şi Marele Macarie întru un glas cu sf. Teodorit: „asemenea, auḑind tu şi despre vrednicia sufletuluĭ cum este de cinstită gândită fiinţa luĭ, să nu înţelegĭ că nu a ḑis despre anghelĭ, ci despre omenésca fire acésta, să facem dupre chipul şi asemĕnarea nóstră" (Fac. I, 26). Şi că ceriul şi pământul va trece, iar tu întru infiuere eştĭ, spre frăţie, spre mirésă a împĕratuluĭ. Că şi însuşĭ cele ce se vĕd, tóte cele ale mireluĭ ale mireseĭ sînt şi tóte cele ale Domnuluĭ câte sînt ţie le încredinţază. Că a venit spre solia te prin sineşĭ, ca pre tine să te cheme la sineşĭ şi tu nimica înţelegĭ, nicĭ aĭ înţeles evghenia ta (Vor. 16, cap. XIII).

sînt însă şi chipurĭ ale luĭ Dumnedeŭ. Iar ca nevědut, pentru ca să se osebéscă şi de ómenĭ, carĭ şi aceştia se dic chipurĭ ale luĭ Dumnedeŭ (dupre suflet adecă), nu sînt însă şi nevěduţĭ pentru trupul cel materialnic. Decĭ singur Fiĭul cel Unul născut este chĭar şi neschimbat chip al luĭ Dumnedeŭ, ĭar deşi încă se împrotivesc Arieniĭ cum că chipul nu este de o fiinţă cu cel dintâĭŭ chip, audă Scriptura cum numeşte pre Sit chip al luĭ Adam «că a vieţuit, dice, Adam dóuě sute şi treĭ-decĭ anĭ şi a născut dupre faţa sa şi dupre chipul sěŭ fiŭ şi a chemat numele luĭ Sit» (Fac. V, 3). Decĭ Sit carele se numeşte chip al luĭ Adam, acesta nu este şi de o fiinţă cu Adam? Negreşit de o fiinţă, căcĭ icónele cele meşteşugite nu sînt de o fiinţă cu întâele chipurĭ, căcĭ întâele chipurĭ sînt ómenĭ şi însufleţiţĭ şi viĭ şi cuvîntătorĭ, ĭar chipurile ómenilor sînt ne-însufleţite şi ne viĭ şi necuvîntătóre; ĭar chipurile cele fireştĭ (precum sînt toţĭ fiiĭ ómenilor) acestea sînt de o fiinţă cu întâele chipurĭ, căcĭ fieşte-carele fiŭ este de aceeaşĭ fiinţă cu tatăl sěŭ.

Intâĭŭ născut decât tótă făptura.

După ce a dis Apostolul că Fiĭul este chip al Tatăluĭ, atuncea dice dupre urmare şi că maĭ întâĭŭ născut este decât tótă făptura. In aceste cuvinte însă staŭ tóte meşteşugirile şi sofizmata (adecă viclenele socotinţe) ale ereticilor Arienĭ, pentru ca să dovedéscă că Fiĭul este făptură saŭ zidire, că de vreme ce, dic eĭ, că Fiĭul se numeşte aicea de Pavel maĭ întâĭŭ născut decât tótă făptura, apoĭ este maĭ întâĭŭ decât zidirile saŭ făpturile. La care noĭ rěspundem, că Pavel nu a dis că este maĭ întâĭŭ făcut saŭ zidit, ci a dis întâĭŭ născut, drept aceea dupre cuvîntul těŭ, o arianule, tu veĭ da fiuluĭ şi fraţĭ pre alţiĭ şi aşa va fi întâĭŭ şi decât mine omul şi decât bróscа şi decât peatra şi decât cele-l-alte necinstite şi próste zidirĭ, şi dupre urmare va fi şi de o fiinţă cu tóte acelea. Căcĭ cel ce este întâĭŭ născut decât alţiĭ, acela este şi de o fiinţă cu aceĭa. Dar însă hula ta acésta în capul těŭ întórcă-se, căcĭ a gândi cine-va nişte socotele próste ca acestea, pentru slava cea neaseměnată a Unuĭa născut Fiĭuluĭ luĭ Dumnedeŭ, acest lucru e ateon[1]). Incă

---

[1]) Şi dumnedeescul Teodorit aşa dice: „şi alt-fel că nicĭ maĭ întâĭŭ zidit l'a dis pre el dumnedeescul Apostol, ci întâĭŭ născut, adecă maĭ întâĭŭ, aşa şi întâĭŭ născut din morţĭ; că acesta maĭ întâĭŭ s'a sculat din morţĭ; aşa şi biserica celor întâĭŭ născuţĭ“ dumnedeescul Apostol a numit pre adunarea sfinţilor, nu căcĭ fireşte toţĭ maĭ întâĭŭ aŭ dezlegat durerile naştereĭ maĭcelor lor, ci căcĭ maĭ multă óre-care cinste s'a osebit celor întâĭŭ născuţĭ dupre lege, pre cinstirea acestora prin numirea acésta o a arătat“. Iar Fotie dicerea acésta tâlcuind dice „că

şi dupre alt chip se înţelege că întâiŭ născut nu se dice în sfînta Scriptură negreşit întâiŭ născut dintre fraţiĭ ceĭ născuţĭ dupre urmare de dînsul, ci se dice întâiŭ născuţĭ şi cel ce s'a născut maĭ înainte, chĭar deşi nu are fraţĭ. Aşa şi Născĕtórea de Dumnedeŭ Maria l'a născut pre el dupre trup întâiŭ născut: «Că a născut, dice Evanghelistul, pre Fiĭul sĕŭ cel întâiŭ născut» (Luca II, 6) ca pre un întâiŭ născut şi nu că avea alţĭ fiĭ, dupre urmare născuţĭ dupre dînsul, că singur născut acésta s'a născut de dînsa. Decĭ precum Fiĭul dupre-omenire din fecióra Maria s'a născut întâiŭ născut, adecă singur născut, aşa acestaş dupre dumnedeire s'a născut din Tatăl întâiŭ născut, nu sheticeşte (adecă nu cu ţinere) ca către zidirĭ, ci fără atârnare şi fără ţinere, că singur născut este şi dupre naşterea cea de sus. Ce însă este înţelegere ce o dice aicea Pavel acum, stând împrotivă la pricina ce stă înainte şi surpând socotéla Colasenilor? Acésta este: pentru ca să nu socotéscă Colaseniĭ, cum că Fiĭul este maĭ noŭ decât angheliĭ fiind-că strămoşiĭ şi prorociĭ Legeĭ Vechĭ prin anghelĭ se proaducea luĭ Dumnedeŭ, ĭar Fiĭul întru darul Evanghelieĭ se dice că ne-a proadus pre noĭ

îndoită dicêndu-se zidirea, una adecă făcută ĭar alta înoită, Christos se dice întâiŭ născut decât zidirea cea înoită de catre Apostolul. Că adauge dicênd întâiŭ născut din morţĭ, apoĭ întindêndu-se către ereticĭ dice aceste frumóse cuvinte: „O rea şi nebună socotinţă a vóstră! A venit Christos către voĭ, a dat nóuĕ pre duhul sĕŭ şi a luat trupul nostru. Şi conschimbul maĭ întâiŭ a venit şi luând frământătura nóstră o a înălţat pre ea şi o a făcut să şadă de-a drépta Tatăluĭ şi necunoştinţa pre facere de bine o ocărăşte. A luat dela noĭ plăzmuirea şi o a făcut să şadă de-a drépta Tatăluĭ, am luat dintru el duhul, îl ocărâm, rânduindu-l între zidirĭ şi între robĭ" (Intreb. 182 din cele amfiloh.).

Iar sfîntul Grigorie al Niseĭ aşa dice: „Tótă zidirea cea din început a ómenilor şi învechindu-se şi stricându-se, precum Apostolul Pavel numeşte, şi altă nóuĕ zidire întru Christos făcêndu-se, nicĭ pre acésta alt cine-va o a povăţuit înainte, ci al tóteĭ zidireĭ ómenilor ceiĭ ce s'a făcut prin Evanghelie, acesta este cel întâiŭ născut. Prin a dóua naştere şi a ceiĭ dupre sfîntul botez şi a învierei ceiĭ din morţĭ, întru amêndóuĕ făcêndu-se nóuĕ începĕtor al vieţeĭ şi pârgă şi întâiŭ născut" (cuv. II, înprotiva luĭ Evnomie). Şi în scurt la patru locurĭ dicêndu-se despre Christos cum că este întâiŭ născut „întâiŭ născut decât tótă zidirea" precum dice aicea: „Spre a fi el întâiŭ născut între mulţĭ fraţĭ (Rom. VIII, 29) „întâiŭ născut din morţĭ" (Col. I, 18). Şi: „când introduce ĭarăşĭ pre cel dintâiŭ născut în lume" (Ev. I, 6) în tóte părţile, pretutindenea să înţelege întâiŭ născut, Christos ca om, precum dice acestaş sfînt Grigorie al Niseĭ şi pentru acésta are şi fraţĭ, căcĭ şi botezându-se fraţĭ ne-a făcut pre noĭ, care asemenea ne botezăm. Şi din morţĭ sculându-se fraţĭ ne are pre noĭ ca pre uniĭ ce avem să ne sculăm şi noĭ din morţĭ ca dînsul. Şi fiind-că sînt treĭ naşterĭ, cea din trup, cea din botez şi cea din înviere, dupre câte trele aceste naşterĭ Christos s'a făcut (întâiŭ născut), dupre acestaş părinte Grigorie (cuv. III asupra luĭ Evnomie).

hristianiĭ la Dumnedeŭ Părintele; pentru acésta Pavel vrea să arate că Fiĭul este maĭ înainte decât tótă făptura și zidirea dupre dumnedeire. Cu care chip al estimeĭ fiind? Prin nașterea cea de Dumnedeŭ Tatăl. Drept aceea Fiĭul este maĭ înainte decât tótă făptura, apoĭ este și maĭ înainte decât angheliĭ și nu numaĭ este maĭ înainte, ci și însușĭ ĭaŭ zidit pre eĭ. Decĭ și dacă în óre-carĭ lucrărĭ și taine aŭ slujit angheliĭ în Scriptura cea veche, a Fiĭuluĭ și prin Fiĭul a fost slujba și slujirea lor acésta. Vedĭ însă, o cetitoriule, ințelepcĭunea mareluĭ Apostol: că nu audind cine-va că Fiĭul este maĭ înainte de tótă zidirea și din acésta să socotéscă că dupre estime este fără de început, pentru acésta învață Pavel aicea cum că Fiĭul are Părinte și dintru acesta are estimea născută, căcĭ fiind-că acesta și tóte zidirile și făpturile sînt dela Dumnedeŭ, însușĭ acésta, dic, arată cum că altul este acesta și altele sînt zidirile și făpturile, căcĭ acesta cu adevĕrat este ca Fiŭ născut din dumnedeéscа fire și din ipostasul Părinteluĭ, ĭar acelea sînt din Dumnedeŭ, ca niște zidirĭ dupre chipul facereĭ, zidite încă și prin însușĭ Fiĭul, adecă zidite din singură dumnedeéscă voe și putere și bunătate, și cuprindĕtor a dice: din lucrarea luĭ Dumnedeŭ făcute și nu din frica luĭ Dumnedeŭ. Și vedĭ despre acésta suptînsemnarea diceреĭ: «ĭar tóte din Dumnedeŭ» (I Cor. XI, 12). Dice însă dupre urmare Apostolul și acestea[1]:

---

[1]) Iar Marele Atanasie în cuv. III și IV asupra arienilor și sf. Chiril al Alexandreĭ cart. IV din vistieriĭ cap. IV, 6 și 40 și sfințitul Avgustin cart. I despre dumnedeéscа Treime cap. XII dic că apostolésca dicerea acésta adecă „întâĭŭ născut decât tótă zidirea“ și cea de Solomon disă: „Domnul m'a zidit pre mine început căilor sale, maĭ înainte de véc m'a întemeĭat pre mine“ acestea dumnedeeștiĭ dascălĭ și părințiĭ ceĭ de maĭ sus le dic că se înțeleg pentru Iisus Christos, nu pentru dumnedeire, căcĭ că Dumnedeŭ de o ființă fiind și împreună pururea vecuitor cu Tatăl, nicĭ s'a zidit de Dumnedeŭ, nicĭ este maĭ întâĭŭ de cât zidirile, precum hulea Arie; ci se înțeleg dupre omenire, pre care adecă maĭ înainte decât orĭ ce alt lucru l'a provĕdut Dumnedeŭ, început al dumnedeeștilor pururea vecuitórelor hotărîrĭ, maĭ înainte decât tóte făpturile. Încă și ierochiricsul Miniat în cuv. cel maĭ nainte de nașterea luĭ Christos, dice așa: „Taĭna cea mare a trupeșteĭ iconomiĭ precum este lucrul cel maĭ înalt, cel maĭ evghenisit și maĭ desăvîrșit al facereĭ zidireĭ (ziditóreĭ) dumnedeeșteĭ ințelepcĭunĭ și al dumnedeeșteĭ puterĭ; așa maĭ întâĭŭ decât tóte altele s'a procugetat și s'a prohotărît de a tóte vĕdĕtórea mintea luĭ Dumnedeŭ, maĭ înainte de a prohotărî Dumnedeŭ facerea anghelilor și a ómenilor saŭ a vre uneĭ alteĭa zidirĭ, a prohotărît întru pururea vecuitorul sfatul sĕŭ pre întruparea dumnedeesculuĭ cuvînt; pentru acésta întruparea luĭ Dumnedeŭ cuvîntul se dice în dumnedeeștile Scripturĭ început al căilor Domnuluĭ. Și însușĭ Dumnedeŭ Cuvîntul cel întrupat se dice maĭ întâĭŭ născut decât tótă zidirea“.

Și cum că maĭ nainte de procunoștința și prohotărîrea zidireĭ tóte,

16. Că întru dînsul s'aŭ zidit tóte cele ce sînt în ceriŭ şi pre pămênt.

Ḑicerea: «întru dînsul» se înţelege în loc de: «printr'însul», precum şi Evanghelistul Ioan ḑice: «Prin carele tóte s'aŭ făcut» (Ioan I, 3) şi însuşĭ Apostolul acésta maĭ jos va ḑice. Veḑĭ însă, o cetitoriule, că ceea ce era de îndoĭală, adecă cum că s'a zidit prin Fiĭul cele ce sînt în ceriŭ, acésta maĭ întâiŭ o a pus Pavel aicea. Decĭ dacă şi anghelii s'aŭ zidit prin Fiĭul, cum ḑicețĭ voĭ Colasenii că anghelii aŭ fost maĭ înainte decât Fiĭul şi pentru acésta ne-a proadus la Tatăl?

Cele vĕḑute şi cele nevĕḑute, orĭ scaunele, orĭ domniile, orĭ începĕtoriile, orĭ stăpâniile.

Lăsând Pavel de a spune cu amăruntul şi a ḑice în parte pentru vĕḑutele fápturĭ, cele prin Fiĭul zidite, fiind-că acest lucru este fără de îndoélă, numaĭ despre cele cu îndoĭală ḑice din parte, adecă despre cele nevĕḑute şi despre anghelicéştile puterĭ[1]. Nu a scris însă Apostolul tóte cetele anghelilor una câte una osebite, căcĭ dela cetele cele maĭ marĭ şi maĭ înalte a arătat şi pre cele maĭ josite decât acestea şi maĭ smerite. Nevĕḑuțĭ însă cu adevĕrat sînt şi arhanghelii şi anghelii, cetele cele maĭ josite ale anghelilor. Asemenea şi cuvîntătórele su-

---

şi a ceiĭ simţite şi a ceiĭ gândite s'a procunoscut şi s'a prohotărît taina întrupeşteĭ iconomiĭ, veḑĭ maĭ pre larg că se arată la sfîrşitul cărţeĭ ceiĭ sfătuitóre a mele către prea sfinţitul Mitropolitul Ioaninilor, unde este desvinovăţitorul rĕspuns ce îl fac pentru însemnarea mea, care se află în cartea nevĕḑutuluĭ rĕzboiŭ. Iar Fotie, precum am ḑis, întâiŭ născut înţelege pre Christos dupre omenire, ca pre un întâiŭ al făptureĭ ceiĭ înoite şi ca începĕtor ce s'a făcut al învierei nóstre şi al prefacereĭ dintru stricăcĭune întru nestricăcĭune (din cele amfiloh. 182). Veḑĭ despre acésta şi suptînsemnarea ḑicereĭ: „Cea dată nóuĕ în Christos Iisus maĭ înainte de vécurĭ" (II Timot. I, 9) şi suptînsemnarea ḑicereĭ: „Că întru dînsul a bine-voit tótă plinirea a locui" (Col. I, 19).

[1]) Cum anghelicéştile puterĭ s'aŭ zidit prin Fiĭul şi Cuvîntul mărturiseşte şi proroсul David ḑicênd: „Cu cuvîntul Domnuluĭ ceriurile s'aŭ întărit şi cu duhul gureĭ luĭ tótă puterea lor" (Psalm. XXXII), care tâlcuind-o Marele Vasilie ḑice: „Nicĭ Cuvîntul se va socoti o obştéscă grăire din numirĭ şi că din graĭurĭ îşĭ are întărirea, nicĭ Duhul (se va socoti) un abur în aer revărsat, ci cuvînt, carele întru început era la Dumneḑeŭ, şi Duhul cel Sfînt, carele cu grăbire a dobândit numirea acésta. Al anghelilor însă făcĕtorul a tóte, Cuvîntul cel făcĕtor le-a dat calea întru a fi, iar sfinţenia Duhul cel Sfînt o a adaus lor; că nu pruncĭ zidindu-se anghelii apoĭ deplinindu-se cu înaintirea cea câte puţin, aşa s'ar fi făcut vrednicĭ de priimirea Duhuluĭ, ci întru alcătuirea cea dintru început şi cea întru óre-care frământătură a fiinţeĭ lor, a avut aruncată sfinţenie, pentru acésta şi cu anevoe schimbate sînt către rĕutate.

fletele nóstre ale ómenilor; căcĭ ceea ce a ḑis Pavel despre anghelĭ, acésta se înţelege şi despre suflete[1]).

Tóte printr'însul şi întru dînsul s'aŭ zidit.

Iată ceea ce maĭ sus a ḑis Apostolul, adecă acésta: «întru dînsul s'aŭ zidit tóte», aicea o ḑice: «printr'însul s'aŭ zidit tóte», precum şi Evanghelistul Ioan a teologhisit ḑicênd: «tóte s'aŭ făcut printr'însul» (Ioan I, 3). Ḑicênd însă Pavel şi Evanghelistul: «tóte», nu a cuprins împreună şi pre Duhul cel Sfînt, precum ḑic luptătoriĭ de Duh, să nu fie! Fiind-că Duhul cel Sfînt nu este una din fapturĭ, ci este unul slobod şi fără atârnare, precum se ḑice slobod unul şi Dumneḑeŭ şi Tatăl şi unul Domnul Iisus Christos. Decĭ tóte câte s'aŭ făcut, s'aŭ zidit prin Fiĭul şi nicĭ una dintru acele afară de acesta nu s'a zidit, precum Evanghelistul Ioan acésta cu osebit chip o a arătat ḑicênd: «tóte printr'însul s'aŭ făcut şi fără dînsul nicĭ una s'a făcut, ceea ce s'a făcut». (Ioan I, 3). Apoĭ pentru ca să socotéscă cine-va că Fiĭul este slujitor al Tatăluĭ, pentru acésta a adaus Pavel şi acésta: «întru dînsul», adecă de dînsul atârnă tóte. Şi nu numaĭ le-a făcut el acestea, ci însuşĭ este carele şi le ţine împreună cu provedinţa sa atâta, în cât de se vor despărţi ele de Pronia Fiĭuluĭ, vor peri şi se vor stinge. Nu a ḑis însă Apostolul cum că el le ţine, ci a ḑis maĭ subţire, adecă cum că la Fiĭul se uĭtă tóte estimile şi de dînsul spânzură. Şi singură acésta: tóte fapturile a privi la Fiĭul, este îndestul a le ţinea şi îm-

[1]) Dumneḑeescul Teodorit ḑice „că scaune socotesc că ḑice Pavel pre heruvimĭ, că pre aceştia a vĕḑut prorocul Iezechiil pus dumneḑeescul scaun“ (Iezechiil X, 1). Acésta o ḑice şi sf. Grigorie Nisis (în cuv. 1 asupra luĭ Evnomie). „Iar domniĭ şi începĕtoriĭ şi stăpâniĭ pre ceĭ ce li s'aŭ încredinţat purtarea de grijă a neamurilor“. Dionisie însă Areopaghitul, carele s'a îndestulat avênd învĕţător pre Apostolul Pavel, pre cel ce prin răpirea cea maĭ pre sus de fire s'a suit până la al treilea cerĭŭ şi carele s'a învĕţat tăĭnuit rânduelile cele gândite ale fericiţilor anghelĭ altă rânduĭală osebită de a heruvimilor arată, pre rânduĭală prea înalţelor scaune. Căcĭ dupre acesta toţĭ angheliĭ se împart în treĭ treimiceşti cete: în prea înaltă, în de mijloc şi în cea prea de jos. Şi rânduĭala cea prea înaltă este a scaunelor, a heruvimilor şi a serafimilor; ĭar de mijloc este a domniilor, a puterilor şi a stăpâniilor. Iar prea de jos este acea a începĕtoriilor, a arhanghelilor şi a anghelilor. Şi, cum că rânduelile cele maĭ pre sus împărtăşesc strălucirile celor maĭ de jos, iar cele maĭ de jos nu împărtăşesc strĕlucirile cele maĭ de sus. Pentru acésta nicĭ serafimĭ, nicĭ heruvimĭ şi scaune rânduelile cele maĭ de jos nu se numesc: „rânduelele cele maĭ înalte de prisos aŭ şi sfinţitele însuşirĭ ale celor maĭ josite. Iar cele din sfîrşit deplinătăţile celor ce sînt maĭ pre sus ale celor maĭ marĭ nu le aŭ“ (Cap. XI despre ceréscа erarhie). Iar dumneḑeescul Grigorie al Nisieĭ, cel maĭ înainte ḑis, ḑice că Apostolul aice cu óre-care obşteştĭ şi cuprinḑĕtóre numirĭ a făcut învĕţătura nevĕḑutelor puterĭ (cuv. asupra luĭ Evnomie).

preună a le stinge și a nu le lăsa să ștérgă estimea lor[1]). Acésta însă, a ținea Fiiul pre tóte prin singură privirea lor la dînsul, acésta, dic, nu este maĭ jos decât a le face din ceea ce nu eraŭ întru a fi, saŭ maĭ bine a dice (în cât dela lucrurile cele ale nóstre și omeneștĭ încheem), că acésta este maĭ mare și decât facerea totuluĭ. Pentru-că și noĭ să dicem de pildă facem o haĭnă saŭ o casă, a o păzi însă acéstă haĭnă și casă de stricăcĭune, nu putem. Iar Fiĭul luĭ Dumnedeŭ și le-a făcut tóte acestea și împreună le ține pre ele și le păzește întru a fi[2]).

17. **Și acesta este maĭ înainte de tóte și tóte întru dînsul s'aŭ aședat.**

Acesteașĭ le dice des Pavel, ca cu desimea cuvintelor ca cu niște dese loviturĭ să tae și să smulgă din rădăcinĭ perdĕtórea dogmă ce aveaŭ Colaseniĭ, adecă cum că Fiĭul nu ne-a pro-

---

[1]) Privesc însă la Fiĭul și Cuvîntul, făpturile prin firescul Erot (fiésca ĭubire) și dragostea ce aŭ către dînsul, care le ține pre ele, precum dice Marele Vasilie: „printr'însul (adecă prin Fiĭul) s'a făcut împărțirea tuturor și alcătuirea, pentru acésta dar și la dînsul tóte împreună se întorc, cu un dor óre-carele neatârnat și negrăită ĭubire către începĕtorul și dătătorul viețeĭ privind" (cap. V despre Sfîntul Duh). Și Areopag. Dionisie pentru acésta dice că a-tóte- țiitor este Dumnedeŭ, pentru-că cu dragostea și cu ĭubirea cea către dînsul a făpturilor le ține pre ele și le păzește, cu aceste cuvinte dicênd sfințitul: „Se dice însă a-tóte-țiitóre dumnedeésca începĕtorie și ca una ce le ține pre tóte și fără amestecare a celor ce se ocârmuesc de dînsa aflându-se și ca o dorită eĭ tóte și prea ĭubită fiind și puind asupra tuturor jugurilor celor vrute și durerile cele dulcĭ ale dumnedeireĭ și ale ĭubireĭ bunătățeĭ sale ceiĭ a-tóte-știutóre și nedezlegate" (cap. X despre dumnedeeștile numĭ). Dice însă și dumnedeescul Maxim: „Propoveduitor și pornitor către eroticésca lipire cea întru Duhul să înțelegĭ rogu-te pre Dumnedeŭ, adecă mijlocitor al acesteea și către acésta împreună potrivitor, a se dori el de făpturile sale și a se ĭubi, pornitor însă ca unul ce pre fiește-care pornește dupre cuvîntul sĕŭ a se întórce către dînsul" (cap. LXXXVIII din suta a șéptea). Deci dupre chipul acesta ĭubitorésca dragoste dela Dumnedeŭ se naște întru tóte estimile, dupre acésta dar se dice că Dumnedeŭ se mișcă. Și iarășĭ fiind-că Dumnedeŭ este ĭubit și dorit, dupre acésta se dice că Dumnedeŭ pre tóte le pornește către a sa ĭubire, precum dice acestaș Maxim împreună cu dumnedeescul Dionisie (cap. LXXXI, tij). Iar Teodorit așa tâlcuește dicerea acésta: „Dicerea că printr'însul s'a zidit arată pre facerea cea întâĭa; ĭar că întru dînsul, arată pre lucrarea ce s'a făcut prin înomenirea sa, că dice: „de este vre o zidire nóuă întru Christos", și ĭarăș: „a se încheĭa tóte întru Christos". Și prorocul dice: „va fi cerĭul noŭ și pământul noŭ" (Is. LXV, 18). Și: „cele vechĭ aŭ trecut, ĭată tóte s'a făcut nóuĕ". Intru nădejde însă avem pre schimbarea acestora".

[2]) Pentru acésta a dis teolog. Grigorie, căcĭ cu adevĕrat maĭ cumplit se primejduește a fi de a reținea bunătățile, decât nefiind față a le dobândi. Și maĭ cu lesnire, perdêndu-se buna norocire, prin sirguință a se chema înapoĭ, decât ceea ce se află a se păzi (înprotiva luĭ Iulian, înfruntarea 1).

adus la Tatăl, ci anghelii. Vedi însă, o cetitoriule, că nu a dis Apostolul cum că Fiiul s'a făcut mai înainte de tóte, ci că este, care acest graiŭ este prea potrivit luĭ Dumnedeŭ, pentru-că însemnéză pre pururea vecînicia luĭ, că eŭ, a dis, sînt *o on* (adecă cel ce am fost şi sînt şi voiŭ fi) (Ex. III, 11). Unde este acum ereticul Pavel Samosatul, carele dicea, că Domnul a început a fi din Maria şi maĭ înainte nu era? Astupeşĭ gura sa cea hulitóre din aceste cuvinte ale Apostoluluĭ. «Şi întru însuşĭ Fiiul tóte s'aŭ aşedat», precum pereţiĭ se aşeadă pre temeliĭ, căcĭ aşa este şi întâiŭ născut decât zidirea, ca o temelie a eĭ. Acésta însă a fi Fiiul temelie a zidireĭ nu arată că este de o fiinţă cu zidirile saŭ făpturile, ci că tóte făpturile şi zidirile se pórtă şi împreună se ţin de dînsul, ca de temelie[1]).

18. Şi acesta capul trupuluĭ bisericeĭ.

Din teologhie acum se mută Pavel la întrupésca iconomie, şi după ce a spus pentru firésca vrednicie ce o are Fiiul, ca Dumnedeŭ, dupre urmare spune aicea şi pentru iubirea de ómenĭ şi iconomia luĭ. Căcĭ cel ce este maĭ pre sus de tóte făpturile, făcĕtorul şi împreună ţiitorul totuluĭ, acesta s'a unit pre sineşĭ cu cele de jos, adecă s'a unit cu ómeniĭ, om făcêndu-se. Şi nu a dis că s'a făcut cap al plinireĭ bisericeĭ, ci al trupuluĭ, pentru ca să arate amărunţimea apropiereĭ Fiiuluĭ ceiĭ către noĭ ómeniĭ. Şi cum că a luat întru ipostasul sĕŭ trup de o fiinţă cu acesta al nostru, şi nu ceresc şi din ceriurĭ, precum bârfeaŭ ereticiĭ. Că biserică aicea Pavel socoteşte pre tot neamul omenesc, ca cum ar dice că Fiiul şi dupre însăşĭ naşterea sa cea dupre trup maĭ întâiŭ este decât toţĭ ómeniĭ ca cap.

Carele este început, întâiŭ născut din morţĭ.

Inceput dice este Fiiul şi întâiŭ nu numaĭ dupre naşterea din Părintele cea de sus, şi dupre cea de jos din Fecióră, ci şi dupre naşterea cea din morţi, că de vreme ce a dezlegat durerile morţeĭ, precum a dis vîrfelnicul Petru: «stricând durerile morţeĭ» (Fapt. II, 24), pentru acésta cu dreptate se dice, că

---

[1]) Marele Vasilie tâlcuind dicerea luĭ Isaia, care dice: „Acésta maĭ întâiŭ bea-o degrabă" (Is. IX, 1), dice: „arată sufletuluĭ veselia, pune într'însul dogma mântuireĭ, să nu socoteştĭ al doilea alta, nicĭ să socoteştĭ óre ce altă maĭ ales decât acésta, care este decât tóte maĭ întâiŭ, nicĭ este cu putinţă ţie a gândi ce-va maĭ întâiŭ decât pre cel ce te-a zidit, nicĭ cu firea maĭ cinstit decât cel maĭ dintâiŭ născut decât tótă făptura. Intâiŭ bea, adecă învaţă-te că întru început era cuvîntul nimic maĭ înainte de început, nimic maĭ înainte decât cel ce era întru început, să nu facĭ maĭ înainte véc. Nu lungime de vreme, nu loc pustiŭ de fiinţa Fiiuluĭ, nu timp, nu vreme, nimic din cele despre fantazia celor zadarnice, ce pot a se face în suflet".

este întâiŭ născut din morțĭ, că naștere este și învierea cea din morțĭ[1]). Inviind însă Christos din morțĭ, ca începĕtură a morților, are urmând luĭ și pre ceĭ-l-alțĭ morțĭ, fiind-că începĕtura nu este nume neatârnat, ci atârnat și însemnéza că este începĕtură a óre cărora, și precum în Legea cea Veche se proaducea luĭ Dumnedeŭ un mănunchiŭ (de spice adecă), prin acela se blagoslovea tot secerișul holdeĭ aceiea ce l'a fost rodit: cu un chip ca acesta prin Fiĭul carele s'a proadus pre sineșĭ luĭ Dumnedeŭ și Părinteluĭ, ca o începĕtură și pârgă a omenireĭ, prin acésta dic și noĭ toțĭ ne-am proadus luĭ Dumnedeŭ și Tatăluĭ și ne-am sfințit. Și fiind-că un trup s'a sculat al luĭ Christos din morțĭ, dupre urmare și tótă firea omeneștilor trupurilor nóstre s'a învrednicit de înviere.

Ca întru tóte să fie el cel dintâiŭ.

Pentru ca să se facă, dice, Fiĭul întâiŭ întru tóte cele ce dupre facere se teorisesc despre dînsul[2]), pentru acésta și maĭ înainte de tóte făpturile s'a născut din Dumnedeŭ Tatăl dupre dumnedeire și maĭ întâiŭ decât toțĭ ómeniĭ este dupre omenire ca cap al bisericeĭ[3]) și maĭ întâiŭ decât toțĭ s'a sculat din morțĭ

[1]) Că treĭ nașterĭ ĭa omul: cea întâiŭ este cea dupre trup din tatăl și din maĭca luĭ, ĭar a dóua cea duhovnicéscă adecă cea din sf. botez și a treĭa cea din înviere, care are să ĭa la sfîrșitul lumeĭ, și dupre câte trele nașterile acestea Christos se dice întâiul născut, că după ce s'a născut din Fecĭóra, după patru-decĭ de dile i s'a adus luĭ Dumnedeŭ în biserică ca o pârgă și începĕtorie și întâiŭ născut, când și l'a priimit în brațele sale Simeon; așijderea și când s'a botezat după patru-decĭ de dile care le-a postit, a proadus luĭ Dumnedeŭ dragostea sa cea desăvîrșită către dînsul, căcĭ nu s'a biruit nicĭ de ĭubirea de îndulcire, nicĭ de ĭubirea de slavă, nicĭ de ĭubirea de argint, care i le-a propus diavolul; ĭar a treĭa și cea maĭ de pre urmă, după ce s'a sculat din morțĭ, plinindu-se patru-decĭ de dile, s'a înălțat la cerĭurĭ și s'a proadus luĭ Dumnedeŭ și Părinteluĭ, ca o pârgă a celora ce urméză a se scula din morțĭ și a se înălța precum și el.

[2]) A dis însă că Fiĭul este întâiŭ întru ceĭ ce se teorisesc făcuțĭ dupre dînsul, adecă întru făpturĭ, că despre Dumnedeŭ sînt tóte ziditorește. Insă fiind-că sînt și altele despre Dumnedeŭ, firește teorisêndu-se, care sînt fireștile lucrările luĭ Dumnedeŭ, care maĭ opștește să numesc și dumnedeeștĭ avuțiĭ și deplinătățĭ: dupre acestea dice Teolog. Grigorie: „Nu dintru cele dupre el, ci dintru cele despre dînsul (adecă orĭ dspre zidirĭ, orĭ despre fireștile avuțiĭ) adunându-se altă fantazie din alta, întru un chip óre-carele al adevĕruluĭ“ (cuv. la Paștĭ).

[3]) Nu numaĭ maĭ întâiŭ decât toțĭ ómeniĭ s'a făcut dupre omenire, ci prin omenire s'a făcut și întâiŭ al tuturora făpturilor, atât al celor simțite cât și al celor gândite, că de vreme ce omul este încheere a tuturor făpturilor celor simțite și a celor gândite, ca unul ce se află dintru acestea, apoĭ și Fiĭul luĭ Dumnedeŭ, unindu-se cu ómeniĭ și om făcêndu-se prin sineșĭ și întru sineșĭ s'a încheĭat pre tótă făptura simțită și gândită și s'a făcut întâiŭ al eĭ.

și nu a maĭ murit dăruind tuturor ómenilor înviere din morțĭ și nestricăcĭune, ca unul ce este începĕtură a înviereĭ [1]), căcĭ alțiĭ s'aŭ sculat din morțĭ maĭ înainte de Christos, dar ĭarășĭ aŭ murit [2]). El a înviat cu învierea cea desăvîrșită care și chĭar înviere se dice (și vedĭ la cap. II al ceiĭ către Filipisenĭ, stih. 11). Vedĭ însă, ĭubitule, că aicea la înviere, a dis Pavel că Christos este întâĭŭ născut, ca începĕtură a învierei celor-l-alțĭ pentru-că a dóua naștere, ca o a dóua naștere și învierea o-meneștilor trupurĭ cea prin înviere, ca o înoire, este aceeașĭ cu a luĭ Christos [3]). Iar acolo la nașterea cea fără de început nu a dis că Fiĭul este începĕtură a făptureĭ, măcar deși este întâĭŭ născut, fiind-că cuvîntul ființeĭ și al fireĭ, și chipul Fiĭu-luĭ și al făptureĭ nu este acelașĭ, ci deosebit cu nemărginit mijloc, că Fiĭul adecă s'a născut fără început din ființa și i-postasul Părinteluĭ și este ziditor și făcĕtor al tuturor, ĭar zi-direa însașĭ ea este zidire, adecă zidirea s'a făcut în vreme din voea și lucrarea luĭ Dumnedeŭ Părinteluĭ și a Fiĭuluĭ și Cu-vîntuluĭ sĕŭ și nu din ființa și firea luĭ Dumnedeŭ, precum am dis maĭ înainte.

19. Că întru dînsul a bine-voit să locuĭască tótă plinirea.

Adecă întru Christos dice a locuit tótă plinirea dumnede-ireĭ trupeștĭ, adecă orĭ unde era Fiĭul și Cuvîntul, acolo locuĭa nu vre o lucrare a luĭ Dumnedeŭ, ci ființa, precum tâlcuesc și Chrisostom și Teofilact; adecă că Fiĭul luĭ Dumnedeŭ însușĭ rămânênd precum a fost Dumnedeŭ, a luat și omenésca fire și s'a făcut om. Pentru aceea întru însășĭ firea cea luată a o-menireĭ locuĭa tótă plinirea dumnedeireĭ [4]). Insă altă pricină a

[1]) Nu numaĭ ómenilor a dăruit Christos înviind pre nestricăcĭune, ci și făptureĭ tóte, ca unul ce este încheere al eĭ, și însașĭ făptura se va slobodi din robia stricăcĭuneĭ, dupre Apostolul.

[2]) Șépte învierĭ se numĕră cele ce s'aŭ făcut maĭ înainte de învierea luĭ Christos. A. Cea a fiĭuluĭ văduveĭ, celuĭ înviat de Ilie. B. Cea a fi-ĭuluĭ Somaniteanceĭ și a celuĭ ce murise maĭ înainte pre cariĭ i-'a sculat Eliseĭŭ. Așișderea și treĭ care le-a făcut Christos: A ficeĭ luĭ Iair, a fi-ĭuluĭ văduveĭ și a luĭ Lazăr. Iar a șéptea înviere se numĕră ceea ce s'a făcut în vremea patimeĭ Mântuitoruluĭ. Că multe trupurĭ dice de ale a-dormiților sfințĭ s'aŭ sculat. Toțĭ însă aceștia ĭarășĭ aŭ murit. Iar Chri-stos cel întâĭŭ murind și sculându-se nu maĭ móre, pentru acésta și a opta înviere se numĕră a luĭ Christos, ca una fără de sfîrșit și fără moștenire, adecă ne maĭ moștenind mórtea, pentru acésta și Christos se dice întâĭŭ născut din morțĭ.

[3]) Insemnéză cum că, fiind-că Christos este Dumnedeŭ și om însușĭ și Fiŭ al luĭ Dumnedeŭ, și Fiŭ al omuluĭ, pentru acésta și noĭ în tâl-cuirea diceréĭ acesteea une orĭ dicem: Christos, ĭar alte orĭ, Fiĭul; să nu turbure dar pre cetitoriul, acésta.

[4]) Marele Atanasie însă plinirea dumnedeireĭ dice tóte dumnedeeștile

sălăşluireĭ aceştia nu are să ḑică Pavel, fază numaĭ pre buna voire şi priimire a Părinteluĭ[1]). Şi pentru acésta a ḑis că a bine voit.

20. Şi prin acesta a se împăca tóte cu el.

Prin acesta, adecă prin însuşĭ Fiĭul lucrând mântuirea acésta întru noĭ, ne-a împrietenit pre noĭ. Şi pentru ca să nu socoteştĭ tu că Fiĭul a luat rânduĭală de slujitor şi de rob la împrietenirea acésta a ómenilor, pentru acésta a adaus ḑicerea, cu dînsul, adecă însuşĭ cu sineşĭ ĭ-a împrietenit, şi ĭ-a apropiat pre ómenĭ. Şi cum într'alt loc ḑice Pavel că Fiĭul ne-a împrietenit cu Dumneḑeŭ şi Părintele, ḑicênd: «Ca să împace pre amêndóuĕ părţile într'un duh cu Dumneḑeŭ»? (Efes. II, 16). Răspundem că acésta o 'a ḑis ca să arate că tóte ale Tatăluĭ sînt opşteştĭ şi ale Fiĭuluĭ. Aşişderea şi cele ale Fiĭuluĭ opşteştĭ sînt şi ale Tatăluĭ. Nu a ḑis însă prost a împăca, ci desăvîrşit a împăca pentru ca să se împlinéscă ca o veche datorie, şi desăvîrşit să împace, atât pre ómenĭ cât şi tóte făpturile cele cereştĭ şi cele pămênteştĭ. In cât a nu maĭ avea acestea de aceea vrajbă către Dumneḑeŭ şi întru dînsele, căcĭ nu s'a dat numaĭ ca datorie împĕcarea, ci şi împrietenire a făpturilor dela Fiĭul, încă şi însuşĭ chipul cu care s'a făcut împĕcarea, adecă

---

avuţiĭ cele ce fireşte se teorisesc despre Dumneḑeŭ. Şi dupre pururea venire adecă dumneḑeeştile puterĭ şi lucrărĭ. Incă şi dumneḑeescul Chrisostom tâlcuind ḑicerea: „vărsatu-s'a darul în buzele tale" a Psam. XLIV, ḑice aşa: „că tot darul s'a revărsat în locaşul acela" (adecă întru omenirea luĭ Christos) că nu dă Dumneḑeŭ din parte aceluĭa pre duh, ci întreg darul l'a luat locaşul acela. Iar noĭ o mică óre-care picătură din darul acela avem: „Că dintru plinirea luĭ, ḑice, noĭ toţĭ am luat", ca cum ar ḑice cine-va: din revărsarea şi din prisosul luĭ.

[1]) Şi de a fost buna voinţă a luĭ Dumneḑeŭ a locui întru Christos tótă plinirea dumneḑeireĭ, adecă de a fost buna voinţă a luĭ Dumneḑeŭ, a lua Fiĭul luĭ Dumneḑeŭ trup, ĭar buna voire este întâĭa bună voirea luĭ Dumneḑeŭ, precum hotărîtor ḑice dumneḑeescul Ioan Damaschin (Cart. II, cap. XLVI, despre credinţă). Taĭna dar a dumneḑeeşteĭ înomenirĭ chĭar întâĭa a fost voea luĭ Dumneḑeŭ pentru acésta şi maĭ înainte s'a cunoscut şi s'a prohotărît maĭ înainte de procunoştinţa şi de prohotărîrea tuturor făpturilor împreună şi a celor gândite şi a celor simţite. Şi pentru acésta s'a procunoscut şi s'a prohotărît tóte făpturile precum acésta însăşĭ ḑice şi Marele Grigorie al Tesaloniculuĭ în cuv. cel la dumneḑeésca arătare (adecă la botezul Domnuluĭ, când s'a arătat tustrele ipostasurile dumneḑeireĭ: Părintele din cerĭŭ, pre Sfîntul Duh trimiţêndu-l în chip de porumb şi pre Fiĭul cel ce se boteza mărturisindu-l), adunând-o acésta din cuvîntul ce a ḑis Dumneḑeŭ Părintele: „Acesta este Fiĭul meŭ cel ĭubit întru carele am bine voit". Veḑĭ însă şi la sfîrşitul sfătuitóreĭ mele cărţeĭ către prea sfinţitul Mitropolit Ioanilor, veḑĭ şi suptînsemnările ḑicereĭ: „întâĭŭ născut decât tótă făptura" (Col. I, 15) şi a ḑicereĭ „ceĭĭ date nóuĕ în Christos" (II Timot. I, 9).

junghierea și mórtea Fiiuluĭ, și chipul acesta, dic, fórte a putut întru acéstă prietenie.

Impĕcând prin sângele cruceĭ sale.

A ne împrieteni adecă pre noĭ Fiĭul, acésta arată vrajba ce o aveam către Dumnedeŭ. Iar a ne împăca, acésta arată pre rĕzboĭul ce îl aveam cu însuşĭ Dumnedeŭ, de vreme ce noĭ și învrăjbițĭ eram cu Dumnedeŭ și protivnicĭ. Decĭ mare dar este a ne împrieteni pre noĭ și a ne împăca Fiĭul cu Dumnedeŭ Părintele. Iar a ne împrieteni nu cu mijlocirea altuia cuĭ-va, ci cu însuşĭ mijlocirea sa, acesta este maĭ mare dar. Și a ne împrieteni iarășĭ acesta nu numaĭ cu mijlocirea sa, ci și însuşĭ prin sângele sĕŭ și prin mórtea sa, acesta este însă și maĭ mare dar. Și ca să ne împrietenéscă nu prost numaĭ prin mórte, ci printr'o mórte atât de necinstită și defăĭmată, precum aŭ fost aceea de cruce, acesta este darul cel prea mare decât tóte. Fiind-că nu a dis numaĭ cuvinte, ca un sol și mijlocitor și a împrietenit pre ómenĭ cu Dumnedeŭ, ci s'a dat la mórte și la o mórte ca acésta și însuşĭ pre sineşĭ. Și nu a dis Pavel că Fiĭul ne-a împăcat pre noĭ prin sângele cruceĭ numaĭ, și să fi făcut, ci a adaus și acésta: cruceĭ sale. Pentru ca să nu socotești tu, cela ce cetești, cum că crucea avea óre-care putere de sineşĭ spre a ne împrieteni, fiind-că nu ne-a împrietenit nicĭ ne-a mântuit crucea prost, ci crucea a însuşĭ luĭ Christos[1]), adecă pentru-că crucea a fost a luĭ Christos și căcĭ pre cruce a luat mórte Christos, pentru acésta ne-a împrietenit și ne-a mântuit pre noĭ.

Atât pre cele de pre pămênt cât și pre cele din cerĭŭ.

Pre cele dupre pămênt dupre cuviință le-a împĕcat Christos prin sângele sĕŭ, fiind-că fieşte-carele dintre ómeniĭ ceĭ de pre pămênt maĭ întâĭŭ eraŭ învrăjbițĭ însuşĭ cu sineşĭ prin patimĭ și prin pĕcat și al doilea eraŭ învrăjbițĭ și cu ceĭa-l-alțĭ, ci și cu angheliĭ ceĭ cereștĭ se vrășmășeaŭ și rĕzboĭŭ aveaŭ ómeniĭ. Iar cele cereștĭ cum și cu ce chip le-a împrietenit Christos? Pentru-că dezbinate eraŭ și despărțite cele cereștĭ de cele pămênteștĭ și fiind-că angheliĭ ceĭ din ceriurĭ aveaŭ și eĭ dinprotivă vrajbă către ómenĭ, pentru-că vedeaŭ pre Dumnedeŭ Stăpânul lor ocărîndu-se de ómenĭ pentru multele lor pĕcate și maĭ a-

---

1) Intru alte izvóde însă așa se află: „Impĕcându-ne prin sângele cruceĭ“, prin sineşĭ adecă împĕcându-ne prin sineşĭ va se dică însuşĭ lucrând ci nu prin alt óre-carele neguțătorind nóuĕ pacea. Și cu ce chip o a lucrat acésta? Prin sângele răstignireĭ sale dice; că răstignindu-se pentru noĭ, ne-a împĕcat pre noĭ și ne-a împrietenit. Așa tâlcueşte Fotie dicerea acésta. Și la Teodorit încă așa se află scrisă: „împĕcându-ne prin sângele cruceĭ sale prin sineşĭ.

es pentru-că pre zidiri le făcea Dumnedeŭ. Pentru acésta și se trimetea spre pedépsa ómenilor precum s'a trimis în vremea lui David și a omorît de diminéță până la amédă șéptedecĭ de mii (II Împĕrați XXIV, 15), precum s'a trimis doĭ angheli asupra Sodomitenilor (Fac. XIX), precum s'a trimis la Israiltenĭ anghel, și a dis lor: «Că de vreme ce voĭ v'ațĭ închinat dumnedeilor neamurilor, pentru acésta și eŭ nu voiŭ perde pre vrășmașiĭ voștri, ci îĭ voiŭ lăsa să vĕ bântuĭască precum este scris la Judecătorĭ în capul II, când audind Israiltenii cuvintele acestea ale anghelului ce le-a vorovit, aŭ plâns cu glas mare și aŭ chemat numele locului aceluia: «valea plângereĭ». Decĭ cuvîntul luĭ Dumnedeŭ, după ce a suit pre om la cerĭurĭ, pre vrășmașul și protivnicul luĭ Dumnedeŭ și al anghelilor a făcut pre anghelĭ să cânte de bucuria lor pre pământ, și să urmeze la fiește-care hristian din ceĭ ce se botéză, păzindu-ĭ pre eĭ «că angheliĭ lor, dice, în tótă vremea vĕd fața Tatăluĭ meŭ în cerĭurĭ» (Mat. XVIII, 10). Pare-mi-se însă că și Pavel pentru acésta s'a răpit întru al treilea cerĭŭ, pentru ca să se învețe, că firea omenéscă acum este în cerĭŭ și că Fiĭul luĭ Dumnedeŭ acolo s'a suit. Decĭ celor pămîntești, adecă ómenilor pămîntenĭ, li s'a făcut îndoită pace: una pentru-că eĭ s'aŭ împĕcat cu sineșĭ, și alta pentru-că s'a împĕcat și cu cele cereștĭ, ĭar celor cereștĭ li s'a făcut pacea simplă, căcĭ cereștiĭ anghelĭ, între dînșiĭ aveaŭ pace și s'aŭ împĕcat numaĭ și s'aŭ împrietenit cu noĭ ómeniĭ și se bucură de mântuirea nóstră și dar dacă Fiĭul ne-a proadus pre noĭ la Dumnedeŭ și Părintele și ne-a împrietenit, cum voĭ Colaseniĭ diceți că ne-am proadus la Dumnedeŭ prin anghelĭ? Că angheliĭ atât de departe eraŭ de a ne proaduce pre ómenĭ la Dumnedeŭ, în cât eraŭ și protivnicĭ aĭ noștri, și de nu ne-ar fi împĕcat Fiĭul, nicĭ înseșĭ eĭ s'ar fi împrietenit, nicĭ s'ar fi împĕcat cu noĭ.

21. Și voĭ óre când fiind înstreinațĭ și vrășmașĭ cu gândul întru faptele cele rele.

Maĭ sus a dis Apostolul cum că noĭ eram supt stăpânirea întunereculuĭ, adecă a întunecatuluĭ diavol. Ĭar acum dice cum că am fost și vrășmașĭ aĭ luĭ Dumnedeŭ cu gândul și cu cugetarea. Nu că dice dór una și aceeașĭ, ci pentru ca să nu socoteștĭ tu când veĭ audi că eram supt stăpânirea întunereculuĭ că de nevoe ne stăpânĕm și nu de voea nóstră. Pentru acésta dupre urmare dice, că eram și vrășmașĭ aĭ luĭ Dumnedeŭ cu proalegerea și voea nóstră, pentru ca să arate cum că măcar deși eram nevrednicĭ de dumnedeésca împĕcare ca uniĭ ce de voe ne luptam împrotiva luĭ Dumnedeŭ, însă și uniĭ ca a-

aceştia fiind noï, Fiïul luï Dumnedeŭ ne-a împĕcat cu Dumnedeŭ, căcĭ cel ce pătimeşte de nevoe, acela este vrednic a se milui. Iar cel ce pătimeşte vrênd, acela este vrednic a se urî. Decĭ pre noï ceï ce eram depărtaţĭ dela Dumnedeŭ, nu cu sila şi de nevoe, ci de voe şi de proalegerea nóstră şi curat a dice pre noï ceï ce eram desăvîrşit nevrednicĭ, ne-a împĕcat cu Dumnedeŭ Fiĭul sĕŭ. Acestea însă le dice Pavel fiind-că maï sus a pomenit cele de sus şi pre de angheli, ci dela cele de jos, adecă dela noï ómeniĭ avea începutul şi pricina dicereĭ, căcĭ anghelii şi Dumnedeŭ voeaŭ a se împĕca cu noï, noï însă nu voïam. Pentru acésta nu a dis Pavel curat învrăjbiţĭ, ci înstreinaţĭ, adecă atâta dice eram noï de depărtaţĭ dela Dumnedeŭ în cât nicĭ maï avem nădejde a ne maï întórce cândva la Dumnedeŭ; că vraşmaş dice eraţĭ cu gândul, adecă cu proalegerea şi voea şi nu a ajuns până la rĕul acesta, ci şi întru faptele cele rele, adecă vrăşmaşĭ aï luï Dumnedeŭ eraţĭ şi faptele vrăşmaşilor le făceaţĭ. Iar cu aceste cuvinte Pavel arată cum că anghelii nu aŭ putut nicĭ socotéla nóstră a o schimba din rĕutate, nicĭ a ne slobodi dela diavolul, fiind-că noï eram vrăşmaşĭ aï luï Dumnedeŭ şi fiind-că încă diavolul cel ce ne stăpânea nu s'a fost legat. Iar Christos şi pre diavolul l'a legat şi pre noï a ne depărta de dînsul ne-a înduplecat.

22. Iar acum v'a împĕcat cu carnea trupuluï sĕŭ prin mórte.

Aicea ïarăşĭ spune Pavel chipul prin carele ne-a împĕcat Fiïul cu Dumnedeŭ Părintele. Chipul însă acesta a fost că ne-a împĕcat prin trupul şi carnea sa. Şi cum prin trupul sĕŭ? Óre bătut fiind şi pălmuit şi numaï pătimind? Ba, ci şi murind cu mórtea cea decât tóte maï necinstită.

A vĕ înfăţişa pre voï sfinţĭ şi neprihăniţĭ şi nevinovaţĭ înaintea sa.

Şi aicea ïarăşĭ dice Apostolul altă facere de bine, pre care o a dis şi maï sus, când dicea: «Celuĭa ce ne-a îndestulat pre noï în partea sórteï sfinţilor întru lumină» (tij., stih 12); acésta şi aicea o scrie, că Fiïul nu numaï de pĕcate ne-a slobodit pre noï, ci şi sfinţenie a dăruit nóuĕ, nu fieşte cum şi cu făţărnicie, ci sfinţenie înaintea sa, adecă cea adevĕrată şi nefăţărnicită, şi care se face dupre Dumnedeŭ. Şi pre lângă acestea a dăruit nóuĕ şi neprihănire şi nevinovăţie, în cât nicĭ cu un cuvînt gol să ne prihănim de cine-va, că am făcut rĕŭ vre o faptă a nóstră.

23. De veţĭ rĕmânea încredinţată.

Fiind-că maï sus Pavel pre tótă lucrarea împĕcăreĭ nóstre şi

a mântuireĭ o a dat la Fiĭul, căcĭ el o a isprăvit acésta cu mórtea sa, pentru acésta ca să nu dică Colaseniĭ că noĭ apoĭ nu este trebuință să ostenim pentru mântuirea nóstră, de vreme ce o dată ne-a mântuit Fiĭul luĭ Dumnedeŭ, pentru acésta dice aicea Apostolul că voĭ avețĭ trebuință fraților să rĕmânețĭ în credință și să nu vĕ leniți, ca să rĕmânețĭ fără îngrijire.

Intemeĭațĭ și întărițiĭ și ne mișcându-vĕ din nădejdea Evangheliei.

Fiind-că se póte a rĕmânea cine-va în credință și a se clăti, pentru acésta dupre urmare dice Pavel, să fițĭ întemeĭațĭ și întărițĭ adecă neclătindu-vĕ, și nu numaĭ acésta, ci și nemișcându-vĕ. Nu ceĭŭ, dice, dela voĭ vre un lucru greŭ, ci ceĭŭ a nu vĕ strămuta dela Christos, că Christos este nădejdea Evangheliei, și toțĭ câțĭ priimesc Evanghelia sînt datorĭ în Christos a nădĕjdui, fiind-că el este carele ĭ-a împĕcat și ĭ-a împrietenit cu Dumnedeŭ. Drept aceea cel ce crede că pacea ómenilor și împrietenia cu Dumnedeŭ s'a făcut prin angheli, acela s'a strĕmutat dela Christos¹). Decĭ fiind-că nu este cu putință la fapta bună a nu se clăti cine-va cât de puțin și a nu se pleca spre rĕŭ, pentru slăbiciunea sufletuluĭ și a trupuluĭ, iar la credință, acésta este cu putință, drept aceea Pavel aicea, nimica îngreuitor cere dela Colasenĭ și de obște dela toțĭ hristianiĭ.

De care ațĭ audit, de ceea ce s'a propoveduit intru tótă zidirea cea de supt ceriŭ.

Pavel maĭ întâĭŭ aduce marturĭ pre înșișĭ Colaseniĭ aceștia, apoĭ și pre tótă lumea. Și nu a dis că ațĭ audit Evanghelia ceea ce se propoveduește, ci ceea ce s'a propoveduit, adecă ceea ce s'a credut cu puțin maĭ înainte de tótă lumea. Drept aceea rușinați-vĕ și de sine-vĕ și de toțĭ ómeniĭ, pentru că voĭ credețĭ acum afară de ceea ce învață Evanghelia cea din tótă lumea²).

Căreea m'am făcut eŭ Pavel slujitor.

Și acésta ajută la vrednicia de credare și la adeverirea Evangheliei a se face Pavel propoveduitor al eĭ, pentru-că mare era numele luĭ Pavel și pretutindenea se vestea și maĭ cuprin-

¹) Iar Teodorit dice: „Că nădejdea Evangheliei pre înviere o numește și pre viața cea nemuritóre și pre împĕrăția ceriŭrilor".

²) Iar Teodorit dice că din aceste cuvinte ale luĭ Pavel și din cele următóre adecă căreea eŭ m'am făcut slujitor și din acésta acum mĕ bucur pentru pătimirile mele, pentru voĭ, se face arătat că Pavel a fost pre la Colasenĭ și a fost propoveduit lor Evanghelia. Fiind-că nu ar fi avut cuvînt să sufere pătimirĭ Pavel pentru dînșiĭ, dacă nicĭ ĭ-ar fi vĕdut nicĭ ar fi propoveduit lor.

sese pre tótă lumea. Dicêndu-se însă Pavel pre sineşi slujitor al Evangheliei, mai mult îndémnă pre Colaseni a se îndupleca cuvintelor luĭ; că dice, eŭ nu vě dic cuvinte ale mele, ci ale altuĭa, pentru-că altuĭa slujesc, adecă luĭ Dumnedeŭ. Drept aaceea, aceluĭa se cuvine să vě supuneţi.

24. Acum mě bucur întru pătimirile pentru voĭ.

Cuvîntul acesta al Apostoluluĭ se pare a nu se uni cu cel de maĭ sus; însă, cu scumpătate teorisindu-se, fórte se uneşte căci fiind-că a dis Pavel că eŭ m'am făcut slujitor al Evangheliei, dela care vě rog să nu cădeţi, pentru acésta arată acum aicea, că este atât de adevěrată Evanghelia care o propoveduesc, în cât şi pătimesc pentru dînsa şi nu numaĭ pătimesc, ci şi mě bucur pentru pătimirile ce sufer pentru dînsa. Şi pătimirile acestea ĭarăşi, pentru voĭ sînt, fiind-că eŭ pătimesc acestea pentru ca să poci a vě folosi.

Şi deplinesc lipsurile necazurilor luĭ Christos în trupul meŭ.

Se pare că acest cuvînt este trufaş şi de mândrie; nu este însă, ci este şi plin de ĭubirea luĭ Pavel cea către Christos. Fiind-că voeşte Apostolul cu acest cuvînt să înduplece pre Colaseniĭ hristianĭ a crede că Christos încă şi acum pătimeşte pentru dînşiĭ. Şi nu vě proaducem, dice, fără mijlocire noĭ Apostoliĭ la Dumnedeŭ, ci Christos este carele vě proaduce, măcar deşi noĭ ne aflăm în mijloc. Drept aceea ce faceţi aşa şi vě depărtaţi de Christos, care şi dupre ce a murit nu încetéză a se primejdui pentru voĭ? Inţelegerea cuvîntuluĭ este acest fel: de maĭ era dator Christos a maĭ pătimi încă şi a muri şi nu a apucat a împlini tótă datoria pătimirilor sale: eŭ Pavel acéstă datorie a luĭ Christos o deplinesc şi pătimesc pătimirile aceleă ce Christos era dator a le pătimi pentru voĭ şi pentru tótă biserica hristianilor[1]). Precum de pildă şi când lipseşte voevodul oştilor apără şi se oşteşte cel al doilea povăţuitor de óste pentru dînsul şi stând în locul voevoduluĭ a tótă óstea, primeşte în sineşĭ ranele acelea şi loviturile care le ar fi priimit voevodul. Că pentru acésta şi lipsurĭ a numit Pavel pre pătimirile ce le sufere pentru ca să arate cu acésta că de şi pătimeşte atâtea pentru Christos, socoteşte însă că încă nu a pătimit tóte patimile câte este dator. Atâta mult dice: vě ĭubeşte Christos, în cât nu a fost de ajuns pătimirile câte le-a suferit maĭ înainte pentru voĭ, ci şi acum încă nenuměrate pa-

[1]) Teodorit însă dice, că rămăşiţa pătimirilor luĭ Christos o deplinea Pavel, lipsa, a propovedui neamurilor şi a arăta pre dătătorul cel mult dăruitor al mântuireĭ.

timĭ sufere prin trupul meŭ. Le ḑice însă acestea Pavel nu ca să se înalţe pre sineşĭ, ci vrênd să arate Colasenilor, că Christos şi acum pórtă grijă pentru mântuirea lor[1]).

Pentru trupul luĭ care este biserica.

Fiind-că a ḑis maĭ sus Apostolul, că măcar deşi pătimesc eŭ, pătimirile mele însă sînt pătimirĭ ale luĭ Christos, pentru acésta aicea face cuvîntul acesta vrednic de creḑare şi adevĕrat şi ḑice cum că pentru trupul luĭ Christos se fac acestea. Să nu socotiţĭ dar, ḑice, că am ḑis cuvînt de mândrie, ci se credeţĭ, că Christos, care a priimit a uni pre biserică cu sineşĭ acésta încă şi acum pătimeşte în trupul meŭ, pentru biserica acésta care este trup al sĕŭ. Şi dar de vreme ce biserica este trup al luĭ Christos şi este unită cu el, precum şi trupul este unit cu capul, pentru ce voĭ Colasenii băgaţĭ în mijloc pre anghelĭ? Şi pentru ce cu dînşiĭ despărţiţĭ unirea cea fără mijlocire şi lipirea care are biserica cu Christos?

25. Al căruĭa m'am făcut eŭ slujitor.

Cu acest cuvînt arată Pavel că el nu a făcut dela sineşĭ nimica, fiind-că cu îndatorire este slujitor al bisericeĭ luĭ Christos. Şi dacă eŭ, ḑice, sînt slujitor al bisericeĭ, cum voĭ din afară băgaţĭ pre anghelĭ slujitorĭ aĭ bisericeĭ şi cum ḑiceţĭ, că angheliĭ v'aŭ proadus la Dumneḑeŭ şi Părintele?

Dupre iconomia luĭ Dumneḑeŭ cea dată mie spre voĭ ca să plinesc cuvîntul luĭ Dumneḑeŭ.

Iconomia luĭ Dumneḑeŭ ḑice aicea Pavel, saŭ că Christos înăl-

---

[1]). Iar Fotie aşa tâlcueşte ḑicerea acésta: „Christos pălmuindu-se şi batjocorindu-se şi biciuindu-se şi răstignindu-se pentru noĭ, nu numaĭ deobşte a plinit tóte patimile (saŭ datoriile nóstre), ci şi maĭ pre sus de minte şi cu negrăit cuvînt ne-a răsplătit; decĭ datornicĭ eram noĭ toţĭ în locul acelor ḑecimĭ de miĭ şi de lume mântuitóre patimĭ ale luĭ, să suferim patimĭ şi necazurĭ pentru Christos şi pentru trupul luĭ, ca să răsplătim patimile, care Christos le-a pătimit pentru noĭ. Insă de vreme ce cu neputinţă este a le deplini noĭ întocmaĭ acestea şi asemenea şi fără a lipsi nimica, orĭ câte am pătimi, lipsă este asemănându-se cu patimile şi necazurile luĭ Christos. Căcĭ cum este cu putinţă a se răsplăti patimile ce le-a pătimit stăpânul pentru rob netrebnic, cu patimile ce pătimeşte robul pentru stăpân? Că acésta nu este de o potrivă, nicĭ asemenea, ci fórte departe de potrivă şi de asemĕnare (saŭ cum să se răsplătéscă patimile care le-a suferit Fiiul luĭ Dumneḑeŭ, cel fără de pĕcat pentru pĕcătoşiĭ şi greşiţiĭ ómenĭ cu patimile ce le-ar suferi aceştia, pentru cel fără de pĕcat şi făcĕtorul de bine al lor? fiind-că acésta este cu neputinţă. Pentru acésta orĭ şi câte ar pătimi cine-va voind să răsplătéscă patimile luĭ Christos, numaĭ din lipsa patimilor şi a necazurilor luĭ Christos răsplăteşte şi a o decea mie departe“ (la Icumenie). Iar în întreb. 142 din Amfilochiceştĭ maĭ aceleaşi le ḑice cu sfinţitul Teofilact.

țându-se la ceriŭ ne-a lăsat pre noĭ Apostolii în locul sĕŭ să propoveduim Evanghelia luĭ, pentru ca să nu vĕ desnădĕjduițĭ voĭ că ațĭ rĕmas părăsițĭ și orfanĭ de Christos; saŭ ḑice că pentru acésta a iconomisit Dumneḑeŭ, să gonesc eŭ maĭ înainte biserica maĭ mult decât toțĭ ceĭ-l-alțĭ Evreĭ, pentru ca să fiŭ vrednic de creḑare și adevĕrat când voĭŭ propovedui eŭ Evanghelia luĭ Christos. Saŭ și acésta o ḑice, că Dumneḑeŭ nu a cerut dela mine fapte și bunătățĭ ca să mĕ mântuĭască, ci numaĭ credință și botez, adecă ca să cred întru Christos cel ce se gonea de mine și să mĕ botez. Și acésta este iconomia luĭ Dumneḑeŭ prea mare, căcĭ de ar fi cerut Dumneḑeŭ fapte de la ceĭ necredincioșĭ, carele dintr'înșiĭ s'ar fi mântuit și ar fi creḑut? Negreșit nicĭ unul, saŭ prost ḑice iconomie a luĭ Dumneḑeŭ pre cea dată mie spre voĭ, adecă spre voĭ ceĭ din neamurĭ, precum am ḑice, eŭ m'am făcut slujitor al bisericeĭ dupre darul și destoĭnicia ce o a dat mie Dumneḑeŭ, pentru ca să luminez pre neamurĭ, căcĭ a îndupleca eŭ omul cel muritor și neputincios pre neamurile cele întunecate și fără de minte și nesupuse ca să priiméscă niște dogme marĭ ca acestea ale credințeĭ luĭ Christos; acésta nu a fost lucru și ispravă a putereĭ mele, ci a iconomieĭ luĭ Dumneḑeŭ. Precum și maĭ sus a ḑis Pavel că pătimirile sale sînt pătimirĭ ale luĭ Christos, așa și aicea ḑice, că este iconomia și lucru al luĭ Dumneḑeŭ, a deplini însușĭ Pavel cuvîntul luĭ Dumneḑeŭ la Colasenĭ și a propovedui lor Evanghelia[1]). Ḑicênd însă Apostolul că a deplini și a săvîrși la dînșiĭ cuvîntul luĭ Dumneḑeŭ, arată că Coloseniĭ sînt lipsițĭ, pentru-că aŭ trebuință a se deplini și a se face desăvîrșițĭ. Înțelege însă și acésta iconomia luĭ Dumneḑeŭ, adecă a se arăta și a se vorovi acum taĭna Evanghelieĭ Colasenilor când eĭ se făcuseră iscusițĭ spre a o priimi și a o înțelege. Pentru-că Dumneḑeŭ, carele tóte lucrurile le face iconomicește și ~~spre~~ folos și acésta cŭ adevĕrat a făcut dupre iconomie, adecă acum a se arăta taĭna acésta, când ómeniĭ urmaŭ a o priimi maĭ mult și a o înțelege[2]); drept aceea deșerțĭ sînt ceĭ ce se smintesc și se turbură, pentru ce se ḑice că în vremile cele maĭ de pre urmă, Fiiul luĭ Dumneḑeŭ ne-a proadus pre ómenĭ la Dumneḑeŭ Părintele prin întrupésca sa iconomie, căcĭ pricina este, pentru-că atuncea ómeniĭ eraŭ maĭ iscusițĭ spre

[1]) Și din aceste cuvinte ale luĭ Pavel, ḑice Teodorit că se închee cum că Pavel a vĕḑut maĭ înainte pe Colasenĭ și le-a propoveduit lor și apoĭ a scris scrisórea acésta.

[2]) Veḑĭ și suptînsemnarea ḑicereĭ: „Iar când a venit plinirea vremeĭ“ (Galat. IV, 4), întru care unit cu înțelegerea acésta, tâlcueşte pre plinirea vremeĭ sfințitul Avgustin.

a priimi şi a înţelege taîna a proaducereî acesteea a Fiîuluî luî Dumnedeŭ.

26. Taîna cea ascunsă din vécurî şi de neamurî.

După ce a spus Apostolul de care darurî ne-am învrednicit hristianiî a le lua dela Dumnedeŭ, prin întrupésca iconomia Fiîuluî sĕŭ, acum aicea arată şi altă covîrşire de dar; că darurile acestea nicî unul din drepţiî ceî de maî înainte aî Legeî ceiî Vechî nu le-a arătat. Numeşte însă taînă pre Evanghelia luî Christos cea propoveduită la neamurî, fiind-că niciî unul o ştia acésta fără singur Dumnedeŭ. Nu dice însă că prost era ascunsă, ci cu totul ascunsă, adecă fórte ascunsă şi cu covîrşire ascunsă, atât de anghelî cât şi de neamurî. Iar dicerea «din vécurî» însemnéză, că din început a fost taîna cea de acest-fel cu totul ascunsă.

Acum însă s'a arătat sfinţilor sĕî.

Acésta este iconomia, care o a dis maî sus Pavel, a se arăta acum acésta în vremile cele maî de pe urmă. Şi nu a dis că s'a făcut taîna acésta, ci că s'a arătat, fiind-că era cu adevĕrat în înseşî hotărîrile luî Dumnedeŭ, ascunsă însă, îar acum la urmă s'a arătat[1]). Însă şi acum nu s'a arătat la toţî, ci la sfinţiî ómeniî luî Dumnedeŭ, în cât şi acum încă ascunsă este taîna acésta de ceî-l-alţî ómenî cariî nu sînt sfinţî. Decî să nu vĕ amăgéscă pre voî, fraţiî meî, amăgitoriî aceîa ce dic vóuĕ, că nu v'aţî proadus de Fiîul luî Dumnedeŭ la Dumnedeŭ şi Părintele, căcî necuraţî fiind eî, nu cunosc taîna acésta.

27. Cărora a voit Dumnedeŭ a le face cunoscut, care este bogăţia slaveî taîneî aceştia întru neamurî.

Pentru ca să nu întrebî tu auditorul şi să dicî: pentru ce taîna Evangheliei s'a arătat numaî sfinţilor şi nu tuturor ómenilor, pentru acésta urméză Pavel şi dice, că s'a arătat acésta sfinţilor acelora, care î-a voit Dumnedeŭ, îar voea luî Dumnedeŭ nu este fără socotélă şi dréptă pricină. Drept aceea tu de acésta nu întreba, căcî cine póte sta împrotiva voeî luî Dumnedeŭ? Şi cu tóte că Pavel putea a dice, cum că taîna acésta s'a arătat celor ce eraŭ vrednicî, ci nu o a dis acésta, pentru-că voeşte să se smeréscă Colaseniî maî mult, ca nişte

---

1) Póte însă a se înţelege şi aşa, cum că Pavel nu a dis că taîna acésta s'a făcut acum fiind-că maî înainte s'a fost făcut şi a eşit în lucru prin iconomia luî Christos. Iar acum dupre ce s'a înălţat Christos s'a arătat taîna acésta prin propoveduirea Apostolilor şi maî ales prin a luî Pavel, celuî rânduit la neamurî, precum şi către Efesenî scria dicênd: „Mie celuî maî mic decât toţiî sfinţiî mi s'a dat darul acesta a bine vesti la neamurî neurmărita bogăţie a luî Christos" (Efes. III, 8).

vinovaţî şi ca nişte nevrednicî de darul acesta decât a se mândri că ar fi fost vrednicî de un dar ca acesta. Măreşte însă Pavel lucru cu multe ḑicerî, şi nu ḑice prost că a voit Dumneḑeŭ a face cunoscută taîna saŭ slava taîneî, ci bogăţia slaveî taîneî, care maî ales s'a făcut cunoscută neamurilor celor întunecate, precum şi într'alt loc despre acésta ḑice: «Iar neamurile pentru milă să slăvéscă pre Dumneḑeŭ» (Rom. XV, 9), că se arată cu adevĕrat mare taîna acésta şi la ceî-l-alţî ómenî, cariî sînt dintre Evreî. Dar nu se arată atâta de mare, cât se arată la ómeniî ceî din păgânî, cariî eraŭ maî nesimţitorî decât petrile, cariî se închinaŭ petrilor ca unor dumneḑeî şi târitórelor pămĕntuluî. Decî a urmat un lucru ca acesta precum de pildă ar fi luat un împĕrat pre un câne răpănos şi leşinat de fóme, carele nicî a se mişca putea. Apoî l'ar fi făcut om pre cânele cel de acest-fel şi l'ar fi pus să şadă în scaunul cel împĕrătesc; cu adevĕrat un împĕrat ca acesta maî mult s'ar fi slăvit de ar fi făcut o facere de bine ca acésta unuî câne, decât o ar fi făcut unuî om smerit şi sărac. Cu un chip ca acesta şi Dumneḑeŭ maî mult s'a slăvit pentru că a arătat taîna Evangheliei păngânilor cariî se asémĕna cu cânii, precum însuşî Domnul a ḑis: «Nu este bine a lua pânea fiilor şi a o arunca cânilor» (Mat. XV, 26) şi î-a chemat pre eî la credinţă şi la împĕrăţia sa: decât s'aŭ slăvit, căcî o a arătat Evreilor, cariî se asemĕnaŭ cu fiiî. Şi bine a ḑis Pavel: «A taîneî aceştia», pentru-că sînt şi alte multe taîne, ci taîna acésta cu adevĕrat, care nimenea o ştia şi care era afară de tótă nădejdea omenéscă, adecă a se chema neamurile şi păgâniî la credinţă şi a se mântui.

Carele este Christos întru voî nădejdea slaveî.

Aicea tâlmăceşte care este bogăţia şi care este taîna, care a ḑis maî sus şi ḑice că este Christos, adecă cunoştinţa luî Christos, carele Christos se află întru voî; cu oraţie însă şi cu laude ḑice cuvîntul acesta, pentru ca să tragă pre Colasenî la Christos maî mult, căcî dacă Christos se află întru noî (hristianiî) şi în lăuntru în inimile nóstre, cum ḑiceţî voî făcĕtorî de bine aî voştri pre anghelî? Şi cum facerea de bine a luî Christos şi slujba ceea ce i se cuvine o daţî anghelilor? Nădejde a slaveî însă se ḑice Christos, fiind-că printr'însul nădĕjduim să dobândim vecînica slavă. Saŭ se ḑice aşa, pentru-că Christos este slăvita şi neruşinata nădejdea nóstră a hristianilor, întru carele nădĕjduind noî nu ne vom ruşina, ci vom dobândi dela el tóte câte vom cere în viaţa acésta, Iar în cea viitóre vom moşteni printr'însul împĕrăţia ceriurilor.

28. Pre carele noĭ îl vestim.

Noĭ Apostoliĭ luĭ Christos, ḑice, vestim şi propoveduim vóuĕ pre Christos şi nu angheliĭ, decĭ cum voĭ slujiţĭ anghelilor, ca unor mijlocitorĭ şi slujitorĭ aĭ credinţeĭ vóstre? Cu chip apărător însă şi cutezător a ḑis acésta: «vestim» adecă sus în ceriurĭ aflându-se Christos, noĭ de acolo îl pogorîm la voĭ, prin propoveduire[1]).

Sfătuind pre tot omul şi învĕţând pre tot omul.

Nu poruncim, ḑice, nicĭ silim pre vre un om să priiméscă credinţa luĭ Christos şi să se mântuiască, căcĭ acésta este însuşire a bunătăţeĭ luĭ Dumneḑeŭ şi a ĭubireĭ de ómenĭ a nu trage pre ómenĭ tiraniceşte şi fără de voe la credinţă, ci sfătuim pre fieşte-carele om cu învĕţătură şi cu sfătuire să crédă; însă veĭ înţelege, o cetitoriŭle, sfătuirea spre faptă şi spre lucrărĭ, ĭar învĕţătura spre dogme şi spre credinţă.

Intru tótă înţelepcĭunea.

Sfătuim, ḑice, pre fieşte-carele om cu tótă înţelepcĭunea, pentru-că a putea cine-va să învețe nişte taine marĭ ca acestea ale credinţeĭ luĭ Christos, trebue să aĭbă tótă înţelepcĭunea, adecă înţelepcĭunea Sfîntuluĭ Duh, înţelepcĭunea cea din sfintele Scripturĭ, înţelepcĭunea cea din dreptele cugetărĭ şi înţelepcĭunea cea din istoriile elineştĭ şi din *apoftegmata (sentenţiile,* adecă din alesele voróve). Fiind-că şi însuşĭ Pavel acesta din suprascrierea ce aveaŭ Atenieniĭ asupra uneĭ capişte ce ḑicea aşa: «necunosculuĭ Dumneḑeŭ», ĭ-a tras pre eĭ la credinţă, precum este scris la Faptele Apostoleştĭ (XVII, 23).

Ca să înfăţişăm pre tot omul deplinit întru Christos Iisus.

Ce ḑicĭ, o fericite Pavele? Să înfăţişezĭ luĭ Christos deplinit pre tot omul? Aşa, ḑice, acésta mĕ silesc şi acésta o doresc, ĭar deşi nu se va face lucrul şi nu se va mântui fieşte-carele om prin mine, acésta nu va fi greşala mea ci a ómenilor, carĭ nu aŭ voit să asculte propoveduirea mea şi să se mântuiască; că eŭ lucrul meŭ l'am făcut deplinit. Însă, ḑice, nu întru lege nicĭ întru anghelĭ, ci întru Iisus Christos, adecă cu cunoştinţa şi credinţa luĭ Christos, fiind-că cu cunoştinţa legeĭ şi a anghelilor nu póte cine-va a se deplini.

29. La care şi ostenesc nevoindu-mĕ.

Nu s'a îndestulat numaĭ cu numirea osteneleĭ dumneḑeescul Pavel, ci a adaus şi pre numirea nevoinţeĭ, ca să arate cu adăugirea acésta şi privigherile şi amărunţimea ce o avea în

---

1) Saŭ ḑicerea „vestim“ însemnéză că cu multă îndrăznélă şi cutezare şi cu gură slobodă propoveduim noĭ pre Christos la voĭ.

dieta tótei vieței sale și tóte cele-l-alte fapte, care le fac cei ce se nevoesc atât întru nevoințele cele trupeștĭ cât și întru cele duhovnicești: «Că cela ce se nevoește, dice, întru tóte se înfrênéză» (I Cor. IX, 25). Deci dacă eŭ ostenesc și mě nevoesc atâta pentru al vostru folos și mântuire, cu mult mai mult voi se cuvine a vě osteni pentru acésta și a vě nevoi.

Dupre lucrarea lui ceea ce lucréză întru mine cu putere.

Fiind-că mai sus a dis Apostolul că ostenesc, arată aicea că și ostenéla acésta ce o face este Dar al lui Dumnedeŭ, căci Dumnedeŭ, dice, carele a dat mie putere, este arătat că voește să ostenesc și se întrebuințeze puterea acésta întru propoveduirea Evangheliei, pentru acésta și începênd scrisórea acésta a dis: «Pavel Apostolul lui Christos prin voea lui Dumnedeŭ» (stih 1). Arată însă cu aceste cuvinte Pavel, ce dice, că se lucra în lăuntrul seŭ lucrarea lui Christos, arată, dic, cu acestea, că mulți sînt acei ce-l vrășmășesc pre el și propoveduirea lui, dar în zadar se ostenesc, căci puterea lui Christos se află și lucréză întru el, care putere, atuncea mai ales se arată, când sînt mulți vrășmași și protivnici.

CAP. II.

1. Că voesc să știți voi câtă nevoință am pentru voi și pentru cei din Laodichia și câți nu aŭ vědut fața mea în trup.

De vreme ce dumnedeescul Apostol urméză să intre în pricina ce îi stă înaintea sa și să mustre rěutatea și ereticésca dogmă, ce o aveaŭ Colasenii, dicênd ei, că nu s'a proadus la Dumnedeŭ și Părintele prin Christos, ci prin angheli; acésta, dic, vrênd să o arate Pavel, arată că are multă iubire părintéscă și dragoste către Colaseni pentru a înlesni cuvîntul seŭ. Nevoință mare, dice, am pentru voi, o fraților! Și unește pre Colaseni cu hristianii din Laodichia și cu ceia-l-alți de obște; pentru a nu se turbura Colasenii audind că are Pavel nevoință și socotind că numai pentru dînșii a luat Pavel atâta nevoință. Pentru ce însă te nevoești, o fericite Pavle? Póte pentru-că ne prihănești? Ba, dice; ci pentru-că nu ați vědut simțitorește fața mea vre o dată[1]).

[1]) O nedumerire se naște nu cum s'ar întêmpla, pentru ce aicea tâl cuitorul Teofilact, dice că Pavel nu a vědut pre Colaseni, nici pre ce din Laodichia, iar în cap. IV, stih 16, dice: „Faceți ca scrisórea cea di Laodichia (care este cea întâia către Timot.) să o cetiți și voi, căci dac cea dintâiŭ scrisóre către Timotei a fost din Laodichia, arătat este c

A adaus însă acésta: «în trup» pentru ca să arate minunat că măcar deşi cu trupul nu a vědut pre Pavel, dar cu Duhul îl věd pre el adesea-ori.

2. Ca să se mângâe inimile lor învoindu-se şi întru dragoste.

Acum intră Apostolul în dogma cea rea ce o aveaŭ hristianiĭ Colasenĭ şi nicĭ vederat îĭ prihăneşte, nicĭ ĭarăşĭ cu totul neprihăniţi îĭ lasă. Şi aicea se închee periodul cel de maĭ sus. Nevoinţă mare, dice, am pentru a se face, ce? Pentru ca să nu cugete, dice, osebite cugetărĭ, ci pentru ca să se învoéscă şi să se unéscă toţĭ hristianiĭ întru o credinţă şi întru o dogmă. Cum şi cu ce chip? Nu de nevoe şi de silă, ci cu dragoste. Acésta însă o a dis, căcĭ ereticeştile dogme, nasc dezbinărĭ şi despart pre ómenĭ între dînşiĭ[1]).

Şi întru tótă bogăţia încredinţăreĭ înţelegereĭ.

Adecă am nevoinţă pentru a nu se îndoi toţĭ hristianiĭ despre nicĭ o dogmă a credinţeĭ, ci a fi pentru tóte dogmele în-

---

Pavel aflându-se în Laodichia, ĭ-a scris. Cum dar dice sfinţitul Teofilact că Pavel nu a vědut pre hristianiĭ ceĭ din Laodichia şi pre ceĭ din Colase, adunându-o acésta din cuvîntul luĭ Pavel acesta? Noĭ însă deslegând nedumerirea dicem cum că nu încheem numaĭ decât din cuvintele acestea ale luĭ Pavel, cum că el nu a vědut pre Laodichia şi Colasele. Că voesc, dice, a şti voĭ câtă nevoinţă am pentru voĭ şi pentru ceĭ din Laodichia şi căcĭ nu aţĭ vědut faţa mea, în trup, ci curat pentru voĭ am nevoinţă. Şi pre lângă acestea am nevoinţă şi pentru aceiia, câţĭ nu aŭ vědut faţa mea în trup. Drept aceea a vědut Pavel pre Colaseniĭ hristianĭ şi pre ceĭ din Laodichia şi acolo aflându-se a scris către Timoteĭ cea întâĭŭ, că alt-fel acestea nu le putem învoi, protivnice arătându-se una alteea fără numaĭ de ar dice cine-va că cea către Timoteĭ s'a trimis numaĭ din Laodichia, ĭar nu şi că s'a scris într'însa, ci în alte locurĭ fiind Pavel s'ar fi dictat de dînsul. Dar în ce locurĭ? Nedumerirea a rěmas ĭarăşĭ nedumerire şi afară de ar voi a dice cine-va că cea către Timoteĭ s'a scris şi s'a trimis din alt loc, ĭar scrisórea din Laodichia este cea de Laodichenĭ trimisă către Pavel, precum dice Fotie şi Teodorit. Iar cum că adevěrat am făcut pre dezlegarea nedumerireĭ mărturiseşte şi înţeleptul Teodorit dicênd: „Óre carĭ însă dic că încă nu ar fi vědut pre Colasenĭ când a scris către dînşiĭ epistolia şi acésta se apucă a o întări eĭ din dicerile acelea: „Că voesc a şti voĭ câtă nevoinţă am pentru voĭ şi pentru ceĭ ce se află în Laodichia şi câţĭ nu aŭ vědut faţa mea în trup". Trebue însă a înţelege gândul dicerilor. Decĭ arătat este că nu pentru aceştia o dice acésta, ci vrênd să adevereze cele ale lor o a pus aceea cum că nu numaĭ pentru voĭ, ci şi pentru ceĭ ce încă nu m'aŭ vědut pre mine am multă purtare de grijă (întru pricina epist. ceiĭ către Colasenĭ), dar însă şi Faptele Apostolilor mărturisesc, cum că Pavel venea de-a rândul prin Galaticésca ţară, şi prin Frigia întărind pre toţĭ ucenicĭĭ" (Fapt. XVIII, 23). Şi în Frigia se află Colasele.

[1]) Teodorit însă dice: „Ca să se mângâe inimile lor, nu a dis ale nóstre, ci ale celora care încă nu m'aŭ vědut".

credințați cu îmbelșugare și cu multă adeverire înțelegerea lor, adecă cunoștința cea despre taîne. Și nu a dis prost: întru bogăție, ci întru tóte bogățiile, adecă știŭ, dice, că înțelegere și cunoștință aveți voĭ, frații meĭ, de taîna credințeĭ, ci eŭ caut să se afle întru voĭ încredințarea înțelegereĭ acesteea îmbelșugată. Saŭ și altmintrelea dice, că eŭ voesc se vě încredințațĭ voĭ cu înțelegerea și cu socotință și nu fără minte și fără socotélă.

Spre cunoștința taîneĭ luĭ Dumnedeŭ și Părinteluĭ și a luĭ Christos.

Și ce este taîna luĭ Dumnedeŭ și Părinteluĭ? Este a se face prin Fiĭul luĭ Dumnedeŭ proaducerea și mântuirea ómenilor și nu prin angheli.

3. Intru carele sînt tóte vistieriile înțelepcĭuneĭ și ale cunoștințeĭ ascunse.

Acesta, dice, singur Christos știe tóte, ca un înțelept și ca unul ce are întru sineșĭ ascunse tóte vistieriile înțelepcĭuneĭ și ale cunoștințeĭ. Și dacă însă el singur este înțelept apoĭ cu înțelepcĭune a venit în vremile cele maĭ de pre urmă și s'a făcut om, și nu a venit maĭ înainte. Drept aceea în zadar órecarĭ fără de minte se apucă de acésta și prihănesc, pentru ce Christos a venit în vremile cele maĭ de pre urmă și s'a făcut om. Deci dicênd Pavel, vistieriĭ, arată cu numele acesta covîrșitórea mulțimea înțelepcĭuneĭ și a cunoștințeĭ luĭ Christos. Că scris este: «aŭ nu acestea s'aŭ adunat la mine și s'aŭ pecetluit în vistieriile mele?» (II Lege XXXII, 34) precum și vistieriile cele simțite ale împěraților, multă mulțime de aur și de argint cuprind într'însele. Iar dicênd, tóte, arată că Christos cel ce are vistieriile tóte ale cunoștințeĭ, nicĭ un lucru nu 'ĭ este necunoscut și neștiut, ci tóte le știe și le cunóște. Pentru acésta dicea către el Petru: «Dómne, tóte le știĭ» (Ioan XXI, 17). Iar dicênd și, ascunse, arată, că singur el știe, și cel ce voește a se învěța înțelepcĭunea și cunoștința dela singur el se cuvine a o cere, precum o a cerut și Solomon.

Vedĭ însă, o cetitorĭule, că măcar deși se vede Pavel că dice óre ce mare noĭmă despre înțelepcĭunea și cunoștința luĭ Christos cu pilda cea de maĭ sus a tuturor vistieriilor și a celor ascunse, dar însă și acésta cu conpogorîre o a dis pentru ceĭ maĭ proștĭ; fiind-că Christos, nu avea întru sineșĭ numaĭ tóte vistieriile cunoștințeĭ și ale înțelepcĭuneĭ ascunse, ci este chĭar adevěrata și însășĭ înțelepcĭune și însășĭ cunoștința[1]).

---

[1]) Pentru acésta dice dumnedeescul Chiril al Alexandrieĭ: „Deplinătatea și înălțimea întru înțelepcĭune și întru cunoștință o căștigăm prin Chri-

4. Acésta însă dic, ca nu cum-va se amăgéscă pre voi óre cine cu cuvinte înduplecătóre.

Acésta, dice, o am dis, adecă cum că Christos tóte singur le știe, pentru ca să nu vě amăgéscă cine-va pre voi cu cuvinte înduplecătóre și cu sofizmata ale lui, căci cu tóte că unul ca acela se pare că dice vóuě lucru de credare însă nimica știe, și siloghismurile lui sînt tóte afară de cuvînt și sofisme.

5. Că deși cu trupul sînt depărtat, dar cu duhul sînt împreună cu voi.

De urmare era a dice Pavel, că deși cu trupul nu sînt de față, însă cu duhul sînt cu voi, și věd pre amăgitorii aceia cari vě amăgesc, însă el nu a dis așa, ci a întors cuvîntul spre lauda Colasenilor, că dice[1]).

Bucurându-mě și vědênd rânduiala vóstră și întărirea credinței ceii întru Christos.

---

stos mai mult, nu prin Moisi, că acela era slugă și pedagog, iar acesta ca cel ce este Domnul tuturor a fost dătător nóuě de deplină cunoștință, că întru dînsul sînt tóte vistieriile înțelepciunei și ale cunoștinței dupre cele scrise" (Cartea II din cele meșteșugóse). Insemnéză, că dupre teologi trei cunoștințe avea Dumnede-ipostatnicul sufletul Domnului: Pre cea fericită (cunoștința), prin carea și pre pământ fiind Domnul, vedea cu mintea sa cea mai pre sus de tóte, curat și fără mijlocire pre Dumnedeŭ, întru care fericită teorie a sa tot-de-una se veselia și se bucura încă și când se afla înlăuntru în prea durerósele patimile crucei, carele simțea numai dupre omenire și dupre partea cea mai de jos. Se înțelege însă fericita vederea lui Christos cea de acest-fel și din altele multe iar mai ales din dicerea aceea „niminea s'a suit în ceriŭ fără numai Fiiul omului, cel ce este în ceriŭ" (Ioan III, 13), care se tâlcuește: Christos să fi fost în ceriŭ după fericita vederea acésta cea în ceriŭ dată. Pentru acésta a dis sfînțitul Avgustin: „Omul cu a căruia luare cuvîntul trup s'a făcut se osebește de ceia-l-alți ómeni, când nici unuia în viața acésta i se dă a vedea pre Dumnedeŭ, precum aceluia" (Cart. IV despre conglăsuirea Evangheliștilor, Cap. cel mai de pre urmă). Vedi și pre sf. Atanasie la tom. I fóia 1037 la Buna-vestire și pre sf. Ioan Damaschin tom. I despre Dumnedĕbărbătésca lucrare. Avea și cunoștință care se numește de Dumnedeŭ însuflată, pre carea o aveaŭ și prorocii, dupre care Christos știa ascunsurile ómenilor precum este scris: „Iisus însă nu se încredința pre sineși lor, pentru-că știa el pre toți" (Ioan II 25). Avea și pre cunoștința cea căștigată, adecă pre firéscă filosofia estimilor, care era cu adevěrat în sufletul lui Christos dela Dumnedeŭ rěvărsată, ca și întru Solomon. Dupre ceea ce este ca și dupre firea ei însă este și se dice căștigată, căci cu ostenélă și cu învěțătură se căștigă.

[1]) Teodorit însă dice cum că și din aceste cuvinte arată Pavel că a vědut pre Colaseni, căci precum scrie Corintenilor, pre cari i-a vědut dicênd: „Că depărtat fiind cu trupul iar de față cu duhul" (1 Cor. V, 7), așa asemenea scrie și Colasenilor acestora dicênd: „Că deș icu trupul nu sînt de față, ci cu duhul împreună cu voi sînt".

Eŭ mĕ bucur, ḑice, vĕḑênd buna rânduĭală ce aveţĭ voĭ, fraţiĭ meĭ, fiind-că voĭ nu numaĭ nu aţĭ căḑut în necredinţă, ci nicĭ v'aţĭ turburat din rânduĭala vóstră şi din credinţa cea întărită a vóstră, căcĭ precum la oştĭ regula şi buna rânduĭală a ostaşilor este, care face tare şi puternică pre óste în rĕzboĭul vrăşmaşilor, aşa şi în biserica luĭ Christos buna rânduĭală este, care pricinueşte şi pre întărirea în credinţă împreună. Şi cu buna rânduĭală isprăveşte totul şi dragostea hristianilor care nu lasă să fie dezbinărĭ între dînşiĭ. Ci şi credinţa luĭ Christos singură de sineşĭ este întărire şi întăritură a hristianilor, fiind-că ea nu lasă să intre în inimele lor cugetărĭ de necredinţă şĭ de îndoĭală, care îndoite cugetărĭ când se înaintéză în inimă, clătesc pre ceĭ ce cred.

6. Decĭ precum aţĭ priimit pre Iisus Domnul.

Nicĭ o propoveduire nóuă, ḑice, şi dogmă nu băgăm întru voĭ, o Colasenilor, ci însăşĭ dogma aceea ce o aţĭ luat maĭ înainte, acésta ĭarăşĭ o cerem acum dela voĭ, adecă pre Domnul nostru Iisus Christos şi nu pre anghelĭ.

Intru acesta umblaţĭ.

Christos, ḑice, este calea care vĕ aduce pre voĭ la Dumneḑeŭ Părintele, drept aceea pre acéstă cale, adecă prin Christos sînteţĭ datorĭ a umbla şi nu prin anghelĭ, căcĭ nu vĕ duce la Dumneḑeŭ Părintele pre voĭ calea acésta a anghelilor.

7. Intemeĭaţĭ.

Adecă nestrămutaţĭ şi nemişcaţĭ faceţi-vĕ întru singur Christos, fraţilor, şi nu une orĭ să staţĭ în Christos, ĭar alte orĭ în anghelĭ, căcĭ şi pomul cel ce este înrădăcinat nu se mută din loc în loc, ci rămâne întru acelaş loc.

Şi ziditĭ întru dînsul.

Cu aceste cuvinte arată Pavel pre Colasenĭ că s'aŭ prăpăstuit din zidirea credinţeĭ şi pentru acésta aŭ trebuinţă de iznóvă a se zidi, adecă de a dóua zidire întru Christos, ca asupra uneĭ temeliĭ.

Şi adeverițĭ cu credinţa.

Adecă cu adeverire, ḑice, ţineţĭ pre Christos prin credinţă, fraţilor, şi nu prin mincĭnóse siloghismurĭ şi înduplecătórele cuvinte, căcĭ zidirea măcar deşi se face pre temelie, însă când nu stă cu întărire şi statornică, este greşită şi cu lesnire risipită.

Precum v'aţĭ învĕţat, prisosind întru dînsa cu mulţămire.

Iarăşĭ şi aicea ḑice Apostolul acésta, precum v'aţĭ învĕţat în ce chip a ḑis şi maĭ înainte, adecă dupre cum aţĭ priimit: ḑice acésta însă ca Colaseniĭ, deşi nu s'ar ruşina de alt ce-va şi s'ar îndrepta, măcar să se ruşineze de sineşĭ, cariĭ alt-fel,

adecă se învăţase credinţa şi priimise pre Christos, şi alt-fel îl cugetéză acum. Decî cuvîntul acesta, adecă precum v'aţî învĕţat este ca o temelie a credinţeî Colasenilor, ïar acésta a crede eî, este zidirea cea pre temelia acésta; fiind-că nu se cuvine vre un hristian a eşi din predanisitele învĕţăturî ale credinţeî, ci rămânênd într'însele să sporéscă şi să se sârguéscă maî ales a arăta rod maî mult şi creştere într'insele, mulţămind luî Dumnedeŭ, pentru-că ne-a învrednicit pre ómeniî aceştî smeriţî de un dar mare ca acesta, şi a nu scrie asupră-şî sporirea acésta şi creşterea.

8. Vedeţi a nu fi vre unul furându-vĕ pre voî.

Vedeţî, dice, şi luaţî bine aminte hristianilor, nu cum-va să se afle vre unul, carele se vĕ rătăcéscă dela credinţă. Că unul ca acesta este fur şi vine pre ascuns şi sapă pereţiî pre desubt fără a simţi voî. Şi acestea le face pentru ca să vĕ fure şi să amăgéscă înaintea vóstră, depărtând-o pre ea dela adevĕrul Evangheliei; luaţî aminte dar.

Prin filosofie şi prin zadarnica amăgire.

Cu aceste cuvinte arată Pavel hristianilor calea prin care vine furul şi omul cel amăgitor, care cale acésta este: filosofia cea din afară. Fiind însă că numele filosofieî este cinstit şi lăudat între ceî maî mulţî, pentru acésta a adaus şi acésta: zădarnica amăgire[1]) căcî este şi amăgire bună despre care dicea Ieremia către Dumnedeŭ «m'aî amăgit pre mine Dómne, şi m'am amăgit» (Cap. XX, 7), precum era şi amăgirea cu care a amăgit Iacov pre Isac tatăl sĕŭ şi cu dreptate a luat blagoslovenia, care se potrivea luî Isav fiuluî celuî întâiŭ născut (Fac. XXVII[2]). Şi felul amăgireî cel ca acesta nicî se cuvine a-l numi cine-va amăgire, ci iconomie.

[1]) Climent însă Stromateul tâlcuind apostolésca dicerea acésta „vedeţî a nu fi vre unul să vĕ fure pre voî prin filosofie şi prin zadarnică amăgire", întrébă care este filosofia acésta? Şi rĕspunde că este cea a luî Epicurie. Fiind-că aceea surpă pre pronia luî Dumnedeŭ şi laudă pre îndulcire şi orî ce alta ar maî fi ca acésta, care socotélă a cinstit stihiile şi nu a pus asupra lor pre pricina cea făcĕtóre (adecă pre Dumnedeŭ) nicî prin fantazie a socotit pre făcĕtorul a tóte (Cuv. I din tâlcuirile sale). Iar Ioan Damaschin pre filosofie o numeşte obştéscă (deşartă) amăgire, căcî cu forma înspăimântéză şi cu înduplecarea cuvintelor departe de adevĕr stă. O filosofie ca acésta însă şi zadarnică amăgire este şi înduplecătórele cuvinte ale ateiştilor celor maî nouî. Drept aceea câţî hristianî din întêmplare şi din nevoe s'ar întêmpla a petrece împreună cu uniî ca aceştia, se cuvine tot-de-una a avea întru pomenirea lor apostolicésca poruncă, dicênd fieşte-carele întru sineşî şi descântând-o ca un mântuitor descântec: „vedeţî a nu fi vre unul să vĕ fure pre voî prin filosofie şi zadarnică amăgire".

[2]) Am dis însă că cu dreptate a luat Iacov blagoslovenia cea potri-

Dupre predanisirea ómenilor.

Vedĭ, o cetitorĭule, de unde se naşte amăgirea? Căcĭ întră, dice, între cele ale credinţeĭ şi în cuvintele Scripturilor cugetările cele greşite şi predanisirile ómenilor. Că prin acésta şi eresurile se numesc eresurĭ, pentru-că sînt socotele şi părerĭ omeneştĭ. Iar credinţa hristianilor nu este părere şi socotinţă omenéscă; pentru acésta nu va lua nume ca acesta de a se numi eres.

Dupre stihiile lumeĭ.

Cu aceste cuvinte începe Pavel a înfrunta păndirile dilelor, care se păzeaŭ de Colasenĭ, stihiĭ ale lumeĭ numind pre sóre şi pre lună, că prin acestea se vede, că se arată dilele calde saŭ recĭ, umede saŭ uscate saŭ alte fireştĭ aşedărĭ aŭ ele. Nu a dis însă luărĭ aminte a dilelor deosebite, ci pomeneşte împreună tótă lumea, pentru ca să arate din acésta josimea lumeĭ şi micşorarea; căcĭ dacă tótă lumea este un lucru prost şi un nimica, cu mult maĭ vîrtos stihiile lumeĭ[1]).

Şi nu dupre Christos.

Şi de ar fi cu putinţă, dice, vóuĕ, o Colasenilor, tot o dată a fi slugĭ şi luĭ Christos şi stihiilor lumeĭ, ĭarăşĭ nu s'ar cuveni a vĕ îndupleca şi sluji stihiilor, ci singur luĭ Christos se cuvine a sluji. Iar acum însă când şi înseşĭ stihiile şi luările aminte ale dilelor vĕ despart cu totul şi vĕ depărtéză dela Christos, cu mult maĭ vîrtos se cuvine a nu le urma şi a nu sluji lor? Iar luările aminte ale dilelor, nu aŭ fost numaĭ legiuirĭ ale Elinilor, ci şi ale Evreilor; şi ale Elinilor luărĭ aminte aŭ avut începutul lor dela filosofie, ĭar ale Evreilor, dela Lege.

9. Că întru dînsul locueşte tótă plinirea dumnedeireĭ trupeşte.

Adecă cum că întru Christos este Dumnedeŭ Cuvîntul şi locueşte trupeşte[2]). Audind însă tu că a locuit în Christos Dum-

---

vită întâĭuluĭ născut frate al sĕŭ Isav, pentru-că maĭ înainte apucase de a cumpĕrat întâele naşterĭ dela Isav, dând luĭ, flămând fiind, să mănânce lintea cea roşie fiartă „că a dat Isav luĭ Iacov întâĭa naştere ĭar Iacov a dat luĭ Isav pâne şi linte fiartă şi a mâncat şi a bĕut şi sculându-se s'a dus. Şi a pângărit Isav întâĭa naştere“ (Fac. XXV, 33).

[1]) Vedĭ la tâlcuirea celĭ către Galatenĭ cum se tâlcuesc stihiile acestea la cap. IV, stih. 6, 7 şi 9. Vedĭ şi la pricina epistoleĭ acesteea la începu cum óre-carĭ Evreĭ slujeaŭ sóreluĭ şi luneĭ ca unor dumnedeĭ.

[2]) Vedĭ şi la cap. I al acesteea, stih. 19, cum se tâlcueşte dicerea „că întru dînsul a bine voit a locui tótă plinirea“. Iar Teodorit aşa tâlcueşte dicerea acésta „vrênd dumnedeescul Apostol să arate osebirea Legeĭ ş a Daruluĭ a alăturat pre Christos pre lângă sărăcia stihiilor şi vrênd a arăta covîrşirea din alăturare, a adaus dicênd, că întru dînsul locueşte tótă plinirea dumnedeireĭ trupeşte, adecă că în trupul sĕŭ, că nu óre car

neḍeŭ Cuvîntul, pentru ca să nu socotești că s'a lucrat Christos numaĭ de Dumneḍeŭ, adecă că a luat numaĭ lucrare dumneḍeéscă și dar ca prorocii, precum hulea Nestorie (că și întru aciea, ḍice, locuĭa Dumneḍeŭ, dupre ceea ce scrie, «voĭŭ locui întru dînșiĭ și voĭŭ umbla» (Levit. XXVI, 12). Pentru ca să nu socotești tu acésta, pentru acésta a adaus Pavel și «trupește» adecă Christos nu este parte de lucrarea luĭ Dumneḍeŭ, ci ființă și fire a luĭ Dumneḍeŭ. Și se ḍice «Christos», fiind-că s'a întrupat Dumneḍeŭ Cuvîntul și s'a făcut un ipostas împreună cu luarea omenireĭ. Căcĭ și s'a întrupat tot și împreună cu Părintele este tot și cu trupul scris împrejur fiind, cu dumneḍeirea era nescris împrejur. Saŭ și așa se înțelege, dupre sfîntul Chiril al Alexandrieĭ, cum că Dumneḍeŭ Cuvîntul s'a sălășluit întru Christos precum locuește și sufletul în trup. Locuește însă sufletul în trup nu cu ținere și dupre ființă, ci fără despărțire și fără turburare. Ci sufletul se desparte de trup cu mórtea, ĭar Dumneḍeŭ Cuvîntul nicĭ odinióră s'a despărțit de omenirea cea luată la sine, ci și în mormênt era împreună cu trupul și îl păzea pre el nestricat, și în ĭad era împreună cu sufletul, propoveduind tuturor sufletelor ce se aflaŭ acolo, precum ḍice vîrfelnicul Petru: «Intru carele și duhurile celor ce se aflaŭ în temniță mergênd le-a propoveduit» (I Petr. III, 19), adecă dând slobodenie celor acolo robițĭ și ertare, precum a prorocit Isaia ḍicênd: «Duhul Domnuluĭ preste mine, pentru care m'a uns pre mine a bine vesti săracilor m'a trimis pre mine, a propovedui celor robițĭ ertare» (Is. LXI, 1). Și ca să ḍic în scurt, unire a fost a luĭ Dumneḍeŭ Cuvîntuluĭ cu ipostatnicul sĕŭ suflet și cu trupul, încă și când s'a despărțit sufletul de trup, în vremea morțeĭ sale ceiĭ de voe și de treĭ ḍile, și trupul era în mormênt și sufletul era în ĭad[1]).

dar, ḍice, a priimit, asemenea cu Moisi, că Dumneḍeŭ este om și acésta ce se vedea are unită pre tótă Dumneḍeirea Fiĭuluĭ aceluĭa unul născut".

[1]) Pentru acésta alțiĭ din purtătoriĭ de Dumneḍeu părințĭ asemĕnéză pre unirea luĭ Dumneḍeŭ Cuvîntuluĭ cu omenirea, cu unirea foculuĭ și a hĭeruluĭ, precum Marele Vasilie; adecă când hĭerul tot se înfocheză de foc; ĭar alțiĭ cu unirea pomuluĭ și cu hultóna cea de alt neam altoită în pom, precum ḍice Teodorit; și alțiĭ cu unirea sufletuluĭ și a trupuluĭ, precum ḍice Atanasie și dumneḍeescul Chiril al Alexandrieĭ maĭ sus. Și alțiĭ cu glasul cel însemnătorĭ de înțelegerĭ precum sfințitul Avgustin. Insă nicĭ o pildă și asemănare se află în fire, care să se potrivéscă dupre amărunțime cu unirea luĭ Dumneḍeŭ Cuvîntuluĭ și a omenireĭ; ci tóte fireștile asemĕnărĭ sînt maĭ micĭ decât acésta. Se ḍice însă la Icumenie și acestea: Și cum este cu putință a locui Dumneḍeŭ Cuvîntul în trup dupre ființă și a fi unit cu trupul dupre ipostas și a se afla încă pretutindenea tóte plinindu-le fără a se îngrădi în trup? Spre deslegarea uneĭ nedumerirĭ ca acésta ḍice: „Se cuvine să înțelegem că s'a

10. Şi sînteţĭ întru dînsul depliniţĭ.

O, şi ce minunat cuvînt a ḑis cerescuĭ călĕtor Pavel! Nu aveţĭ, ḑice, voĭ hristianiĭ ceĭ din Colase nimic maĭ puţin decât Christos, ci şi voĭ sînteţĭ plinĭ de darul dumneḑeireĭ luĭ. Însă întru dînsul aveţĭ acest dar, adecă prin luarea omenireĭ, că de vreme ce firea nóstră a ómenilor s'a unit ipostaticeşte cu Dumneḑeŭ Cuvîntul, pentru acésta şi noĭ ne-am împărtăşit întru dînsul şi printr'însul de dumneḑeésca fire, precum ḑice vîrfelnicul Petru «că prin acestea să vĕ faceţĭ părtaşĭ aĭ dumneḑeeşteĭ firĭ» (II Petr. I, 4), adecă părtaşĭ ne-am făcut nu aĭ fireĭ luĭ Dumneḑeŭ, să nu fie! ci aĭ daruluĭ şi aĭ lucrăreĭ celeĭ ce fără despărţire este împreună cu firea luĭ Dumneḑeŭ. Că Pavel pretutindenea voeşte a ne aduce pre noĭ hristianiĭ lângă Christos. Pentru acésta şi aĭurea ḑice: «Împreună ne-a sculat şi împreună ne-a pus să şedem noĭ întru cele cereştĭ, întru Christos» (Efes. II, 5). Şi iarăşĭ: «De răbdăm vom şi împĕrăţi împreună» (II Timot. II, 12). Şi aĭurea: «Moştenitorĭ adecă aĭ luĭ Dumneḑeŭ şi împreună moştenitorĭ cu Christos numeşte pre hristianĭ» (Rom. VIII, 17).

Carele este capul a tótă începĕtoria şi stăpânirea.

Nu ḑice aicea Pavel pre Christos cap a tótă începĕtoria şi stăpânirea angheleştilor puterĭ ca pre unul ce ar fi de o fiinţă cu dînsele dupre dumneḑeire, ci l-a ḑis pre el cap al anghelilor, ca pre un pricinuitor al lor şi ziditor, precum am ḑis maĭ sus[1]). Cum, dar, ḑice, aţĭ lăsat pre Christos şi aţĭ alergat la anghelĭ, al cărora este cap şi făcĕtor Christos dupre dumneḑeire? Cu aceste cuvinte însă obóră şi risipeşte dogma cea

---

făcut, ceea ce se face întru lumina sóreluĭ (măcar că fieşte-care pildă simţită, este maĭ josită, precum (am ḑis), decât adevĕrul şi decât dumneḑeeştile lucrurĭ). Deci precum lumina cea întâiŭ născĕtóre la început fiind óre cum nematerialnică şi ne trupéscă s'a unit cu trupul sóreluĭ adecă cu discul şi ceriul luĭ şi s'a făcut în trupéscă şi materialnică, însă şi în trupul sóreluĭ aflându-se lumina nu se îngrădeşte nicĭ se opreşte de a lumina pre tóte: aşa şi Dumneḑeŭ Cuvîntul netrupesc fiind maĭ înainte, dupre ce s'a unit cu trupul nu se opreşte şi de a fi unit dupre ipostas cu trupul şi iarăşĭ a nu se îngrămădi într'însul, ci tóte a le plini. Pentru acésta socotesc că Domnul se numeşte pre sineşĭ lumină (Ioan VIII). Şi Malahia prorocul pentru acésta l'a numit „sóre al dreptăţeĭ" (Cap IV).

[1]) Veḑĭ la tâlcuirea ḑicereĭ „maĭ întâiŭ născut decât tótă făptura" (Cap. I, 15). Mulţĭ din teologĭ însă ḑic că Christos este cap şi al anghelilor, dupre nematerialnicul sufletul sĕŭ cel de un neam cu anghelĭ dupre nematerialnicie şi simplu că este cap al anghelilor, dupre omenirea sa, ca unul ce maĭ pre sus de tótă începĕtura şi stăpânirea s'a suit cu omenirea şi ca unul ce s'a făcut povăţuitor şi stăpânitor al tuturor făpturilor după înviere. Şi veḑĭ tâlcuirea ḑicereĭ: „şi spre acésta l'a dat cap bisericeĭ maĭ pre sus de tóte" (Efes cap. I, 22).

ereticéscă, ce o aveaŭ eĭ, socotind că s'a proadus la Dumneḑeŭ prin anghelĭ şi nu prin mijlocirea luĭ Christos.

11. Întru carele şi v'aţĭ tăĭat împrejur, cu tăere împrejŭr nefăcută de mână.

Aicea spune Pavel minunata facere de bine a luĭ Christos, ce a lucrat nóuĕ hristianilor, fiind-că nu lucréză pre duhovnicéscă tăere împrejur a hristianilor mână omenéscă, precum lucréză pre tăerea împrejur cea trupéscă, ci pre acésta o lucréză Duhul cel Sfînt. Şi nu rĕtéză parte şi mădulărĭ ale trupuluĭ din afară, ci rătéză pe tot omul din lăuntru prin sf. botez.

Intru desbrăcarea trupuluĭ pĕcatelor cărneĭ, întru tăerea împrejur a luĭ Christos.

Acolo la trupésca tăere împrejur se desbrăca şi lepăda Evreul cel ce se tăĭa împrejur numaĭ un mădular al trupuluĭ, fiind-că i se lua învelitura cărneĭ, care era netăerea împrejur[1]). Iar aicea la duhovnicésca tăere împrejur se desbracă şi tot trupul de pĕcatele care le facem prin trup. Duhovnicésca tăere împrejur cea de acest-fel nu o lucréză legea, ci Christos prin sf. botez, fiind-că ne desbracă de vechea pĕcătósă viaţă, care era tótă trupéscă şi pătimaşă.

12. Împreună îngropându-vĕ cu el întru botez.

Ceea ce maĭ sus Apostolul a numit tăere împrejur, acum aicea o numeşte mormênt, arătând cu acésta un lucru maĭ mare decât tăerea împrejur; fiind-că în duhovnicescul acesta mormênt al botezuluĭ nu se aruncă mădularul cel tăĭat, precum se aruncă la tăerea împrejur a Evreilor, adecă nu se aruncă într'acest mormênt părţile cele tăĭate dela noĭ, ci se strică desăvîrşit şi se perd într'însul. Deci cel ce se botéză, acesta împreună se îngrópă cu Christos întru sf. Colimvitră (adecă scăldătóre) ca în mormînt, închipuind pre îngroparea Domnuluĭ cea de treĭ ḑile prin afundările cele treĭ şi murind, încât dupre vechĭul om cel pătimaş şi pĕcătos[2]).

---

[1]) Veḑĭ însă şi tâlcuirea stihuluĭ 25 al cap. II al ceiĭ către Rom. şi pre suptînsemnarea cea de acolo. Iar Marele Vasilie ḑice: „Lepădarea lucrurilor trupuluĭ dar simboliceşte o însemnéză botezul, dupre Apostolul ce ḑice: „Că v'aţĭ tăĭat împrejur cu tăere nefăcută de mână întru dezbrăcarea trupuluĭ pĕcatelor cărneĭ întru tăerea împrejur a luĭ Christos, împreună îngropându-ne cu el întru botez"; şi este óre-cum curăţenie a sufletuluĭ de spurcata cugetare ce s'a făcut luĭ maĭ înainte de trup, dupre cea scrisă, că: „Spĕla-mĕ-veĭ şi maĭ vîrtos decât zăpada mĕ voĭŭ albi" (Cap. XV, despre Sf. Duh).

[2]) Nu numaĭ pre mormêntul Domnuluĭ îl închipueşte sf. botez, ci şi pre pogorîrea luĭ în ĭad. Pentru acésta a ḑis Marele Vasilie: „Dar cum isprăvim pogorîrea în ĭad? Urmărind îngroparea luĭ Christos, că trupu-

Intru carele şi împreună v'aţĭ sculat prin credinţa lucrăreĭ luĭ Dumnedeŭ, celuĭ ce l'a sculat pre el din morţĭ.

Sfîntul botez nu este numaĭ mormênt al celor se se botéză, ci este şi înviere a lor. Cum şi cu ce chip? Prin credinţă, căcĭ noĭ hristianiĭ carĭ ne-am botezat, fiind-că am credut întru puterea şi lucrarea luĭ Dumnedeŭ, adecă cum că Dumnedeŭ póte să ne scóle pre noĭ din morţĭ şi întru acésta avênd pildă pre Christos, pre carele l'a sculat din morţĭ, aşa ne-am sculat dupre dóuĕ chipurĭ: unul adecă, pentru-că credem şi nădĕjduim învierea, şi prin credinţa şi nădejdea acésta acum ne arătăm că am dobândit învierea, măcar că în viitorime are a se face acésta nóuĕ lucrătoreşte; şi altul încă, fiind-că duhovniceşte şi sufleteşte am lepădat dela noĭ pre murirea faptelor pĕcatelor şi ne-am sculat dupre înbunătăţita viaţă şi nepătimire, pre care acésta o arată dupre urmare Apostolul;

13. Şi voĭ morţĭ fiind cu greşalele şi cu netăerea împrejur a trupuluĭ vostru, împreună viĭ v'aţĭ făcut cu dînsul.

Christos, dice, mórte trupéscă suferind adecă, viŭ s'a făcut şi l'a sculat pre el Tatăl. Nu că dór el era neputincĭos a se face viŭ şi a se scula pre sineşĭ, ci pentru-că tóte ale sale le afieroseşte la Dumnedeŭ Părintele, căcĭ cum că şi însuşĭ s'a sculat pre sineşĭ, singur o dice: «Stricaţĭ biserica acésta şi în treĭ dile eŭ o voiŭ ridica» (Ioan II, 19). Şi Apostoleştile Fapte dic: «Inaintea cărora şi s'a înfăţişat pre sineşĭ viŭ după patima sa» (Fapt. I, 3). Iar voĭ, dice, Colaseniĭ ceĭ din neamurĭ, ce ce eraţĭ morţĭ şi omorîţĭ de pĕcate şi netăĭaţĭ împrejur, adecă carĭ avéţĭ multă şi de prisos cugetare trupéscă, care vĕ omora voĭ ceĭ ce eraţĭ uniĭ ca aceştia, viĭ v'aţĭ făcut împreună cu Christos, căcĭ precum acela s'a sculat dupre trup, aşa şi voĭ v'aţĭ sculat dupre Duh. Insă negreşit vĕ veţĭ scula şi cu trupul la sfîrşitul lumeĭ[1].

Iar Marele Ioan Chrisostom dice că şi dupre alt chip póte a se înţelege aicea murirea, căcĭ pentru pĕcatele vóstre, dice vĕ aflaţĭ supt osândirea morţeĭ şi aveţĭ să muriţĭ, pentru acésta din acéstă osândă Christos v'a slobodit pre voĭ[2].

---

rile celor ce se botéză, se îngrópă óre cum în apă". Şi dumnedeescu Chrisostom, dice: „Că şi a ne boteza şi a ne afunda, apoĭ a eşi ĭarăşi din apă, este închipuirea pogorîreĭ în ĭad şi a eşireĭ ĭarăşĭ de acolo (Vor. XL la cea I către Corint.). Vedĭ şi suptînsemnarea stih 4 al ca VI al ceiĭ către Romanĭ.

[1]) Pentru acésta dice Marele Macarie: „Invierea sufletelor celor mór de acum se face, ĭar învierea trupurilor în diua aceea" (Vor. XXXV

[2]) Iar Teodorit dice că Apostolul netăere împrejur a trupuluĭ a nu mit pre rĕutate, învĕţând că „netăerea împrejur a trupuluĭ nimica vat

Dăruind vóuĕ tóte greşalile.

Care greşale a ertat nóuĕ Christos? Acelea adecă care pricinuiaŭ pre murire şi mórte vóuĕ. Vedĭ, hristiane, de ce canóne eram noĭ vrednicĭ, adecă de mórte şi de ĭad şi că Christos ne-a slobodit pre noĭ de acestea[1].

14. Ştergênd zapisul cel asupra nóstră cu dogmele, care era în protiva nóstră.

Fiind-că maĭ sus a dis Apostolul că Christos a lăsat nóuĕ greşalele nóstre, ca să nu socoteştĭ tu, cel ce ceteştĭ, cum că le-a lăsat să rămâe şi să se arate, pentru acésta, dice, nu le-a lăsat să rămâe, ci şi desăvîrşit le-a şters şi le-a stins. Iar zapis se cuvine se înţelegem saŭ legea saŭ mărturisirea ceea ce se face cu gura pentru lege, care o a făcut ca un zapis de sine scris israiltenescul norod către Moisi, dicênd către dînsul: «Tóte câte a dis Dumnedeŭ le vom face şi le vom asculta» (Ex. XIX, 8). Saŭ înspăimântătórea aceea tocmélă şi îndoĭală ce o a făcut Dumnedeŭ cu Adam de va călca porunca luĭ cea de viaţă făcĕtóre dicêndu-ĭ: «Orĭ în ce di veţĭ mânca dintr'însul cu mórtea veţĭ muri» (Fac. II, 16)[2], că acéstă înspăimântătóre tocmélă o ţinea diavolul ca un zapis scris de mână şi acesta sta împrotiva nóstră şi nu ne lăsa a căuta în sus şi a ne slobodi, fiind-că avea dreptate[3]). Decĭ acest zapis l'a şters Chri-

---

mă pre ceĭ ce o aŭ, ĭar netăerea împrejur a sufletuluĭ, aceea perde şi pre trup şi pre suflet şi din acésta se arată că tăerea împrejur a trupuluĭ nimica foloseşte pre ceĭ ce se tae împrejur, ĭar lepĕdarea vicleşuguluĭ şi a rĕutăţeĭ, lucréză pre mântuirea cea adevĕrată".

[1]) Dice însă şi Teodorit: „Pre noĭ pre toţĭ ne-a omorît pĕcatul, că el a dis asupra nóstră pre hotărîrea morţeĭ, ci Dumnedeul a tóte pre noĭ ne-a făcut părtaşĭ aĭ vieţeĭ stăpânuluĭ Christos şi a dăruit nóuĕ ertarea pĕcatelor".

[2]) Marele Vasilie însă tâlcuind dicerea aceea a luĭ Isaia, ce dice: „Vaĭ celor ce scriŭ rĕutate şi vicleşug" (Is. X, 1), dice: „Drept aceea fieştecarele saŭ cele bune făcênd scrie pentru sineşĭ, saŭ împrotiva sa făcênd zapise scrise de mână, învistiereşte rele. Că este óre-care scrisóre de mână (adecă zapis) împrotiva nóstră scriindu-se, de mânile nóstre scriindu-se, când voim cele maĭ rele. Este şi óre-care zapis pentru noĭ când facem cele maĭ bune".

[3]) Iar Teodorit dice: „Decĭ socotesc şi trupul nostru (adecă cel pătimaş) să se fi numit zapis de mână scrisă, că prin trup cutezăm tótă fapta cea fără de lege; prin ochĭ adecă cu înverşunare vĕdênd, ĭar prin limbă cele netrebnice vorovind, ĭar prin urechĭ învĕţătura vătămătóre priimind, cu mânile însă tâlhărie şi lăcomie de averĭ şi vărsare de sânge cutezând. Decĭ Dumnedeŭ Cuvîntul firea nóstră luând-o la sineşĭ o a păzit pre ea slobodă de tot pĕcatul şi a şters zapisele datoriilor nóstre cele ce rĕŭ s'aŭ făcut într'însa. Şi acésta ertând a se pironi pre cruce a şters datoria nóstră a tuturor şi legea plinind-o, pre aceea o a contenit, care din vechĭ s'a fost făcut trebnică singur Evreilor, ĭar nóuĕ nicĭ ca

stos cu dogmele, adecă cu credința fiind-că nu cu fapte, ci cu dogmele credinței s'a dezlegat zapisul cel de acest-fel[1]).

Și acesta l'a ridicat din mijloc pironindu-l pre el pre cruce.

Nu a șters numaĭ, dice, și a stins Christos zapisul cel asupra nóstră, ci și l'a ridicat pre el din mijloc, adecă l'a făcut pre el nicĭ să se arate și nicĭ l'a dat nóuĕ, nicĭ însușĭ l'a păzit ci, pre cruce pironindu-l, l'a rupt în multe bucățĭ, care lucru este însușit a'l face acela, carele cu bucurie iartă datoria cuĭ-va, a rumpe zapisul cel de datorie; căcĭ toțĭ ómeniĭ erau vinovațĭ și supușĭ supt pĕcate și supt pedepse. Insușĭ Fiiul luĭ Dumnedeŭ cel fără de pĕcat însă pentru noĭ pedepsindu-se și răstignindu-se cu crucea a dezlegat pĕcatul și pedépsa nóstră. Decĭ acolo pre cruce a rumpt și zapisul cel împrotiva nóstră[2]).

15. Dezbrăcând începĕtoriile și domniile.

Incepĕtoriĭ și domniĭ dice aicea dumnedeescul Apostol pre diavoleștile puterĭ, fiind-că cu aceste s'a fost îmbrăcat firea omenéscă ca cu o haĭnă, tótă închipuindu-se și îngrășându-se de patimĭ și de rĕutățile lor. Saŭ dice că s'a dezbrăcat de aceste Christos, fiind-că om făcêndu-se, avea ca o apucătură și prindere a diavoluluĭ însușĭ acésta a fi om și a purta pĕcătósa firea ómenilor; pentru acésta și s'a dezbrăcat stăpânul Christos de apucătura și prinderea acésta a vrășmașuluĭ, adecă s'a aflat neprins de începĕtoriile și stăpânirile demonilor; căcĭ măcar deși a luat la sineșĭ pre pĕcătósa firea omenéscă, ci o a apropiat și o a păzit fără de pĕcat[3]). Poțĭ însă, o cetitoriule, și

cum îndemânatecă) și a dat nóuĕ evangheliceștile dogme, întru păzirea acestora făgăduind nóuĕ mântuirea.

[1]) Vedĭ și stih. 16 al cap. al II al ceiĭ către Efesenĭ, cum se tâlcuește dicerea acésta, legea poruncilor întru dogme nelucrătóre făcênd-o.

[2]) Se cuvine însă a ști hristianiĭ cum că în locul zapisuluĭ, pre care l'a șters Christos al pĕcatelor lor, însușĭ a dat alt zapis luĭ Christos. Și care este acesta? Este tocméla aceea și mărturisirea ce o a dat luĭ Christos, când s'a botezat ca să se leapede de satana și de tóte lucrurile luĭ și de tótă închinăciunea luĭ și de tótă pompa luĭ și a se împreuna cu Christos și a viețui și a petrece dupre legile și poruncile și dupre voea luĭ Christos. Drept aceea se cuvine să păzéscă mărturisirea acésta adevĕrată până la mórte. Pentru-că de vor călca zapisul acesta și mărturisirea lor, cine îl va maĭ șterge zapisul acesta? Saŭ care răspundere vor da luĭ Christos pentru acésta în dіua judecățeĭ? Pentru acésta a scris și dumnedeescul Chrisostom dicênd: dar s'a făcut alt zapis iarășĭ nu ca acesta, precum era cel dintâiŭ, că dupre ce dic: mĕ lepăd de Satana, dic: mĕ împreun cu Christos. Și maĭ ales nicĭ se numi acesta zapis, ci tocmélă, că scrisă de mână este, când cine-va fiind vinovat de datoriĭ să se ție, și acésta este tocmélă. Iar dicerea: mĕ leapăd de tine, satana, însemnéză în loc de care o ar dice: nu voiŭ asculta de tine (Vor. VII la cea către Colasenĭ).

[3]) Ințeleptul Teodorit așa tâlcuește dicerea acésta: „De vreme ce dês

alt-fel să înțelegĭ acésta ce o dice aicea Pavel. Diavolul ținea și stăpânea pre firea omenéscă cu dóuĕ gheneralnice și preste tot cuprinzătóre patimĭ, adecă cu îndulcirea și cu chinuirea, adecă cu durerea. Decĭ Domnul fiind-că pentru acésta a luat luĭși firea oménéscă, pentru ca să se oștéscă și să se lupte pentru noĭ cu începĕtoriile și stăpânirile diavoluluĭ; nu numaĭ îndată întru începutul luăreĭ sf. sĕŭ trup a biruit pre drăceștile stăpânirĭ, pentru-că s'a zemislit cu adevĕrat fără îndulcire, adecă fără sĕmênță bărbătéscă, și s'a născut fără chinuire adecă fără durere de pântece a Fecióreĭ maiceĭ sale: ci și dupre ce s'a născut și s'a făcut bărbat desăvîrșit, s'a ispitit maĭ întâiŭ adecă în 40 de dile în munte cu amăgiturile îndulcireĭ, ale lăcomieĭ de pântece dic, cu cele ale ĭubireĭ de slavă și ale ĭubireĭ de bogăție, când fățiș și simțitorește s'a robit de el diavolul. Domnul însă fiind-că nicĭ de cum s'a prins de amăgiturile aceste ale îndulcireĭ a biruit pre ispititorul și biruința cea asupra luĭ a dăruit nóuĕ. Iar dupre aceste ĭarăși s'a silit diavolul să biruéscă pre Domnul cu armele chinuireĭ și să'l facă ca să urască pre ómeniĭ ceĭ de aprópe; drept aceea cu tóte că vrășmășuia (pre Domnul) prin mijlocirea fariseilor și a cărturarilor și prin înșișĭ ómeniĭ **aceĭa cărora Domnul le-a făcut bine, nu a** putut însă a isprăvi scopul sĕŭ și a face pre Domnul să urască pre vrășmășuitoriĭ sĕĭ. In sfîrșit, a pornit asupra Domnuluĭ și meșteșugirea cea maĭ puternică ce o avea, a înduplecat pre Iudeĭ să răstignéscă pre Domnul. Ci Domnul atât de mult nu se pleca la scoposul și voea diavoluluĭ, în cât și pre cruce fiind spânzurat, nu numaĭ nu a urât pre aprópele, ci încă și cerea și pre Dumnedeŭ Părintele sĕŭ pentru ca să erte pre răstignitoriĭ sĕĭ, dicênd: «Părinte ĭartă-le lor că nu știŭ ce fac» (Luca XXIII, 34)[1]). Decĭ cu un chip ca acesta Domnul cu totul a dezbrăcat pre începĕtoriile și stăpânirile cele demoniceștĭ. Și precum s'a împărtășit de firea nóstră așa și a dăruit nóuĕ celor ce ne-am fost îmbrăcat cu începĕtoriile aceste prin pĕcat, ne-a dăruit, dic, pre isbândirea cea asupra lor și dezbrăcarea.

I-aŭ vĕdit de fată.

Adecă Domnul a făcut, dice, pre demoniceștile stăpânirĭ să se rușineze și cu îndrăznélă să se batjocuréscă, căcĭ nu s'a

moniĭ prin patimile trupuluĭ, aveaŭ asupra nóstră silnicia, ĭar Fiĭul luĭ Dumedeŭ îmbrăcându-se cu trupul s'a făcut maĭ pre sus de pĕcat și a stricat pre silnicia protivnicilor și arătată tuturor ómenilor, a făcut pre neputința lor prin al sĕŭ trup dăruind nóuĕ tuturor pre biruința cea asupra lor.

[1]) Vedĭ despre acésta siloghismul al treilea al cugetăreĭ 23 despre viața Domnuluĭ Iisus Christos, de obște teorisindŭ-se în cartea duhovniceștilor nevointe.

rușinat altă dată diavolul atât de mult, cât s'a rușinat în vremea răstignireĭ Domnuluĭ. Pentru-că într'o vreme când el aștepta să biruéscă desăvîrșit și să stăpânéscă pre Domnul, nu numaĭ pre Domnul nu l'a stăpânit, ci încă a perdut și pre câțĭ alțiĭ îĭ avea în stăpânirea sa maĭ înaite. Iar ḑicerea «de față» însemnéză în loc de în priveliște și înaintea tuturora celor ce priveaŭ: «că sta ḑice, norodul privind» (Luca XXIII, 25), pentru acésta diavolul nesuferind covîrșitórea rușinare cea de acest-fel și perḑarea sa a întrebuințat apoĭ tot chipul, ce l'a putut, ca să înduplece pre ómenĭ cum că nu a murit Christos cu adevĕrat, ci dupre fantazie, fiind-că acésta era oborîrea luĭ cea mare și stricarea luĭ cea desăvîrșit a omorî om nepĕcătos și apoĭ prin mórtea acésta nenădĕjduit să se omóre însușĭ el de acela ce l'a omorît și a rĕmânea nelucrător. Pentru acésta și nenumĕrate eresurĭ a ridicat și pre mulțĭ ereticĭ ĭ-a îndemnat să ḑică cum că Domnul dupre fantazie a murit și nu dupre adevĕr. Căcĭ de nu a murit cu adevĕrat, nicĭ a înviat și de nu ar fi înviat nicĭ s'ar fi înălțat saŭ maĭ bine a ḑice, de nu a murit Domnul, nicĭ om dar cu adevĕrat a fost, și de nu a fost acestea, nicĭ Dumneḑeŭ dar era, ci amăgitor și înșelător. Veḑĭ, o cetitoriŭle, că tóte atârnă de mórtea luĭ Christos[1]). Drept aceea și Domnul, maĭ înainte cunoscênd-o acésta, arătat a murit și înaintea tuturor, nu s'a sculat din morțĭ însă arătat, căcĭ, a învierei sale avea a se face martur și adeveritor tot timpul cel de după acésta[2]); iar a morțeĭ sale de nu s'ar fi făcut mar-

[1]) Pentru acésta și sf. Grigorie Nisis a ḑis: „Póte, de ar cerceta cineva maĭ deamăruntul taĭna, maĭ cu drept cuvînt ar ḑice, că nu s'a întêmplat mórtea pentru naștere, ci dinprotivă pentru mórte s'a luat nașterea, că nu avênd trebuință de a viețui, cel ce viază de a pururea se îmbracă cu nașterea cea trupéscă, ci pre noĭ din mórte la viață întorcêndu-ne“ (Cuv. Catihet., cap. LXXII).

[2]) Insemnéză, că Domnul nu a înviat arătat înaintea ómenilor: a) pentru-că învierea luĭ a fost taĭnă ascunsă și singur luĭ Dumneḑeŭ putincĭósă și înțelésă, ca una ce e maĭ pre sus de fire. Iar taĭnele luĭ Dumneḑeŭ (nu se cuvine să fie aratate la ómenĭ), ca unele ce nu se pot înțelege, ci numaĭ prin credință sînt priimite. b) Pentru-că plăzmuirea cea întâĭŭ și facerea a vechĭuluĭ Adam ochĭ de om nu o a vĕḑut; așa era de urmare a nu vedea ochĭ de om și pre a dóua plăzmuire și a dóua naștere a luĭ Adam celuĭ al doilea, precum acésta o ḑice dumneḑeescul Grigorieŭ al Tesal. și c) căcĭ de s'ar fi sculat din morțĭ Domnul înaintea Iudeilor, Iudeiĭ ar fi căutat să mănânce împreună și să bea împreună și se petrécă împreună cu dînsul, precum împreună mâncaŭ și împreună petreceaŭ cu Lazăr cel ce a fost înviat saŭ cu însușĭ Domnul maĭ înainte de patimă. Iar fiind-că trupul acela era nestricăcĭos nu avea trebuință de o hrană ca acésta și de a petrece împreună. Și de aicea Iudeiĭ ar fi ḑis că dupre nălucire a înviat și nu cu adevĕrat și lucrătorește, și dupre urmare maĭ mult s'ar fi vătămat decât a se folosi. Decĭ

tur timpul acela, alt timp în urmă nu s'ar fi făcut adeveritor.

Triamv făcêndu-ĭ (biruindu-ĭ) pre dînşiĭ întru acésta.

• Adecă Domnul a arătat, ḑice, biruiţĭ pre demonĭ în cruce, că triamv se numeşte când un împĕrat întorcêndu-se biruitor şi semnele de biruinţă purtându-le dela rĕzboiul vrăşmaşilor sĕĭ, face o pompă de obşte vederată şi arată legaţĭ pre vrăşmaşiĭ ceĭ biruiţĭ de dînsul şi înşiraţĭ înaintea tuturor[1]). Fiind-că şi Domnul cu crucea a biruit pre diavolul şi pre demoniĭ slujitorĭ luĭ, împrotiva lor a înfipt semnul biruinţeĭ[2]), pentru acésta

pentru aceste pricinĭ nu a înviat Domnul arătat şi a lăsat-să dovedéscă învierea luĭ, ca o adevĕrată, atât minunile ce le lucrau Apostoliĭ întru numele luĭ, cât şi munciile şi morţile ce le priimeaŭ eĭ pentru numele luĭ. Căcĭ carele om înţelept ar crede să învieze morţiĭ şi se lucreze minunĭ şi semne maĭ presus de fire şi deşănţate numele unuĭ om ce a murit, carele nu ar fi putut a se scula pre sine din morţĭ ci ar fi rĕmas întru stăpânirea morţeĭ şi a stricăcĭuneĭ ca ceĭ-l-alţĭ ómenĭ? Saŭ cine s'ar încredinţa că ucenicii şi Apostoliĭ luĭ s'ar munci şi cu osîrdie ar muri pentru un om gol, mort şi topit în mormînt? Că acésta este cu totul cu neputinţă şi de necredut. Pentru acésta şi dumneḑeescul Chrisostom ḑice, că de acéstă pricină după Paştĭ şi după Inviere se cetesc în biserică Faptele Apostolilor, pentru-că propoveduirea Apostolilor şi minunile ce se făceaŭ de dînşiĭ, care se cuprind în Faptele Apostolilor, acelea adeverézä şi dovedesc că e adevĕrată învierea Domnuluĭ.

[1]) Ḑicerea însă a triumfuluĭ se etimologhiseşte dela tria, ĭar tria se numeşte frunzele smochinuluĭ, ca unele ce sînt împărţite în treĭ părţĭ, fiind că vechiĭ biruitorĭ, când se întorceaŭ dela bătălie eraŭ încununaţĭ cu frunze de smochin adecă (precum ḑice Varinul).

[2]) Iar semne de biruinţă eraŭ atuncea, când dupre ce biruĭa cine-va pre vrăşmaşiĭ sĕĭ, ridica o piatră mare, saŭ făcea un zid pre carele scria biruinţa ce o a făcut asupra vrăşmaşilor luĭ, pentru ca să o vadă urmaşiĭ şi să-şĭ aducă aminte. Seeḑice dar zidul cel de acest-fel saŭ peatră semn de biruinţă, find-că se înfigea şi se ridica asupra înfrângereĭ, adecă a biruinţeĭ vrăşmaşilor (dela sholiile luĭ Aristofan). Acest-fel de semn însă de biruinţă a înfipt şi Christos crucea asupra oborâreĭ şi a biruinţeĭ demonilor, asupra căreĭ a scris lucrătoreşte prin mórtea sa chipul oborîreĭ vrăşmaşilor sĕĭ. Pentru acésta noĭ, de câte orĭ vedem crucea, ne aduce aminte de biruinţa cea de acest-fel a Domnuluĭ asupra diavoluluĭ şi asupra demonilor şi ne îmbărbătăm întru rĕsboiul cel asupra acestora. Place mie şi pilda aceea ce o aduc óre-carĭ Dascălĭ la acésta ḑicênd: „în ce chip un puternic şi ispitit luptător, când se luptă cu protivnicul sĕŭ nu numaĭ se goleşte şi să unge, pentru ca să nu-l pótă prinde protivnicul luĭ, ci luând înainte un loc înalt, acolo îl sue şi de acolo îl aruncă jos şi îl sfărâmă, aşa şi stăpânul nostru Christos luptându-se cu diavolul maĭ înainte în munte şi biruindu-l pre el cu întórcerea despre îndulcire maĭ întâiŭ; apoĭ s'a luptat cu el şi cu durerea. Pentru acésta dezbrăcându-se de haina sa şi împleticindu-se cu dînsul, l'a suit sus pre înaltul loc al cruceĭ şi de acolo l'a aruncat jos cu mare îndrăznélă şi triumf şi aşa l'a zdrobit pre el şi l'a perdut. Pentru acésta scria Chrisostom: „Căcĭ ca un duel s'a făcut, a rănit pre Christos mórtea, şi Christos rănit fiind, în urmă o a omorît pre dînsa.

înaintea unuĭ obştesc teatron al Elinilor împreună şi al Romanilor şi al Evreilor, celor ce priveaŭ rĕstignirea luĭ, a triumfat pre demonĭ şi ĭ-a arătat pre eĭ biruiţĭ şi legaţĭ. Decĭ dacă nu aŭ murit angheliĭ pentru noĭ, ci Christos, cum voĭ Colaseniĭ ḑiceţĭ, cum că v'aţĭ proadus înaintea luĭ Dumneḑeŭ Părintele prin anghelĭ şi nu prin Iisus Christos?

16. Decĭ să nu vĕ judece pre voĭ cine-va întru mâncare saŭ în beutură saŭ în parte de sĕrbătóre saŭ de lună nóuĕ saŭ de sâmbete.

Câte a ḑis maĭ sus dumneḑeescul Pavel Colasenilor, le-a ḑis umbros şi ghicitoreşte, precum maĭ ales a ḑis maĭ sus cuvîntul acela: vedeţĭ să nu fie carele-va furându-vĕ pre voĭ (la stih 8); iar acum aicea maĭ arătat grăeşte către dînşiĭ, pentru luările aminte ce le urmaŭ eĭ, după ce maĭ înainte a numĕrat facerile de bine ale luĭ Christos; căcĭ dacă voĭ fraţilor, ḑice, aţĭ dobândit nişte facerĭ de bine marĭ ca acestea dela Christos, pentru ce vĕ faceţĭ pe sine-vĕ supuşĭ şi robĭ unor próste şi prea micĭ pândirĭ evreeştĭ? Decĭ nu suferiţĭ să vĕ judece cine-va că păziţĭ adecă luările aminte cele evreeştĭ, la mâncărĭ şi la beuturĭ. Cu aceste cuvinte însă laudă óre-cum Apostolul pre Colasenĭ, că păzeaŭ obiceiurile Evreeştĭ. Iar «în parte de sĕrbătóre» a ḑis, pentru ca să arate, că Colaseniĭ nu păzeaŭ sĕrbătorile Evreilor, întregĭ. Că deşi sabatiseaŭ, adecă deşi păzeaŭ sâmbetele, dar însă, hristianĭ fiind, nu le păzeaŭ cu scumpătatea aceea, cu care le păzeaŭ Evreiĭ. Decĭ arată cu aceste cuvinte Pavel, că este zadarnică particularnica păzire a sĕrbătorilor Evreeştĭ, dacă nu este păzirea lor obştéscă la tóte şi că din particularnica acéstă păzire a sĕrbătorilor Evreeştĭ nu se întăreşte, ci se surpă totul sĕrbătorilor celor de acest-fel. Căcĭ de ar fi fost bine a se păzi evreeştile serbărĭ cele de acest-fel, ar fi trebuit a se păzi desăvîrşit şi întru tóte, şi nu a se păzi nedeplinite şi în parte¹).

De un trup mórt se omora cel ce se părea a fi nemuritor. Şi acésta lumea o privea“ (Vor. VI la cea către Colasenĭ). Şi era a vedea cine-va lucrurĭ deşănţate şi pedosnice, căcĭ diavolul adecă tot chipul făcea ca să omóre pre Domnul, nu cu alt-fel de mórte, ci cu mórtea cruceĭ, ca pre înalta cruce fiind spânzurat maĭ mult să se ocărască şi să se necinstéscă. S'a plinit însă cea dinprotivă, căcĭ Christos cu adevĕrat s'a rĕstignit înalt sus şi de acolo a tras pre toţĭ ceĭ ce se aflaŭ jos la a sa cunoştinţă, precum singur o a proorocit ḑicĕnd: „De mĕ voiŭ înălţa eu de pre pământ, pre toţĭ ĭĭ voiŭ trage către mine“ (Ioan XV, 32). Şi [illegible] pre urmare maĭ mult s'a slăvit şi s'a cinstit. Iar diavolul de acolo [illegible] înălţimea cruceĭ aruncându-se şi căḑênd leş (cadavru) ciudat [illegible] curaj s'a biruit şi cu veşnică necinste s'a necinstit.

¹) De acésta şi Teodorit a ḑis: „Bine a adaus însă Apostolul [illegible]

17. Carĭ sînt umbră a celor viitóre.

Viitóre aicea numeşte Apostolul pre taĭnele Testamentuluĭ celuĭ Noŭ, care cât priveşte Vechĭul Testament, carele întru acea vreme era, acestea urmaŭ să fie şi nu eraŭ încă.

Iar trupul, al luĭ Christos. Niminea pre voĭ se vĕ amăgéscă.

Alţiĭ adecă, la Christos, fac stare desăvîrşit aşa, precum se scrie aicea, şi este înţelegerea cuvîntuluĭ acésta: Precum trupul face umbră, aşa şi Testamentul cel Vechĭŭ a fost o umbră a trupuluĭ Evangheliei, ĭar numirea trup adecă lucrul şi adevĕrul şi Evanghelia sînt ale luĭ Christos[1]). Drept aceea ce se cuvine a ţinea voĭ Colaseniĭ umbra trupuluĭ, când trupul este de faţă? Iar alţiĭ înţeleg (unesc) trupul luĭ Christos cu ḑicerea: şi nimenea se vĕ amăgéscă pre voĭ. Şi înţelegerea acesteĭ ḑicerĭ este acésta: adecă nimenea se vĕ amăgéscă saŭ se vĕ supere cine-va pre voĭ, carĭ sînteţĭ trup al luĭ Christos. Decĭ şi voĭ fraţilor aţĭ biruit pre diavolul şi v'aţĭ făcut maĭ presus de dînsul. Pentru ce dar ĭarăş să vĕ robiţĭ pre sine-vĕ pĕcatuluĭ, păzind Legea cea Veche, care nu póte a vĕ slobodi din pĕcat şi a vĕ îndrepta? Că arătat este că de păziţĭ obiceĭurile Evreilor, aveţĭ încă Domn şi stăpânitor vóuĕ pre Legea cea veche şi se vede că de aceea v'aţĭ mântuit. Iar fiind-că legea a fost umbră a trupuluĭ Evangheliei, ĭar Evanghelia şi cele ale luĭ Christos sînt însăşĭ trupul, pentru acésta se cuvenea maĭ întâĭŭ a ne deprinde în umbră şi apoĭ să priimim pre însuşĭ trupul cel chĭar, al căruĭa a fost umbra. Decĭ dupre cuviinţă în urmă dupre Legea Veche, în aniĭ ceĭ maĭ de pre urmă s'a întrupat Christos, ca să ne proaducă pre noĭ mântuiţĭ la Dumneḑeŭ şi Părintele.

18. Voind întru smerita cugetare şi întru religia an-

ḑis: „In parte de serbare“ că nu puteaŭ eĭ a le săvîrşi acestea, căcĭ cum ar fi fost cu putinţă de treĭ orĭ pre an a alerga dela Frigia la Ierusalim, că acolo să săvîrşască serbările dupre lege? Şi maĭ ales pre cea a cincĭ-ḑecimeĭ, aprópe fiind de a pashăĭ, fiind îndelungare de cale maĭ mult de cincĭ-ḑecĭ de ḑile; că de treĭ orĭ în an poruncea legea se mérgă Evreiĭ la Ierusalim pentru ca să serbeze paştile, cincĭ-ḑecimea şi înfigerea corturilor ḑicênd: „In treĭ vremĭ în tot anul se va arăta tótă partea bărbătéscă a ta înaintea Domnuluĭ Dumneḑeuluĭ tĕŭ, în locul pre care îl va alege pre el Domnul: In serbătórea azimilor şi în serbătórea septimilor (adecă a cincĭ-ḑecimeĭ) şi în serbarea înfigereĭ corturilor“ (a II Lege XVI, 16).

[1]) Iarăşĭ Teodorit acésta o tâlcueşte aşa: Evanghelicésca vieţuire ţine loc de trup, ĭar legea de umbră. Apucă maĭ înainte însă umbra de trup, răsărind lumina. Precum este umbră adecă legea, ĭar trup darul şi lumină stăpânul Christos.

ghelilor, care nu le a vĕḑut întru mândrie umblând.

După ce dumneḑeescul Pavel a umplut prė Colasenĭ de mânie, arătându-le că se amăgesc și se păgubesc de către óre-carĭ, apoĭ arătat le spune ereticésca dogmă ce o aveaŭ și ḑice că ereticiĭ ceĭ anghelicești, carĭ vĕ amăgesc, vor se vĕ viclenéscă și se vĕ lipsiască de darul credințeĭ luĭ Christos, cu óre care părută smerită cugetare. Că ḑiceaŭ ereticiĭ aceĭa cum că nevrednic lucru ar fi fost de mărirea Fiĭuluĭ luĭ Dumneḑeŭ celuĭ unuĭa născut a ne proaduce pre noĭ la Dumneḑeŭ Tatăl; și maĭ mare ĭarăși și maĭ presus de prostimea ómenilor ar fi fost a ne proaduce pre noĭ la Dumneḑeŭ Fiĭul cel unul născut; de unde încheĭaŭ eĭ, cum că maĭ cu drept cuvînt este să cugetăm cum că angheliĭ aŭ slujit la acéstă proaducere a nóstră, adecă cum că angheliĭ ne-aŭ proadus la Dumneḑeŭ și Părintele. Decĭ din acésta aŭ băgat între hristianĭ religia și slujirea anghelilor și ca când pentru smerita cugetare și evlavie de a chema pre Christos, îĭ despărțeaŭ pre eĭ dela drépta credință a luĭ Christos și îĭ înduplecaŭ pre ceĭ maĭ proștĭ să ĭa aminte la anghelĭ și să slujască lor, căcĭ de eĭ s'aŭ mântuit. Și fără a vedea cândva anghelĭ, atâta se întărea pentru dînșiĭ a adeveri, ca cum ĭ-ar fi vĕḑut[1]).

In zadar umflându-se de mintea trupuluĭ sĕŭ.

In deșert, ḑice, s'a umflat acela de trupésca și nu duhovnicésca mintea sa, carele ḑice dogma acésta hulitóre: căc cum nu ar fi însușire de minte trupéscă și grózǎ a surpa cu vintele luĭ Christos? Că acesta a ḑis că atâta a ĭubit Dumneḑeŭ lumea, în cât a dat pre unul născut Fiĭul sĕŭ pentru ómen (Ioan III, 16). Și ĭarăș: «Și pentru aceștia eŭ mĕ sfințesc pr sinemĭ» (XVI, 19). Și ĭarăș: «Sufletul meŭ îl puĭŭ pentru oĭ (X, 16). Și ĭarăș: «Și alte oĭ am care nu sînt din staulul a cesta, și acelea mi se cade a le aduce» (Ioan X, 17). Și alt nenumĕrate asemenea. Pentru ce însă Pavel aicea ḑice că ce ce cugetéză acéstă ereticéscă dogmă, cum că ne-am proadu de anghelĭ la Dumneḑeŭ și nu de Christos, acesta se umflă s se mândrește? Căcĭ cum maĭ sus a ḑis, cum că unul ca acest voește întru smerita cugetare? Că protivnice sînt acestea. La a césta rĕspundem, că maĭ sus a ḑis că acesta voește întru smerit cugetare, nu adevĕrată însă, ci părută[2]). Și dupre alt chip înc

[1]) Despre acésta veḑĭ la început în suptînsemnarea pricineĭ Trimiter acesteea. Ḑice însă Teodorit cum că pentru acésta și până acum se a flaŭ la Laodicheni case de rugăciune ale sf. Mihail și la Colasenĭ, la ca mergeaŭ și se rugaŭ, cinstind pre arhanghelul și pre alțĭ anghelĭ cu cr stire slujitorésca.

[2]) Teodorit însă maĭ descoperit o ḑice acésta: „Ḑicerea însă umflâ

cei ce dic acesta se umfla și se mândresc ca niște dogmatisitorĭ, împrotivindu-se și nepriimind a se învĕța de alțiĭ adevĕrul. Ci întărind dogma lor cu smerită cugetare, nu că dór o aŭ eĭ, ci pentru-că dic adecă, cum că a se junghia Fiĭul luĭ Dumnedeŭ cel unul născut pentru noĭ, acésta este un lucru maĭ mare decât prostimea ómenilor, adecă maĭ presus de vrednicia ómenilor.

19. Și nu țiind capul, din carele tot trupul prin pipăirĭ și prin conlegăturĭ priimind darea și împreună învoindu-se, crește creșterea luĭ Dumnedeŭ.

Cela ce dogmacisește acestea, dice, nu se ține de capul, adecă de Fiĭul luĭ Dumnedeŭ, că acesta este capul anghelilor, ca făcĕtorul și ziditorul lor și al tóteĭ bisericeĭ sale este cap. Nu numaĭ dupre acésta, căcĭ este făcĕtor adecă și ziditor al eĭ, ci și căcĭ biserica, adecă noĭ hristianiĭ sîntem trup al luĭ și mădulărĭ, fiind-că s'a împărtășit Fiĭul luĭ Dumnedeŭ de acésta a nósră fire. Decĭ dela Fiĭul luĭ Dumnedeŭ tot trupul bisericeĭ și pre însășĭ estimea o are și pre bine a fi. Și cela ce va cădea din acésta, îndată se perde, căcĭ precum duhul cel simțitoresc și vioșitor din creeriĭ capuluĭ se împarte în tot trupul prin vine, și precum din capul cel simțitoresc se naște fieș-te-care simțire și mișcare a tuturor mădulărilor trupuluĭ, precum dic fiziciĭ și doftoriĭ, cu un chip ca acesta și trupul bisericeĭ se hărăzește, adecă priimește a viețui și a crește duhovnicește. Dar când ĭa creșterea acésta? Când se învoește, adecă când are unire cu Fiĭul luĭ Dumnedeŭ. Căcĭ Sf. Duh dă trupuluĭ bisericeĭ hărăzirea și creșterea prin pipăirĭ, adecă prin conlegăturile cele unite ale capuluĭ. Căcĭ dacă trupul se face neconlegat și nu se unește cu capul, nicĭ se învoește cu dînsul, adecă de nu se conglăsuește cu capul, negreșit nicĭ hărăzirea Duhuluĭ Sfînt se face, nicĭ creșterea luĭ Dumnedeŭ, adecă creșterea cea dupre Dumnedeŭ a viețuireĭ ceiĭ maĭ bune[1]).

20. Decĭ de ațĭ murit împreună cu Christos, dupre stihiile lumeĭ, drept ce ca cum ațĭ fi viĭ în lume vĕ dogmatisițĭ.

---

du-se nu este împrotiva smeriteĭ cugetărĭ. Că cu smerita cugetare, se fățărnicea, ĭar cu patima umflăreĭ (adecă a mândrieĭ) cu scumpătate se îmbrăca. Iar dicerea, carĭ nicĭ le-aŭ vĕdut, cu mândrie umblând, este în loc de cugetărĭ ale luișĭ întrebuințând".

[1]) Teodorit însă dice: „Precum la trup, creeriĭ capuluĭ sînt rădăcina vinelor, căcĭ prin vine trupul are simțirea, așa dela stăpânul Christos, și isvórele învĕțătureĭ și prilejurile mântuireĭ le priimește trupul bisericeĭ și ceea ce sînt conlegăturile în trup, acésta Apostoliĭ și prorociĭ și dascăliĭ sînt întru alcătuirea bisericeĭ".

Voĭ, ḑice, prin sf. botez aţĭ murit împreună cu Christos şi v'aţĭ omorît despre tótă viaţa vóstră cea de maĭ înainte, în cât a nu maĭ sluji voĭ altă dată când-va stihiilor lumeĭ, cărora maĭ înainte le slujaţĭ, luând aminte ḑile şi lunĭ nouĭ şi alte asemenea, care se nasc din luminătorĭ şi din stihiĭ. Cum dar ĭarăşĭ acum slujiţĭ lor, ca cum aţĭ fi viĭ ĭarăşĭ cu viaţa vóstră cea de maĭ înainte? Că vĕ dogmatisiţĭ, adecă vĕ învĕţaţĭ, că cutare ḑi este bună şi priinciósă, ĭar ceea-l-altă este rea şi nepriinciósă. Care acestea sînt luărĭ aminte ale Elinilor. Vedĭ însă, o cetitoriule, cum cu linişte ĭa în rîs Apostolul pre aceĭa ḑicênd că vĕ dogmatisesc. Căcĭ precum copiiĭ, ḑice, ceĭ ce din noŭ se învaţă, aşa şi voĭ şedeţĭ dogmatisindu-vĕ şi sfătuindu-vĕ, ce se cuvine să faceţĭ.

21. Nu te atinge, nicĭ gusta, nicĭ pipăi.

22. Care tóte sînt spre stricăcĭune cu întrebuinţarea.

Şi altă luare aminte ḑice aicea că aveaŭ Colaseniĭ, cea a mâncărilor care era evreĭască ca şi cea a ḑilelor, ce era elinéscă. Voind însă să le smeréscă şi mândria acelora ce dogmatiseaŭ unele ca acestea, ḑice, că luările aminte acestea nu sînt óre-carĭ marĭ şi vrednice de cuvînt, ci se sfîrşesc întru stricăcĭune, la ceĭ ce le mănâncă, căcĭ mâncările stricându-se şi mistuindu-se în pântece, se prefac în baligă şi se lépădă prin afedron. Decĭ unele ca acestea nicĭ folosesc elè de sineşi, nicĭ păgubesc[1]).

Dupre poruncile şi învĕţăturile ómenilor.

Învĕţăturile acestea, ḑice, nu sînt dumneḑeeştĭ, ci sînt poruncĭ şi învĕţăturĭ omeneştĭ. Dar ce? Legea nu este învĕţătură dumneḑeéscă? A sa învĕţătură adecă a luĭ Dumneḑeŭ a fost, până când a avut vremea, acum însă nu este învĕţătură a luĭ Dumneḑeŭ, fiind-că numaĭ are vreme; saŭ pre lege o ḑice învĕţătură a ómenilor, căcĭ bĕtrâniĭ Evreilor şi rabiniĭ rĕŭ o tâlmăceaŭ, predanisind multe afară de lege, precum şi Domnul acésta o mărturiseşte în Evanghelie ḑicênd către cărturarĭ şi către fariseĭ: «Pentru ce şi voĭ călcaţĭ porunca luĭ Dumneḑeŭ

---

[1]) Insemnéză, că Marele Vasilie tâlcuind ḑicerea luĭ Isaia acésta: „Postul şi nelucrarea vóstră le urăşte sufletul meŭ" (Cap. I, 13), ḑice: „Deci precum şi la cele-l-alte este adecă ce-va şi de lepădat, este însă ce-va şi de bine priimit luĭ Dumneḑeŭ, care se arată, aşa şi la post, pre cel ce se făcea spre arătare, adecă cu ferirea de mâncărĭ, întru cuvîntul să nu te atingĭ, nicĭ să guştĭ, nicĭ să pipăĭ de a avea sfîrşit, că le urăşte sufletul Domnuluĭ. Ĭar porunca care se ĭa spre probă, pre cugetarea trupuluĭ o ĭubeşte Domnul, pentru-că prin înghesuirea trupuluĭ se isprăveşte sfinţenia. Nu este de ajuns însă singură depărtarea mâncărilor spre a face postul lăudat, ci trebue a maĭ fi şi ceea-l-altă petrecere, atât în cuvinte, cât şi în petrecerĭ şi întru unirea celora ce pot a ĭubi".

pentru predanisirea vóstră?» (Mat. XV, 3)[1]). Saŭ ḑice poruncĭ ale ómenilor pre obiceĭurile Elinilor şi luările aminte ale ḑilelor, pre care le păzeaŭ Colasenii.

23. Care sînt cuvînt, avênd de înţelepcĭune în religia voită şi în smerita cugetare şi în necruţarea trupuluĭ, nu întru óre-care cinste spre saţiul trupuluĭ.

Luările aminte cele de acest-fel ale mâncărilor, ḑice, numaĭ cuvînt aŭ şi formă de înţelepcĭune, dar nu putere de înţelepcĭune, nicĭ adevĕr, că se pare cela ce dogmatiseşte acestea a fi ca un óre-carele evlavist şi smerit şi îşĭ defaĭmă trupul sĕŭ ferindu-se de óre-care mâncărĭ[2]).

Şi cu tóte că Dumneḑeŭ a cinstit pre trup şi a dat mâncările, ca trupul, mâncînd din acestea, să se întăréscă şi să stăpânéscă patimile de bună voea sa; ĭar ceĭ ce pândesc mâncările nu-şĭ întrebuinţéză trupul lor cu cinste pentru-că îl lipsesc pre el de mâncările cele ertate şi de stăpânirea ce o a luat să mănânce bucatele, care eĭ o ridicaŭ dela sineşĭ şi nu ĭartă a 'şĭ stăpâni patimile de voe, ci de silă, prin depărtarea mâncărilor[3]).

CAP III.

1. Decĭ de aţĭ înviat împreună cu Christos, cele de sus căutaţĭ unde este Christos, de-a drépta luĭ Dumneḑeŭ şeḑênd.

2. Cele de sus căutaţĭ, nu cele de pre pămênt.

Dupre ce a ḑis maĭ sus Apostolul, că voĭ aţĭ murit împreună cu Christos prin botez, şi dupre ce a dat Colasenilor a înţelege, dupre ceea ce se tace cum că şi aŭ înviat împreună cu Christos (fiind-că botezul precum închipueşte pre mórtea luĭ

---

1) Şi Teodorit ḑice maĭ descoperit: a loruşĭ dogmă introduc şi nu urméză scopuluĭ legeĭ, că voita religia acésta însemnéză.

2) Acestaş Teodorit aşa tâlcueşte: „Cu agerimea cuvintelor amăgesc şi smerită cugetare numesc pre păzirea legeĭ, ḑicênd că nu se cuvine a călca legea cea de Dumneḑeŭ dată".

3) Ĭar ḑicerea, „nu întru óre-care cinste", aşa se tâlcueşte de către I-cumenie: Dumneḑeŭ, ḑice, cinstind pre om cu mânĭ l'a făcut şi mâncărĭ a dăruit, ĭar aceştiea nu întrebuinţéză spre cinstea trupuluĭ mâncările cele date spre hrană, ci se întorc despre dînsele, ca despre nişte lucrărĭ de ferit, vătămătóre. Şi Teodorit ḑice: necruţare a trupuluĭ numesc ceĭ de maĭ sus, cariĭ ḑic că nu se cuvine a avea fără unire pre îndulcirea din tóte şi acésta este o vederată robie şi lipsire a cinsteĭ ceiĭ date; că de voe a se depărta (se cuvine) nu ca de nişte spurcate, ci ca de nişte prea îndulcitóre.

Christos, prin afundări, aşa închipueşte şi pre învierea luĭ Christos, prin eşirile din apă). Dupre ce acestea le-a ḑis, ḑice acum aicea că dupre ce voĭ şi aţĭ înviat împreună cu Christos, apoĭ datorĭ sînteţĭ a fi şi sus, unde şi Christos se află şeḑênd de a drépta luĭ Dumneḑeŭ[1]) şi sînteţĭ datorĭ a cugeta cele cereştĭ ĭar nu cele de jos şi pământeştĭ. Căcĭ luările aminte ale mâncărilor şi ale ḑilelor sînt lucrurĭ pământeştĭ şi trupeştĭ şi nicĭ un lucru înalt şi duhovnicesc aŭ, predanisirĭ de ómenĭ ce cugetéză cele pământeştĭ fiind şi învĕţăturĭ. Şi nu s'a îndestulat Pavel a ḑice numaĭ cele de sus, nicĭ numaĭ a ḑice unde este Christos, ci şi adaugă acésta: de-a drépta luĭ Dumneḑeŭ şeḑênd, ca cu adăugirea acésta maĭ mult să despartă mintea hristianilor dela pământ şi dela cele pământeştĭ.

3. Că aţĭ murit şi viaţa vóstră este ascunsă împreună cu Christos întru Dumneḑeŭ.

Din amêndóuĕ părţile, adecă şi din murire şi din viaţă îndémnă Apostolul pre hristianĭ să nu caute lucrurile cele de faţă ale lumeĭ aceştia. Aţĭ murit, ḑice, voĭ fraţilor, despre cele de jos şi pământeştĭ, căcĭ v'aţĭ omorît şi v'aţĭ îngropat împreună cu Christos întru sfîntul botez. Apoĭ numaĭ sînteţĭ datorĭ a vieţui pământeşte, că viaţa vóstră este sus întru cele cereştĭ, pentru-că împreună aţĭ înviat cu Christos întru sfîntul botez, decĭ cele cereştĭ şi de sus se cuvine a cugeta. Să sârgueşte însă Pavel să arate cu aceste cuvinte cum că hristianiĭ şed sus în cerĭŭ şi vieţuesc altă viaţă, cea întru Dumneḑeŭ, ceea ce este ascunsă şi care nu se vede, că precum Christos nu se vede, aşa şi viaţa nóstră a hristianilor nu se vede, ascunsă fiind în inimă şi în suflet nevĕḑut lucrându-se[2]). Şi dar

[1]) Coresie ḑice că Chrisostom „de a drépta luĭ Dumneḑeŭ Părintele" înţelege că este cinstea cea întocmaĭ a fiĭuluĭ cu tatăl unit cu Atanasie în cuvîntul cel asupra Arienilor. Iar Avgustin în capul şépte-spre-ḑece despre credinţă şi despre simbol a ḑis, cum că de a drépta însemnéză că Christos dobândeşte slavă ceréscă. Iar alţiĭ aŭ ḑis că Christos, ca om şade slăvit pre carele Dumneḑeŭ l'a preaînălţat şi a dăruit luĭ numele cel maĭ pre sus de tóte numirile. Şi alţiĭ ḑic că drépta însemnéză pre a tot puternicirea şi pururea vieţuire şi slava, care are Fiĭul împreună cu Tatăl.

[2]) Pentru acésta a ḑis dumneḑeescul Maxim în cuvîntul cel despre monahicésca petrecere cum că viaţa sfinţilor este ascunsă în lumea acésta, adecă necunoscută şi ne arătată, ĭar viaţa stăpânitorilor şi a bogaţilor este arătată în lumea acésta pentru-că lumea cinsteşte bunătăţile cele ce sînt în lume, ĭar de cele duhovniceştĭ şi nevĕḑute îşĭ întórce faţa şi le necinsteşte; saŭ ascunsă este viaţa hristianilor celor adevĕraţĭ în lumea acésta şi în trupul acest muritor, precum este şi mărgăritarul ascuns în pină şi în scoică. Iar cînd se zdrobeşte pina şi scoica adecă când smeritul trupul acesta să zdrobeşte prin mórte atuncea se arată

dacă viaţa vóstră aţi ascuns şi nevĕḑêndu-se, pentru ce voĭ hristianiĭ căutaţĭ cele ce se arată? Acésta însă maĭ înainte o ḑice Apostolul că îndată să cadă în cuvîntul cel moralicesc; că obicĭnuĭa fericitul Pavel altele adecă a formăluĭ, precum a făcut şi în trimiterea cea către Corintenĭ, că vorovoind pentru ceĭ ce apucaŭ maĭ înainte a mânca decât săraciĭ fraţĭ, singurĭ eĭ mâncaŭ trupeştile mese cele ce se făceaŭ în bisericĭ şi de acolo dimpreună aŭ căzut în cuvîntul cel despre duhovnicésca masă a dumneḑeştilor taine.

4. Când se va arăta Christos, viaţa vóstră, atuncea şi voĭ vĕ veţĭ arăta împreună cu el întru slavă.

Intru a dóua venire, ḑice, are să se arate Christos şi atuncea are să se arate tuturor ca Dumneḑeŭ, venind cu slavă şi cu angheliĭ sĕĭ, căcĭ acum este ascuns şi ne arătat încât se şi cleveteşte şi se prihăneşte de ceĭ necredincioşĭ, pentru-că nu îşĭ arată slava sa. Decĭ atuncea, ḑice, şi voĭ hristianiĭ vĕ

---

mărgăritarul cel ascuns înlăuntru în suflet strălucit, precum maĭ jos ḑice şi însuşĭ sfinţitul Teofilact, pentru-că darurile luĭ Dumneḑeŭ şi faptele cele bune sînt ascunse înlăuntru în sufletul omuluĭ celuĭ îmbunătăţit. Pentru acésta a ḑis dumneḑeescul Dialog (în a cincĭa carte a celor moraliceştĭ) cum că cela ce are patimile omorîte, acela este stins cu adevĕrat în lumea acésta de jos, se aprinde însă şi străluceşte în lumea cea de sus. Şi întru tâlcuirea cărţeĭ întâĭa a împĕraţilor, ḑicerea aflându-se acésta: „Domnul omóră şi înviază“ ḑice cum că de nu vom muri în lumea acésta nu vom vieţui cu adevĕrat luĭ Dumneḑeŭ prin dragoste. Aşa vieţuia, ḑice, Pavel, dar nu cu viaţa acésta din lume, fiind-că ḑice „mie lumea s'a răstignit“, ci vieţuia cu viaţa Domnuluĭ, pentru acésta ḑice şi viez nu de acum eŭ, ci viază întru mine Christos. A ḑis însă şi Ava Pimen cum că acela móre în lumea acésta, carele lépădă dela sineşĭ odihna trupuluĭ şi slava cea deşartă a sufletuluĭ. Iar marele Antonie ḑicea, depărtéză-te de desfătare şi de pofta cea rea şi de ĭubirea de cinste, ca cum nu aĭ fi în lumea acésta (la Coresie). Precum şi Vias acela, cel unul din ceĭ şépte înţelepţĭ, sfătuia că se cuvine a vieţui cine-va în lumea acésta fără a'l şti cine-va „ascunde-te vieţuind“. Ḑice însă şi sfîntul Varsanufie: „A nu te îngropa de tot lucrul, te face pre tine a te apropia de cetate, şi a nu fi socotit între ómenĭ, te face a veni în cetate; şi a muri despre tot omul, te face să moşteneştĭ cetatea şi vistieriile. De voeştĭ a te mântui, ţine a nu fi socotit şi alérgă către ceea ce îţĭ sare înainte. Prea potrivit însă a ḑis la ḑicerea acésta a Apostoluluĭ şi Marele Macarie: Precum împĕrăţia întunereculuĭ şi pĕcatul este ascuns în suflet, până la ḑiua învierеĭ când şi însuşĭ trupul acesta al pĕcătoşilor se va arăta întunereculuĭ celuĭ acum în suflet, aşa şi împĕrăţia lumeĭ şi chipul cel ceresc Iisus Christos acum tăinuit luminéză pre suflet şi împĕrăţeşte şi sufletul sfinţilor, însă ascuns dela ochiĭ ómenilor până şi în ḑiua învierеĭ când şi trupul se va descoperi şi se va slăvi cu lumina Domnuluĭ, care de acum este în om şi în sufletul luĭ, carele de acum a luat împĕrăţia luĭ Christos, odihnindu-se şi luminându-se cu lumină vecĭnică (voroava II).

vețĭ arăta împreună cu Christos, nu prost, ci cu slavă și cu strălucire. Drept aceea ḑiua aceea a venireĭ a dóua căutați-o și nu ḑilele vieţeĭ aceştia. Către aceea sârguiți-vă a viețui, că atuncĭ are să se arate adevĕrata viața vóstră, căcĭ viața acésta de acum nu este viață ci mórte, fiind-că cu stricăcĭune se află și curge și se trece pre tot cĭasul și pe tótă clipéla[1]. Nu căutațĭ aicea cinste și slavă, pentru-că acolo este adevĕrata slavă și cinstea vóstră, mărgăritarul este ascuns în câtă vreme se află în lăuntru în scoică și în pină, ĭar când acestea se zdrobesc, atuncea și mărgăritarul se arată și strălucește cu slavă. Așa și voĭ hristianiĭ în câtă vreme vĕ aflațĭ în trupul acest stricăcĭos sințețĭ datorĭ a viețui ca ascuns și ne arătat și a nu căuta slavă. Ĭar când trupul acest muritor cu mórte se va topi, atuncĭ are să se arate și slava vóstră, de vĕ vețĭ afla vrednicĭ de dînsa prin faptele cele bune ale vóstre.

5. Decĭ omorîțĭ mădulările vóstre cele de pre pămênt.

Nu a ḑis: lepădațile, ci: omorîțile, în chip a nu maĭ învia ĭarăși și a face pĕcat. Mădulărĭ însă pre pămênt, póte pre mădulările trupuluĭ le ḑice, care când nu lucréză faptele cele cereștĭ și duhovniceștĭ se ḑic că sînt pre pămênt, ĭar când lucréză cele cereștĭ atuncea nu maĭ sînt pre pămênt, precum de pildă când nu vĕd ochiĭ noștriĭ rĕŭ și cu împătimire lucrurile lumeĭ cele vĕḑute, când urechile nóstre nu aud cele rele și cuvintele cele de rușine și când mânile nóstre nu fură, nicĭ răpesc, nicĭ lovesc, atuncĭ mădulările acestea ale nóstre numaĭ sînt pre pămênt. Însă póte și mădulărĭ pre pământ a numit Pavel pĕcatele, care se fac pre pămênt prin mădulările trupuluĭ, care pĕcate și rămân pre pămêntul acesta și se strică aicea, cacĭ mădulările trupuluĭ, deși sînt din pămênt, însă nu rămân în pămênt, nicĭ se strică desăvîrșit, ci se vor scula făcându-se nestricăcĭóse. Dar pentru ce maĭ sus a ḑis Pavel că v'ațĭ îngropat împreună cu Christos și că v'ați dezbrăcat de trupul pĕcatelor cărneĭ și acum ĭarăși ḑice: omorîțĭ mădulările vóstre? Căcĭ omorîrea cea dintâĭ a fost dar al botezuluĭ, carele a omorît și a perdut pĕcatele cele ce s'aŭ făcut maĭ înainte de noĭ, adecă și pre cel prostrămoșesc și pre cele de proalegerea și voea nóstră, ce le-am făcut maĭ înainte de botez, ĭar omorîrea acea de acum, ce o ḑice Pavel, este lucru al proalegereĭ nóstre, care omorîre acésta șterge pĕcatele ce le-am făcut în urma botezuluĭ. Saŭ maĭ bine a ḑice, omo-

[1]) Pentru acésta scria către Romanĭ purtătorul de Dumneḑeŭ Ignatie: „Ertațĭ mie fraților, să nu mĕ oprițĭ pre mine de a ajunge la viață, că Christos este viața credincĭoșilor; să nu mĕ voițĭ pre mine să mor, că mórtea este viață cea fără de Christos". Veḑĭ și suptînsemnarea ḑiceereĭ: ĭar viez nu de acum eŭ (Gal. II, 20).

rirea acésta nicĭ de cum lasă a maĭ fi măcar pĕcatul, fiind-că omóră pre cugetarea trupuluĭ, precum de pildă, dacă răstopeşte cine-va o statue de aramă, care maĭ înainte a ruginit şi apoĭ iarăşĭ străluceşte şi a'l stătui pre acela ce avea maĭ înainte statua cea de acest-fel să curăţe rugina eĭ, nu cea veche adecă, ce o avea, că aceea s'a curăţit cu răstopirea, ci să curăţe rugina, care în urmă s'ar face.

Curvia.

Iată aicea tâlmăceşte Apostolul care sînt mădulările cele de pre pămênt. Şi maĭ întâiŭ dice pre curvie, căcĭ patima acésta supără maĭ mult şi stăpâneşte pre ómenĭ, şi maĭ vârtos decât tóte cele-l-alte patimĭ, fiind-că din fire are pricina.

Necurăţia, patima.

A lăsat Apostolul de a dice cu deosebire pre tóte patimile trupuluĭ, de'vreme ce nu ar fi fost bine a le dice pentru mîrşevirea lor. Iar cu necurăţia şi cu patima a arătat obşteşte şi cuprindĕtor tóte felurile trupeştilor amestecărĭ[1]). Că cu adevĕrat patimă este turbarea pofteĭ trupuluĭ, precum este patimă a trupuluĭ şi ferbinţéla saŭ o rană saŭ vre o altă bólă de îndelungată vreme şi nevindecată.

Pofta cea rea.

Iată obşteşte cuprindĕtor şi aicea a arătat pre fieşte, ce fel de pĕcat trupesc, căcĭ fieşte-care poftă trupéscă este rea. Este şi poftă bună, cea de Dumnedeŭ şi de cele dumnedeştĭ şi de lucrurile duhovniceştĭ: pentru care şi Daniil s'a numit bărbat al doririlor (Dan. IX, 23), adecă al poftelor duhuluĭ, precum adauge teologul Grigorie (în cuvîntul cel mângâitor la maĭca sa, dicênd: «Şi al poftelor celor maĭ bune» dupre acestaşĭ teolog (în cuvîntul cel al luĭ Grigorie Nisis). Şi David încă tótă pofta sa făcênd-o duhovnicéscă dicea: «Dómne înaintea ta este tótă dorirea mea» (Psalm. XXXVII, 19). Iar despre pofta cea rea dice parimiastul: «Necinstitorul de Dumnedeŭ tótă diua pofteşte poftele rele, ĭar dreptul milueşte şi se îndură fără cruţare (Pild. XXIX, 26).

Şi lăcomia de averĭ, care este idoloslujire.

---

[1]) Pentru acésta dice şi marele Vasilie „Iar câte alte felurĭ de necurate patimĭ sînt, învĕţătoria demonilor cu adevĕrat le-a aflat ĭar, dumnedeésca Scriptură le-a tăcut, nevrênd a'şĭ spurca cinstea sa cu numirile cele de ruşine, ci cu numirĭ obşteştĭ a pomenit necurăţiile, precum dice apostolul Pavel: „Iar curvia şi tótă necurăţia, nicĭ să se numéscă între voĭ" (Efes. VI, 3) (adauge şi dicerea acésta a Apostoluluĭ: curvia, necurăţia, patima) cu numirea necurăţireĭ şi pre lucrarea cea negrăită a bărbaţilor şi pre a muerilor cuprindênd-o" (în scrisórea cea către Episcopul Diodor).

Intâia fiică a pofteĭ celĭ rele este lăcomia de averĭ, pre care Pavel o a numit idoloslujire[1]) pentru-că slujeşte auruluĭ şi argintuluĭ ca unor idolĭ, de vreme ce şi idoliĭ eraŭ de aur şi de argint, şi lucrurĭ de mânĭ omeneştĭ, precum ḑice David (Psalm. CXIII, 12)[2]).

6. Pentru care vine urgia luĭ Dumneḑeŭ asupra fiilor nesupunereĭ.

Prin patimile şi păcatele cele ca acestea, ḑice, ajunge pre ceĭ ce le aŭ şi le fac acestea, urgia luĭ Dumneḑeŭ, nu numaĭ în vécul cel viitor, ci încă şi întru acest de acum; fiĭ însă aĭ nesupunereĭ numeşte Pavel pre ceĭ ce aŭ patimile cele de acest-fel, pentru ca să arate că unii ca aceştia nu sînt vrednicĭ de ertare, fiind-că nu se află în patimile acestea din necunoştinţa lor, ci din nesupunerea ce aŭ către poruncile Domnuluĭ, întru care nesupunere atât de mult s'aŭ iscusit, în cât s'aŭ făcut ca nişte fiiĭ aĭ eĭ şi dintru dînsa se cunosc şi se însemnează, precum şi fiiĭ se cunosc din fireştile semne, ce aŭ ale tătăluĭ lor, saŭ ale maiceĭ lor[3]).

---

[1]) Pentru acésta a ḑis şi marele Vasilie: ceĭ ce ĭubeşte argintul aşa precum se cuvine a ĭubi pre Domnul Dumneḑeŭ, din tótă inima sa şi din tot sufletul sĕŭ şi din tot cugetul sĕŭ, unul ca acela în loc de a sluji Domnuluĭ slujeşte luĭ Mamona, mĕsura ĭubireĭ cea datornică luĭ Dumneḑeŭ mutând-o la argint. Că pentru acésta lăcomia este idoloslujire, când darurile cele ce se proaduc Domnuluĭ Dumneḑeŭ le aduc la cele pământeştĭ. Deci ni s'a poruncit să nu ĭubim darurile, căcĭ pentru acestea multe din cele oprite le ertăm celor ce aduc darurile. Şi nicĭ ca cum măcar a ĭubi darurile cele de acest-fel nu învaţă cuvîntul: Nicĭ a ne afla către dînsele cu împătimire. Că cu neputinţă este a ĭubi pre Dumneḑeŭ din tótă inima şi a arăta împărţire spre alt ce-va; căcĭ precum într'un vas plin de óre-care umezeală, în cât să se reverse afară, atâta e de nevoe a pune spre umplerea luĭ, aşa şi la suflet. Cît s'ar deşerta de dragostea acésta spre cele ce nu se cuvin, atâta este de nevoe a pune într'însul dragostea cea către Dumneḑeŭ. Iar cela ce o dată a socotit a ĭubi argintul, tótă dragostea acolo o mută“ (tâlc. la Isaia, la acéstă ḑicere: „Iubind darurile (cap. I, 23). Ḑice însă şi Teodorit: „Pre lăcomia de averĭ însă idoloslujire o a numit, fiind-că Mântuitorul, Domn pre Mamona l'a numit (Mat. VI, 24), învĕţând că cela ce slujeşte patimeĭ lăcomieĭ de averĭ, bogăţia o cinsteşte ca pre un Dumneḑeŭ“.

[2]) Veḑĭ suptînsemnarea ḑicereĭ: „Tot lacomul de averĭ, carele este idoloslujitor, la cap. V, stih 6 al celĭ către Efesenĭ şi suptînsemnarea cea la aceea. A ḑis însă şi Marele Macarie, că Domnul ḑice: unde este mintea ta acolo este şi vistieria ta, unde e vistieria vóstră acolo este şi inima vóstră (Mat. VI, 21). Că la lucrul (de) cel ce se légă inima cuĭ-va şi unde îl trage pre el pofta, acel lucru este Dumneḑeul luĭ. Când inima tot-de-una doreşte pre Dumneḑeŭ, acela este Domnul inimeĭ luĭ. Iar de s'ar da cine-va la lucrurile cele lumeştĭ saŭ la casă saŭ la ĭubirea născătorilor, unde s'a legat inima luĭ, acel lucru este Dumneḑeul luĭ (vor. XLVIII, cap. 3).

[3]) Iar Marele Vasilie întrebat fiind dupre ce însemnare se ḑic uniĭ

7. Intru care și voĭ óre când ațĭ umblat, când viețuĭațĭ într'însele.

Cu laudă și cu orație sînt mestecate cuvintele acestea ale Apostoluluĭ, căcĭ nu ḑice că voĭ Colaseniĭ acum viețuițĭ în patimile, acestea, ci că viețuĭațĭ într'o vreme, când erațĭ necredincĭoșĭ, adecă când erațĭ păgânĭ. Așa și către Corintenĭ scria ḑicênd: «Și acestea erațĭ óre-cariĭ. Ci v'ațĭ spălat, ci v'ațĭ sfințit, ci v'ațĭ îndreptat» și cele-l-alte (I Cor. VI, 1).

8. Iar acum lepădațile și voĭ pre tóte.

Și cum a ḑis maĭ sus Apostolul, că voĭ Colaseniĭ viețuiațĭ óre când în patimĭ și arătând că acum nu viețuesc, ĭar aicea ĭarășĭ ḑice «lepădațile și voĭ tóte»? Arătat este că aveaŭ patimile acestea și pentru acésta ḑice lor să le lépede, fiind-că cum ar fi poruncit să lépede acelea ce nu le aveaŭ? La acéstă neḑumerire răspundem că și ceea ce a ḑis maĭ sus Apostolul, adecă când viețuițĭ în patimile acestea și acésta, ḑic, ajută la cele ce acum ḑice aicea, căcĭ ca cum ar arăta ghicitorește cu cuvintele acestea și ca cum le-ar ḑice că din vechĭ adecă vĕ stăpânia rĕutatea și viața vóstră o domnea și o tiranisea,

---

aĭ nesupunereĭ și fiĭ aĭ urgieĭ? Răspunde așa că fiĭ a numi pre óre cariĭ, știe Domnul a numi pre ceĭ ce fac voile orĭ bune saŭ rele, că ḑice: „De ațĭ fi fiĭ aĭ luĭ Avraam, faptele luĭ ațĭ face" (Ioan VIII, 39). Și ĭarășĭ: „Voĭ din tatăl vostru diavolul sîntețĭ și poftele tatăluĭ vostru voițĭ a face". Drept aceea și fiŭ aĭ nesupunereĭ se face cela ce lucréză cele ale nesupunereĭ, că póte precum diavolul nu numaĭ pĕcătos se numește, ci și însușĭ pĕcat, pentru-că, precum socotesc, s'a făcut începĕtor al pĕcatuluĭ, așa și însașĭ nesupunere s'ar ḑice diavolul, pentru acéstașĭ pricină. Iar fiŭ al urgieĭ este cine-va pentru-că s'a făcut pre sine vrednic de urgie, că precum pre ceĭ vrednicĭ aĭ Domnuluĭ și care fac faptele lumineĭ și ale ḑileĭ, Apostolul ĭ-a numit fiĭ aĭ lumineĭ și aĭ ḑileĭ, așa de urmare este a înțelege noĭ și acésta „fiĭ aĭ urgieĭ". Se cuvine dar însă a ști și acésta, că fiŭ al nesupunereĭ acela este și fiŭ al urgieĭ. Pentru-că Domnul hotărîtor a ḑis, că acela ce nu se supune Fiĭuluĭ (adecă nu ascultă de el) nu va vedea viață, ci urgia luĭ Dumneḑeŭ rămâne întru dînsul (Ioa. III, 36 Hotăr. 268 cea pre scurt). Și acestașĭ sfînt părinte adauge la vreme acésta a Apostoluluĭ și aceste vrednice de laudă „omorîțĭ, ḑice Apostolul, mădulările vóstre cele de pre pămênt curvia, necurăția, patima, pofta rea și lăcomia de averĭ, care este idoloslujire, pentru care vine urgia luĭ Dumneḑeŭ și nu numaĭ acésta, ci și maĭ preste tot cuprinḑĕtor a adaus ḑicênd: „Preste fiiĭ nesupunereĭ". In cât a nu maĭ supăra pre ceĭ ce împreună v'a sădit cu Christos, întru asemănarea morțeĭ luĭ (adecă pre hristianul cel ce s'a botezat). Nicĭ îndulcirea cea vremelnică care spurcă pre minte pentru a urî și a se îngrețălui de tótă rĕutatea până și la împătimașa poftă cea curată a inimeĭ arătându-se precum ḑice David: „Nu s'a lipit de mine inima îndărătnică, abătêndu-se dela mine cel viclean, nu l'am cunoscut fiind-că cu adevĕrat nicĭ a se apropia de dînsul s'a întors" (Cuv. la botez, cum se botéză cine-va întru Evanghelia Domnuluĭ).

adecă maĭ înainte de a vĕ bóteza și cu anevoie era vóuĕ slobodenia cea din patimĭ, ĭar acum, de vreme ce pĕcatul cel ce se afla întru voĭ prin sf. botez s'aŭ omorît, pentru acésta cu lesnire este să lepădațĭ patimile acestea precum lépădă cine-va și se dezbracă de haina sa. Și numaĭ avețĭ să punețĭ de pricină cum că acum viețuițĭ supt haina diavoluluĭ și a patimilor fiind-că v'ațĭ omorît despre acelea prin botez. De acésta și aĭurea acestaș Apostol dicea: că pĕcatul pre voĭ nu vĕ maĭ stăpânește, că nu sînteți supt lege, ci supt dar (Rom. VI, 14).

Urgia, mânia, rĕutatea.

Pre pomenirea de rĕŭ aicea cu deosebire o numește Apostoluluĭ rĕutate, pre care pomenire de rĕŭ uniĭ o aŭ numit și amărăcĭune[1]), adecă când păzește cine-va înlăuntru în inima sa rĕutatea ce ĭ-a făcut altul și caută vreme pentru a face izbândire asupra aceluĭa. Ĭar ce este mânia și ce este urgia vedĭ tâlcuirea dicereĭ: «Tótă amărăcĭunea și mânia și urgia să se ridice dela voĭ, în cap. IV, 31 al ceiĭ către Efesenĭ.

Hula.

Grăirile de rĕŭ și ocările și voróveie cele ocărîtóre le dice aicea Pavel hulă, cele ce din mânie se fac asupra frateluĭ ce l'a scârbit.

Cuvintele de rușine din gura vóstră.

Cu curaj a dis aicea Pavel acésta «din gura vóstră», adecă lepădațĭ dice frațiĭ meĭ hristianĭ, tótă vorba de rușine din gura vóstră fiind-că gura acésta se sfințește prin împărtășirea prea curatuluĭ Trupuluĭ și Sângeluĭ luĭ Christos. Și necuvios lucru este cu adevĕrat a se spurca cu cuvinte hulitóre și de rușine, o gură sfîntă ca acésta a vóstră care priimește pre Christos pre sf. sfinților[2]).

9. Nu mințițĭ unul altuĭa.

Fiind-că voĭ hristianiĭ, dice, v'ațĭ îmbrăcat întru Christos, carele este adevĕrul, precum însuși o a dis «eŭ sînt adevĕrul» (Ioan XIV, 2), cum acum vĕ îmbrăcațĭ cu alt chip al mincĭuneĭ, spuind mincĭunĭ unul altuĭa? Că arătat este că spuind mincĭunĭ v'ațĭ desbrăcat de chipul acela și de haractirul adevĕru-

---

[1]) Despre pomenirea de rĕŭ acestea scrie dumnedeescul Isidor Pelusiotul dicênd: „Nu este lucru de suflet viteaz a fi cine-va pomenitor de rĕŭ, ci de suflet ticălos și pângărit" (Epist. VI către Antioh). Și Parimiastul dice: „Cela ce pomenește rĕul este fără de lege" (Pild. 21 cap. XXIV). Sf. Zaharia dice: „Nimenea să nu pomenéscă rĕul frateluĭ sĕŭ întru inimile vóstre" (Cap. VII, stih 10). Și ĭarăș Parimiastul dice: „Căle pomenitorilor de rĕŭ duc spre mórte" (Pild. XII, 9).

[2]) Vedĭ și la Hristoitia nóstră cuvîntul ce îl facem cum că hristianuluĭ nu ĭ se cade a grăi cuvinte de rușine.

luĭ luĭ Christos, cu carele maĭ înainte erațĭ închipuițĭ și dinprotivă v'ațĭ îmbrăcat cu minciuna care este chip și haractir al diavoluluĭ, al tatăluĭ minciuneĭ, precum este scris «acela nu a stătut întru adevĕr că mincinos este și tatăl minciuneĭ» (Ioan VII, 48)[1]).

Desbrăcându-vĕ de omul cel vechiŭ împreună cu faptele luĭ.

Pentru care pricină numește Pavel mădulărĭ și trup și om pre viața cea stricată și pĕcătósă? Asemenea și pentru ce din protivă numește trup și om pre viața cea sfîntă și îmbunătățită? Pentru ca cu acésta să arate cum că proalegerea omuluĭ prin care se săvîrșește rĕutatea și viața cea bună, acésta este maĭ de căpetenie decât ființa și firea omuluĭ. Și acésta este om și trup și mădular ale omuluĭ maĭ mult decât este însușĭ ființa omuluĭ și a trupuluĭ și a mădularilor luĭ. Și cum că maĭ mult din proalegere ne numim decât din ființă și din firea nóstră[2]). Pentru acésta și dumnedeéscа Scriptură nu numește pre ómeniĭ dela fire și dela ființa lor, ci dela proalegerea cea bună saŭ cea rea, caĭ și necuvîntătóre dobitóce dicênd: «Caĭ iubitorĭ de parte mueréscă s'a făcut. Fieşte-carele asupra aprópeluĭ sĕŭ renchiază» (Ier. V, 8). Iar alte-orĭ numește cânĭ: «cânĭ muțĭ» (Is. cap. LVI, 10), și iarășĭ: «Cânĭ obraznicĭ cu sufletul» (tij. 11). Iar alte-orĭ iĭ numește pre ómenĭ lupĭ: «stăpânitoriĭ eĭ (cetățeĭ Ierusalimuluĭ adecă) în mijlocul eĭ ca niște lupĭ, răpind răpesc ca să verse sânge pentru a'șĭ sătura lăcomia de averĭ» (Iezechil XXII, 27). Și altă dată iĭ numește pre eĭ **vulpĭ**: «vulpile aŭ trecut printr'însa» (Plâng. V, 18), și iarășĭ: «Prorociĭ ca niște vulpĭ în pustietățĭ» (Ier. XIII, 4). Și precum numește Scriptura dupre fire pre ómenĭ cu numirile dobitócelor celor de maĭ sus, căcĭ s'aŭ asemănat cu dînsele, dupre proalegerea lor cea rea, așa din protivă numește pre ómenĭ fiĭ aĭ luĭ Dumnedeŭ și Dumnedeĭ pentru buna proalegere, dicênd: «Că eŭ am dis dumnedeĭ sînteţĭ și fiĭ aĭ celuĭ prea înalt toțĭ» (Psalm. LXXXI, 6). Ci și în munca iaduluĭ și întru împĕrăția luĭ Dumnedeŭ, nu bagă pre om firea și ființa luĭ, ci buna proalegere și rĕutatea. Decĭ om vechiŭ dice Apostolul pre proalegerea cea stricată și înrĕutățită a omuluĭ, pentru acésta și dupre urmare dice: «Impreună cu faptele luĭ dezbrăcați-vĕ, o hristi-

[1]) Vedĭ și tâlc. diceriĭ: „Pentru acésta lepădând minciuna, fieşte-carele grăéscă adevĕrul cu aprópele sĕŭ, că mădulărĭ sîntem unul al altuia". La cap. IV al celĭ către Efesenĭ, stih 25 frumósă fiind.

[2]) Teodorit însă dice cum că de vreme ce și maĭ sus Pavel a numit mădulărĭ ale trupuluĭ rĕutatea cea din parte, acum aicea dice și care este tot trupul omuluĭ, al căruia sînt și mădulările cele ca acestea.

nilor», adecă de proalegerea cea stricată cu faptele cele rele. A numit om însă vechiŭ pre proalegerea cea stricată și rea Pavel, pentru ca să arate cu numele celuĭ vechiŭ pre rĕutatea și înrĕutățirea și bóla eĭ. Vedĭ însă, o cetitoriŭle, cum a numĕrat Apostolul mădulările omuluĭ celuĭ vechiŭ. Și prin minciună adecă, a arătat pre gândul luĭ cel stricat, ĭar prin mânie a arătat inima cea rea a luĭ, întru care mânia zace. Ĭar prin hulă a arătat gura luĭ cea împuțită; prin curvie, a arătat ochiĭ luĭ ceĭ ce vĕd cu înverșunare; prin lăcomia de averĭ, a arătat mânile luĭ cele nedrepte; prin pofta cea rea, a arătat mădulările cele ascunse și maĭ ales splina și rărunchiŭ luĭ, întru care se află pofta. Vedĭ și suptînsemnarea cap. VI, stih. 6 al ceiĭ către Romanĭ, pentru ce se numește om vechiŭ[1]).

10. Și îmbrăcându-vĕ întru cel noŭ, cel ce se înoește spre cunoștință.

Precum maĭ sus a numit Pavel pre proalegerea (adecă voea cea de sine) cea rea și pĕcătósă, om vechiŭ, așa și omul noŭ numește aici pre proalegerea cea bună și îmbunătățită, fiind-că acésta nu se învechește, ci tot-de-una întinerește și crește întru cunoștința luĭ Dumnedeŭ și a dumnedeeștilor lucrărĭ. Și de a pururea și tot-de-una se mișcă și se arată maĭ nóuă, fără a sta când-va și a se învechi, ci cu cât maĭ mult priimește cunoștința luĭ Dumnedeŭ cu atât maĭ mult se întărește, pentru a lua încă maĭ înaltă și maĭ deplinită cunoștință ca acésta.

Dupre chipul celuĭ ce l'a zidit pre el.

Adecă orĭ-carele se va îmbrăca cu omul cel noŭ și cu proalegerea și viețuirea cea dupre Dumnedeŭ, acela se înoește întru cunoștința luĭ Dumnedeŭ și se face noŭ și frumos dupre chipul luĭ Christos. Căcĭ și Christos era tênĕr și frumos dupre vîrstă și dupre haractirul trupuluĭ, fiind-că nu a îmbătrânit ca să se facă de betrâneță nefrumos și grozav, precum se fac

---

[1]) Acestaș Teodorit om vechiŭ a înțeles aicea pre viața Colasenilor cea de maĭ înainte, ce o aveaŭ maĭ înainte de botez precum maĭ sus a dis: „Intru care și voĭ ațĭ umblat óre când, viețuind întru acestea" (Col. II, 7). Dice însă și marele Macarie: „Când dice Apostolul dezbrăcați-vĕ de omul cel vechiŭ desăvîrșit, dice de cel ce are ochĭ către ochĭ, cap către cap, urechĭ către urechĭ, mânĭ către mânĭ, picĭóre către picĭóre, că pre omul tot și sufletul și trupul l'a spurcat viclénul și l'a smult și l'a îmbrăcat pre om cu vechĭul om cel spurcat și necurat și luptător luĭ Dumnedeŭ și nesupus legeĭ luĭ Dumnedeŭ cu însușĭ pĕcatul l'a îmbrăcat, ca să nu maĭ vadă omul precum voește, ci ca să vadă rĕŭ și să audă rĕŭ și să aĭbă picĭóre grabnice spre a face rĕŭ și mânĭ ca să lucreze fără de lege și în inimă să cugeteze rele. Decĭ să ne rugăm și noĭ luĭ Dumnedeŭ ca să ne dezbrace de omul cel vechiŭ, căcĭ singur el póte a ridica dela noĭ pĕcatul" (Vor. II, cap. 2).

toţĭ bătrânĭĭ fireşte, cĭ atât de frumos era, în cât nu póte cine-va a scrie împrejur frumuseţea luĭ. Pentru acésta şi David ḑicea: «Frumos cu podóba maĭ mult decât fiiĭ ómenilor» (Psalm. XLIV, 3)[1]. Şi era tînĕr şi frumos Christos şi ca un fără de pĕcat, pentru-că nu a făcut pĕcat, carele îmbătrâneşte şi sluţeşte şi strică pre om. Decĭ şi noĭ hristianiĭ fiind-că ne-am zidit de Christos prin sf. botez şi prin îmbunătăţita viaţă (că pre acestea le înţelege zidire)[2], pentru acésta sîntem datorĭ să lepĕdăm vechimea cea din pĕcate şi stricăcĭunea şi să ne facem tinerĭ şi frumoşĭ cu sufletul dupre faptele cele bune şi dupre frumseţea luĭ Christos.

11. Unde nu este Elin şi Iudeŭ.

Adecă întru omul cel noŭ dupre Christos nu se teoriseşte, ḑice, osebire de Elinĭ, lipaciŭ saŭ nemernic, adecă dintr'alt neam ce vine la credinţă şi între Evreĭ, adecă cel din strămoşĭ Evreĭ pogorîtorĭ[3]).

Tăere împrejur şi netăere împrejur, varvar, Schit, rob, slobod, ci tóte şi întru toţĭ Christos.

Iată aicea scrie şi altă laudă a nouluĭ om dupre Christos, adecă cum că nu că caută la dînsul vre o osebire, nicĭ de neam, nicĭ de dregătorie, nicĭ de strămoşĭ, ci singur Christos

[1]) Că frumos era Domnul şi dupre haractirul trupesc, precum ḑice dumneḑeescul Chrisostom, Ieronim, Damaschin şi alţiĭ şi la frumseţea cea trupéscă a luat pre ḑicerea cea de maĭ sus a luĭ David. Insă alţĭ părinţĭ ĭaŭ ḑicerea acésta la frumseţea dumneḑeireĭ Domnuluĭ şi nu la frumseţa trupuluĭ luĭ precum Climent Stromateul şi Orighen şi Chiprian şi Vasilie şi Avgustin şi Tertulian.

[2]) Iar cum că zidire aicea se înţelege cea spre maĭ bine, veḑĭ la supt-însemnarea ḑicereĭ: „De este întru Christos vre o nóuă zidire" (II Cor. V, 17). Despre înoirea acésta şi rĕsfrumseţea omuluĭ, acestea scrie Vasiliescul condeĭ (saŭ împĕrătescul precum îl ḑice) al bisericeĭ (adecă Marele Vasilie): „Ca o statue sfărâmându-se şi zdrobind şi stricând slăvitul chipul împĕratuluĭ din noŭ se închipueşte de înţeleptul meşter şi de bunul făcĕtor, prefăcênd slava făptureĭ sale şi punênd-o întru slava cea de maĭ înainte. Aşa şi noĭ pătimind pentru călcarea porunceĭ, precum este scris: „Omul în cinste fiind nu a priceput, s'a alăturat cu dobitócele cele fără de minte şi s'a asemănat lor", să ne chemăm ĭarăşĭ la întâĭa slavă a chipuluĭ luĭ Dumneḑeŭ: „Că dupre chipul şi asemĕnarea luĭ Dumneḑeŭ, ḑice, a făcut Dumneḑeŭ pre om" (Cuv. I despre botez, întru carele arată cum se botéză cine-va întru Evanghelia Domnuluĭ). Ḑice însă şi Teodorit tâlcuind ḑicerea acésta: „că din noŭ ne-a făcut pre noĭ Dumneḑeul a tóte şi haractirurile dumneḑeescului chip pre care le-a fost stricat pĕcatul maĭ cu scumpĕtate le-a închipuit întru noĭ". Şi acésta o a ḑis şi în cea către Romanĭ: „pre cariĭ ĭ-a procunoscut le-a şi proholărît a fi de un chip cu chipul Fiĭuluĭ sĕŭ" (Rom. VIII, 29).

[3]) Veḑĭ suptînsemnarea ḑicereĭ: „nu maĭ este Iudeŭ, nicĭ Elin, nicĭ rob nicĭ slobod" (Gal. III, 28), cum le tâlcueşte aceste prea Marele Maxim.

și credința cea dupre Christos și viețuirea este haractirul și chipul noului om celui ca acesta, căci la toți aceia carii sînt închipuiți cu viața cea îmbunătățită tóte le este Christos și neam și dregătorie și cin și tóte cele-l-alte[1]). Incă și dupre alt chip se înțelege dicerea acésta, cum că toți cei netăiați împrejur și varvarii și cei de bun neam și robii și slobodii, toți aceștia, dic, credênd s'aŭ făcut în Christos, fiind-că toți sînt trup al lui Christos[2]).

---

[1]) Iar cum că chipul lui Christos nu este trupesc (ci sufletesc), vedi dicerea lui Grigorie Nisu în suptînsemnarea la cap. III, stih. 27 al ceii către Galateni.

[2]) Iar chiar aevea atunci se va face Christos tóte întru toți, când toți ne vom supune lui Christos și ne vom face mădulări ale lui, precum tâlcuește Marele Atanasie dicênd: „Că atuncea și Christos se va supune Tatălui celui ce i-a supus lui pre tóte, precum a dis Apostolul" (I Cor. XV, 28). De acésta dice și Teodorit: „Deci în viața aceea cu scumpătate ne îmbrăcăm în omul cel noŭ că întru aceea ne izbăvim de stricăciune și ne îmbrăcăm întru nestricăciune. Iar întru sf. botez deplinim închipuirea vieței aceica". Dice însă și teologul Grigorie, tâlcuind dicerea acésta: „Arată nóuě Dumnedeŭ, cel ce s'a înomenit pentru noi și s'a sărăcit ca să învieze pre trup și din noŭ să prefacă chipul și să rěsplăzmuiască pre om, ca să ne facem toți una întru Christos, carele s'a făcut tóte întru toți noi desăvîrșit, câte însuși este în locul celor trupești, cari se află întru noi și în locul celor omenești, ca să nu mai fim parte bărbătéscă și femeéscă, barbari, Schiți, rob, slobod, adecă cunóșterile cele ale trupului, ci să purtăm întru noi înșine pre singur dumnedeescul haractir de către carele și întru a fi ne-am făcut, atâta închipuindu-ne de dînsul și formăluindu-ne, în cât și despre dînsul numai să ne cunóștem" (în cuv. îngropărei fratelui sěŭ Chesarie).

Iar Marele Vasilie acéstași dicere a Apostolului adăogênd dice: „De nevoe și de urmat este cel ce se va naște, acelaș și a se îmbrăca are trebuință, însă că precum scândura pe care are a se face chip împěrătesc ori de lemn de ar fi, ori de aur saŭ de argint, saŭ de altă materie, precum aceea, dic, are trebuință de a se ridica de asupra ei tótă ne netezirea cu radere, apoi să priiméscă asupră-i și să se îmbrace cu chipul împěratului și atuncea osebirea lemnului saŭ a aurului saŭ a argintului nu se mai cunóște, fiind-că osebirea materiei o acopere scumpătatea chipului, care o are cu întâiul chip și trage la a sa privire pe toți cei ce o věd și se face mai cinstită decât tótă începětoria și stăpânirea; cu un chip ca acesta și cel ce se botéză saŭ Evreŭ de este saŭ Elin saŭ bărbat saŭ femee saŭ rob saŭ slobod, saŭ Schit saŭ varvar, saŭ altul óre-carele de ori-ce neam s'ar întêmpla, are trebuință, după ce se va desbrăca de omul cel vechiŭ și de faptele lui, și prin învěțătura cea întru duhul lui Christos se va îmbrăca întru cel noŭ, cel dupre Dumnedeŭ zidit întru dreptate și întru cuvioșia adevěrului, întru cel înnoit spre cunoștință dupre chipul celui ce l'a zidit pre el, așa se ajungă la buna voința lui Dumnedeŭ, pre care Apostolul o a predanisit dicênd: „Știŭ că celor ce iubesc pre Dumnedeŭ tóte le ajută spre bine, celor ce sînt chemați dupre propunere. Că pre cari i-a procunoscut i-a și prohotărît a fi de un chip cu chipul Fiiului. Că atuncea ca un fiŭ al lui Dumnedeŭ îmbrăcându-se

12. Decĭ îmbrăcaţĭ-vĕ ca nişte sfinţĭ aleşĭ şi ĭubiţĭ aĭ luĭ Dumnedeŭ.

Dumnedeescul Pavel tot-de-una obişnueşte a arăta hristianilor lesnirea ce o are fapta bună, pentru acésta şi aicea asemĕnéză pre fapte cu îmbrăcămintea, pentru dóuĕ pricinĭ: una adecă, căcĭ precum cu lesnire se îmbracă cine-va cu haĭna sa, aşa cu aceeaşĭ lesnire pot hristianiĭ să voéscă a se îmbrăca şi cu fapta bună. Şi alta încă, căcĭ precum se cuvine tot-de-una a se îmbrăca cine-va cu haĭna sa ca să-şĭ împodobéscă trupul şi ca să nu se arate gol, cu asemenea chip şi hristianiĭ tot-de-una se cuvine a se îmbrăca cu fapte bune şi a întrebuinţa podóba lor. Căcĭ cel ce nu pórtă fapta bună, acela se vede gol şi urât şi neîmpodobit. Pentru acésta şi Domnul dicea episcopuluĭ Laodichieĭ: «Te sfătuesc pre tine să cumperĭ dela mine haĭne albe, ca să te îmbracĭ şi să nu se arate ruşinea golătăţeĭ tale» (Apocal. III, 18). Sfătuirea însă acésta a Apocalipsuluĭ este mestecată cu covîrşitórea laudă, căcĭ mulţĭ sfinţĭ cu adevĕrat s'aŭ făcut, ci nu şi aleşĭ, nicĭ ĭubiţĭ. Iar voĭ, dice, hristianiĭ ceĭ din Colase tóte acestea le aveţĭ.

Intru milostivirĭ de îndurărĭ.

N'a dis Pavel, îmbrăcaţi-vĕ cu milostenie către fraţiĭ voştrĭ hristianĭ, ci întru milostivirĭ de îndurărĭ, una adecă pentru a nu necinsti cu smeritul nume al milosteniei pre săraciĭ aceĭa, ce eraŭ vrednicĭ de milă şi de îndurărĭ. Şi alta încă, pentru ca să arate cum că hristianiĭ se cuvine a compătimi şi a ajuta pre ceĭ ce aŭ trebuinţă, nu din afară, ci dinlăuntru din măruntaele inimeĭ lor, şi nu precum fraţiĭ ajută pre fraţiĭ lor, ci precum născătoriĭ se milostivesc către fiiĭ lor. Şi să nu'mĭ dicĭ, hristianule, că cutarele sărac a greşit şi pentru acésta nu-l miluesc, nu. Fiind-că pentru acésta cer dela tine să te îmbracĭ cu milostivirĭ de îndurărĭ, pentru ca să te milostiveştĭ către toţĭ întocmaĭ şi să nu facĭ osebire între pĕcătos şi între îmbunătăţit.

Intru bunătate, întru smerita cugetare, întru blândeţă, întru îndelunga răbdare.

Celuĭa ce se va îmbrăca cu milostivirĭ de îndurărĭ, precum maĭ sus a dis Pavel, aceluĭa de nevoe urméză a avea şi bunătatea şi smerita cugetare şi blândeţa şi îndelunga răbdare, pre care le înşiră aicea Apostolul, căcĭ carele părinte nu are

---

se învredniceşte trepteĭ ceiĭ desăvîrşit cu Darul Domnuluĭ nostru Iisus Christos, întru carele nicĭ tăerea împrejur este ce-va, nicĭ netăerea împrejur, ci credinţa prin dragoste lucrându-se“ (Cuv. la botez, cum se botéză cine-va întru Evanghelie).

bunătate și voire de bine către fiul sĕŭ? Saŭ carele părinte nu se pórtă cu smerită cugetare și cu blândeță și cu indelungă răbdare către fiul sĕŭ? Saŭ care părinte se pricește și nu ĭartă tóte greșalele copiluluĭ sĕŭ? Negreșit fiește-carele părinte acestfel de milostivirĭ arată către prea ĭubițiĭ sĕĭ fiĭ. Invață-te dar și tu, o cetitoriule, din aceste cuvinte ale Apostoluluĭ prea buna rânduĭală a faptelor bune, căcĭ bunătatea[1]) naște pre smerita cugetare, căcĭ cel ce are moralurĭ bune, acela este și smerit cugetător. Ĭar smerita cugetare ĭarășĭ naște pre blândeță. Căcĭ cel ce este mândru, acela este și mânios și nu are blândeță. Ĭar blândeța ĭarășĭ naște pre indelunga răbdare, care este o înfrînare a părțeĭ sufletuluĭ ceiĭ de mânie spre a face izbânda óre-cărora, adecă este o mărime de suflet[2]).

13. Suferind unul pre altul și ertând unul altuĭa, de are cine-va împrotiva óre-căruĭa pîră.

Adecă suferițĭ, ḑice, unul pre altul, hristianilor, tu sufere pre

---

[1]) Ce osebire are bunătatea cu facerea de bine, caută la suptînsemnarea ḑicereĭ „bunătate, facere de bine“ (Gal. V, 22).

[2]) Despre îndelunga răbdare ḑice Parimiastul: „Întru îndelunga răbdare este buna mirézmă a împĕratuluĭ“ (Pild. XXV, 15). Și Sirah ḑice: „Intru îndelunga răbdare se face rĕspunsul grăireĭ“ (Sir. V, 13). Ĭar cuvintele dumneḑeescului Chrisostom aurite cu adevĕrat sînt și mĭere dintr'însele curgênd, cu care laudă pre sufletul omuluĭ celuĭ îndelung răbdător; că ḑice așa limba acea bună și bine vorbitóre și aticéscă: „Sufletul celuĭ îndelung răbdător se asemĕnéză cu óre-carele vîrf de munte, care are zefir subțire și raza curată o primește și'șĭ revarsă ape de izvóre prea limpede propuind multele darurĭ ale florilor, asemenea ale livedilor și ale grădinelor celor de vară pline de sadurĭ și florĭ, cu cataracte de ape. Ĭar de se face și vre un sunet, lin este și multă îndulcire revarsă celor ce îl aud. Că păsĕruĭcele sînt cântătóre pre vîrfurile copacilor, sus de pre frunze și greeriĭ ceĭ cântătorĭ și privighetorile și rândunelele deplinesc óre-care muzicéscă conglăsuire și zefirul încetișor lovind frunzele copacilor, bradul și pevghiĭ șuerând, de multe orĭ se asemĕnéză cu chimvala... Și maĭ ales multe asemĕnărĭ ar afla cine-va; căcĭ când s'ar uĭta cine-va la roze, i se va părea că vede curat curcubeul, când va lua aminte la glasurĭ, i se va părea marea învăluindu-se, ĭar când se va uĭta la florĭ i se va părea ceriŭ și nu numaĭ cu privirea, ci și cu vederea unul ca acesta. Ci și trupul însușĭ al celuĭ care privește la grădina aceea, maĭ mult îl face a se alina și a se odihni, în cât a socoti maĭ mult că este în ceriŭ decât pre pămênt. Este și altă óre-care rĕsunare: când apa de năprasnă revărsându-se preste vîrfurile petrilor și lovește petricelele cele micĭ, cu lovirea cea lină, așa desnódă mădulările nóstre cu dulcéța în cât cu grabă se aduce și somnul cel maĭ dulce asupra ochilor noștri. Ațĭ auḑit cu dulcéță povestirea; póte dar și doritorĭ v'ațĭ făcut de pustie, ci decât pustia acésta mult maĭ dulce este sufletul celuĭ îndelung răbdător“ (Vor. VI la Fapt. Apost.); vedĭ și ḑicerea: „Cu îndelungă răbdare suferind unul pre altul întru dragoste“ (Efes. IV, 2). Și ḑicerea „dragostea îndelung rabdă“ (I Cor. XIII, 4).

altul și altul să te sufere pre tine și nu cercetațĭ greșalele și metehnele fraților voștri cu amărîre, ci socotițile pre ele că sînt micĭ și vrednice de ertare și să le treceţĭ cu vederea. Vedĭ însă, o cetitorĭule, că și Pavel a micșorat și a nimicit greșalele fraţilor noștri, fiind-că le-a numit jalobă, adecă puţină prihănire și ușóră.

Precum și Christos a ertat vóuĕ așa și voĭ.

Ceea ce obișnueşte tot-de-una Pavel a face, adecă a îndemna pre hristianĭ spre fapta bună, aducênd în mijloc spre pildă pre stăpânul nostru Christos, acésta o face și acum și dela Christos îndémnă pre Colasenĭ să erte greșalele fraţilor lor. Ertaţĭ, dice, voĭ hristianiĭ greșalele fraţilor voștriĭ, precum și Christos a ertat greșalele vóstre; ci maĭ sus a făcut Pavel să se arate micĭ greșalele fraților noștri, fiind-că le-a numit prihană puţină. Iar aicea aducênd pre Mântuitorul Christos spre pildă, ne îndémnă pre noĭ să ertăm tóte greșalele fraţilor noștri, măcar și marĭ de ar fi, măcar și făcĕtorĭ de bine de am fi fraților noștri acelora, măcar și marĭ de am fi noĭ, ĭar fraţiĭ noștri ceĭ ce ne-aŭ greșit ar fi micĭ și proștĭ. Și nu numaĭ nĕ îndémnă Apostolul să ertăm greșalele fraţilor noștri, ci și să murim pentru dînșiĭ, și nu numaĭ să murim pentru dînșiĭ, ci și după mórte încă să le facem bine. Pentru-că și Christos a făcut așa și a ertat greșalele nóstre și a murit pentru mântuirea nóstră și după ce a murit ĭarășĭ ne-a făcut bine și acum încă tot-de-una ne face bine cu nenumĕrate bunătățĭ și încă are a ne face bine în véc, întru viitorime. Fiind-că dicerea «precum» însemnéză pre asemĕnarea luĭ Christos. Tóte acestea ne cere să le facem și noĭ hristianiĭ următoriĭ luĭ Christos, și carĭ petrecem dupre asemĕnarea luĭ Christos[1]).

14. Iar preste tóte acestea dragostea.

De vreme ce este cu putinţă a erta cine-va pre altul și a trece cu vederea greșalele luĭ, însă a o face acésta nu cu dragoste curată, ci numaĭ cu chip și cu făţărie, pentru acésta Pavel arată aicea dragostea ca pre o cale prin care putem să ertăm întru adevĕr pre fraţiĭ noștri. Și ĭarășĭ, fiind-că este cu putinţă a se arăta cine-va blând și smerit cugetător, însă a nu ĭubi pre fratele sĕŭ, pentru acésta îndatorește Pavel, că după tóte alte fapte bune, se cuvine a vĕ îmbrăca cu dragoste pentru ca să puteţĭ cu acésta să isprăviţĭ și cele-l-alte fapte bune întru adevĕr[2]).

---

[1]) Insemnéză, că din afară se cuvine a se înţelege la dicerea acésta: uniĭ altora ertând, adecă precum și Christos a ertat vóuĕ, așa și voĭ ertaţĭ uniĭ altora.

[2]) Iar cum că din dragoste se nasc și se isprăvesc cele-l-alte fapte

Carea este conlegătură a deplinătățeĭ.

Pre tóte faptele bune cele maĭ sus dise, dice, dragostea împreună le strînge ca cum ar fi de față, precum dinprotivă, când acésta lipsește, tóte faptele bune cele dise se topesc și se arată că sînt fățărnicie și formă și o nimica; căcĭ precum la o zidire a uneĭ case, de nu se vor pune în mijlocul părților legăturile, adecă cele ce se numesc brîe, cu lesnire se risipește casa aceea, și precum la trup, de nu ar fi conlegăturile și încheeturile, lesne s'ar desface mădulările trupuluĭ, cu acest chip și la tóte faptele cele bune, care pricinuesc deplinătatea, dragostea este care le strînge împreună ca o mare legătură și conlegătură, și fără de dragoste nicĭ o faptă bună este deplinită, nicĭ póte cine-va fără de dînsa a se face îmbunătățit desăvîrșit, ci măcar și tóte faptele cele bune de s'ar părea că le are, fără de dragoste nedeplinit este. Și pentru acésta a dis Pavel aĭurea: «dragostea nicĭ odinióră cade» (I Cor. XIII, 21). Și vedĭ suptînsemnarea dicereĭ acesteea.

15. Și pacea luĭ Dumnedeŭ dăruĭască-se întru inimile vóstre.

Înțelegerea apostoleșteĭ dicereĭ acesteea se face aratată cu ün chip ca acesta: S'a ocărît, să dicem, óre-cine de un frate, și după ce s'a ocărît, se nevoesc și se luptă dóuĕ cugetărĭ întru dînsul, și o cugetare îl îndémnă pre cel ocărît ca să facă izbândire asupra ocărîtoruluĭ, ĭar ceea-l-altă cugetare îl îndémnă pre el să arate îndelungă răbdare preste cel ce l'a ocărît și să-l erte. Decĭ de va sta pacea luĭ Dumnedeŭ în inima celuĭ ocărît, ca un dăruitor de darurĭ, adecă, ca un judecător drept și puitor de nevoință și va da har și cunună de biruință cugetăreĭ ceiĭ ce îl îndémnă să rabde îndelung, atuncea va înceta ceea-l-altă protivnică cugetare de a-l maĭ îndemna să izbândéscă. Decĭ acéstă pace a luĭ Dumnedeŭ, dice Pavel, să hărăzĭască și se biruĭască întru voĭ, hrĭstianilor, și nu mânia și ĭubirea de a birui, decât (saŭ chĭar) pacea ceea ce se face pentru ómenĭ; căcĭ ceea ce se face pentru ómenĭ, saŭ pentru-că se face pentru lumesc sfîrșit, acea pace, degrabă să strică (de multe orĭ însă și după ce cine-va izbândește asupra vrășmașuluĭ sĕŭ, atuncea se împacă, care și acéstă pace omenéscă se dice, ĭar maĭ ales pace rea și prihănită). Ĭar pace a luĭ Dumnedeŭ, adecă care se face pentru Dumnedeŭ, aceea este adevĕrată și nu se deslégă, pentru-că nu se face pentru vre un sfîrșit lumesc, ci numaĭ pentru Dumnedeŭ și pentru porunca luĭ Dum-

---

bune, vedĭ mărturia sf. Grigorie al Tesaloniculuĭ în suptînsemnarea dicereĭ „și se bucură de adevĕr“ (I Cor. XIII, 6).

neḑeŭ, precum și pacea ce o a făcut Dumneḑeŭ cu noĭ vrășmașiĭ sĕĭ, nu s'a făcut pentru vre un alt sfîrșit, decât pentru singură ĭubirea de ómenĭ și dragostea luĭ cea către noĭ. Pentru ce însă Apostolul maĭ sus a pomenit dragostea și apoĭ lăsând dragostea începe a vorovi despre pace, căcĭ se vede, cum că învĕțătura cea despre pace este de prisos, fiind-că și în mijlocul dragosteĭ se cuprinde și pacea. Spre deslegarea nedumerireĭ acesteea dar rĕspundem, cum că, fiind-că de multe orĭ și prietenul prihănește și se turbură cu prietenul sĕŭ și fiind-că une-orĭ din multa dragoste se pornesc prigonirĭ de vorbe și ocărĭ și sfeḑĭ, pentru acésta ḑice Pavel: eŭ nu voesc ca voĭ hristianiĭ să avețĭ o dragoste ca acésta turburătóre, ci împreună cu dragostea să avețĭ și pacea luĭ Dumneḑeŭ, care pre tóte le judecă cu liniștire și pre tóte le pune în bună rânduĭală și tóte le împacă[1]).

Intru care și v'ațĭ chemat într'un trup.

Adecă Christos chemându-ne pre noĭ hristianiĭ la pace, ne-a făcut un trup pre toțĭ al căruĭa trup el s'a făcut cap, căcĭ pentru ce atâta noĭ sîntem un trup, fără numaĭ ca unul altuĭa să fim mădulărĭ și așa să ne unim cu capul nostru și să nu ne despărțim de dînsul? Saŭ înțelege acésta Pavel și așa, că v'ațĭ chemat la pace, fraților, adecă prin pace v'ațĭ învrednicit a lua dela Dumneḑeŭ nenumĕrate bunătățĭ, căcĭ de nu ne-am fi împĕcat maĭ întâĭŭ cu Dumneḑeŭ, nu ne-am fi chemat de dînsul, ca să fim robĭ aĭ luĭ și să dobândim bunătățile luĭ[2]).

Și bine mulțămitorĭ facețĭ-vĕ.

O hristianilor, ḑice, facețĭ-vĕ către Dumneḑeŭ bine mulțămitorĭ. Bine mulțămitor însă se face cine-va către Dumneḑeŭ, când precum Dumneḑeŭ ĭ-a făcut luĭ darurĭ, așa și el face darurĭ frateluĭ sĕŭ. Căcĭ cel ce mulțămește luĭ Dumneḑeŭ pentru-că ĭ-a ertat pĕcatele luĭ, acela nu va isbândi asupra frateluĭ celuĭ ce ĭ-a greșit, căcĭ cel ce isbândește, acela uĭtă facerea de bine ce a luat dela Dumneḑeŭ și dupre urmare se arată nemulțămitor către Dumneḑeŭ, precum și nemulțămitorul și rĕul robul acela, căruĭa ĭ-a ertat stăpânul sĕŭ ḑecile de miĭ de

[1]) Veḑĭ la cap. IV, stih 9 al ceiĭ către Filip. pentru ce Dumneḑeŭ se ḑice Dumneḑeŭ al păceĭ, asemenea veḑĭ și stih 7, veḑĭ și decâte felurĭ este pacea la suptînsemnarea ḑicereĭ „îndreptându-ne din credință pace avem către Dumneḑeŭ“ (Rom. V, 1).

[2]) Iar Teodorit așa tâlcuește ḑicerea acésta, ḑicênd: „Dumneḑeŭ cel ce ne a chemat pre noĭ, un trup a alcătuit din noĭ toțĭ. Decĭ nu-l împărțițĭ acesta, ci deși vre unul s'ar ispiti de óre-care lucru, ce-va mâhnitor, aĭbă pacea în inimă puitóre de nevoință și hărăzitor de dar și care lucréză pre unirea cea ĭubită de Dumneḑeŭ.

talanţĭ[1]) cu care era dator, ĭar el ca un nemulţămitor nu a vrut să erte celuĭ împreună cu dînsul rob nicĭ ceĭ o sută de bănişorĭ, cu care îĭ era dator, precum arată pilda Domnuluĭ cea disă în Evanghelie (Mat. XVIII). Decĭ să mulţămim tot-de-una, fraţilor, luĭ Dumnedeŭ, întru tóte relele cele ce am pătimit, orĭ de la ómenĭ, orĭ dela demonĭ, orĭ dela stricata nóstră fire. Şi pentru mulţămirea acésta a nóstră vom lua cununa de mucenicĭ[2]).

---

[1]) Insemnéză, că precum dice Calmet cel maĭ noŭ în lexiconul Scripturei, fieşte-care talant face maĭ patru sute opt decĭ şi şése galbenĭ venèticĭ. Iar cele dece miĭ de talanţĭ face maĭ patru sute de milióne şi opt sute şasedecĭ galbenĭ venèticĭ; şi atâta era ceea cu care era dator robul cel viclén şi rĕŭ împĕratuluĭ sĕŭ, adecă omul cel pĕcătos luĭ Dumnedeŭ. Iar suta aceea de bănişorĭ nu fac nicĭ tocmaĭ doĭ galbenĭ venèticĭ, dupre acestaş Calmet; şi atât de puţin era aceea cu care era dator viclénuluĭ rob robul cel împreună cu el, adecă omul celuĭ-l-alt om.

[2]) Pentru acésta şi limba cea bine vorbitóre a luĭ Chrisostom, dela carele a adunat sfinţitul Teofilact acésta ce dice, adauge şi acestea: „Decĭ întru tóte să mulţămim orĭ ce s'ar face, că acésta este mulţămirea, că a face acésta cine-va întru buna norocire, nu e lucru mare, că însuşĭ firea lucrurilor ne împinge la acésta. Iar când sîntem întru cele maĭ de pre urmă nevoĭ, de vom mulţămi, atuncea este mirare, căcĭ când pentru cele ce alţiĭ blestémă şi se necăjesc, ĭar noĭ de vom mulţămi, vedĭ cât folos este, maĭ întâĭŭ aĭ veselit pre Dumnedeŭ, al doilea aĭ ruşinat pre diavolul, al treilea şi ceea ce s'a făcut nimica a arătat: că împreună şi tu mulţămeştĭ şi Dumnedeŭ durerea ta o împuţinéză şi diavolul se pierde". Şi ĭarăşĭ: „Nimica este maĭ sfînt decât limba aceea ce şi întru cele rele mulţămeşte luĭ Dumnedeŭ. Cu adevĕrat ea nimica este maĭ puţin decât limba mucenicilor. Că asemenea acésta cu aceea se încununéză fiind-că şi asupra acesteea stă calâul silind-o a se lepĕda de Dumnedeŭ prin hulă, că stă diavolul cu cugetărĭ de calâŭ sgâriind şi cu necăjirĭ întunecând. Decĭ de va suferi cine-va durerile şi va mulţămi, a luat cunună de mucenic" (vor. VIII la cea către Col.).

Pentru acésta acestaş Chrisostom mulţămea tot-de-una luĭ Dumnedeŭ şi vedĭ la stih. 6 al cap. IV al ceiĭ către Filipis. la suptînsemnare. Dice însă şi Marele Vasilie: „Că ruşine este a binecuvînta noĭ pentru cele maĭ bune, ĭar a tăcea pentru lucrurile cele maĭ mâhnicióse şi dureróse; ci atuncea maĭ ales trebue a mulţămi ştiind că pre cela ce ĭubeşte Domnul îl pedepseşte, şi bate pre tot fiiul pre carele îl priimeşte (tâlc. la psalm. XXXIII). Ce dic? Nu se cuvine numaĭ a mulţămi cine-va luĭ Dumnedeŭ pentru necazurĭ şi pentru ispitele vieţeĭ aceştiea, ci încă se cuvine a-ĭ mulţămi şi pentru munca ceea ce va să fie. Fiind-că şi munca de folos este şi celor ce se muncesc folositóre. Pentru ce? Pentru-că munca este opritórea pĕcatuluĭ şi a rĕutăţeĭ, de unde şi muncă se numeşte, căcĭ zătigneşte şi opreşte rĕul şi de nu ar fi fost munca, pĕcatul şi rĕul s'ar întinde întru nemărginire şi atuncea nu ar fi luat sfîrşit. Pentru acésta şi Marcu Efes. a dis cuvîntul acest deşănţat la auz însă adevĕrat şi temeinic: „Că de folos este celor ce se muncesc să se muncéscă". Şi pentru acésta şi cuv. Teoctist Studitul, în óre carele tropar al canonuluĭ luĭ de umilinţă către Domnul nostru Iisus Christos, anume dice: „Şi întru muncă mulţămesc" pentru-că munca, ea de sineşĭ

16. Cuvîntul luĭ Christos să locuéscă întru voĭ cu îmbelşugare.

Cu aceste cuvinte arată Pavel nóuĕ hristianilor o cale şi un metod, prin care putem a ne face bine mulţămitorĭ către Dumnedeŭ, căcĭ de va locui întru noĭ cuvîntul luĭ Christos, adecă învĕţătura şi dogmele şi sfătuirile luĭ cu care ne învaţă să defăimăm viaţa acésta şi vremelnicile bunătăţĭ; de ne vom aduce aminte dice de învĕţăturile aceste ale Domnuluĭ şi de le vom păzi în inimile nóstre, negreşit nu ne vom birui de vre o ispită şi necaz, ci suferind tóte cele rele cu inimă vitéză, vom mulţămi luĭ Dumnedeŭ pentru câte ni se întêmplă. Şi vedĭ, o cetitoriule, că nu prost a dis Pavel: fie cuvîntul luĭ Christos întru voĭ, ci locuéscă înlăuntrul vostru şi să locuéscă cu imbelşugare, pentru-că de vom fi bogaţĭ de cunoştinţa şi învĕţătura dumnedeeştilor scripturĭ, negreşit cu lesnire vom suferi tóte relele întêmplărĭ, fiind-că ne mângâem de cuvintele şi înţelegerile scripturilor, pentru acésta dicea către Dumnedeŭ prorocul Ieremia: «şi va fi cuvîntul tĕŭ mie spre veselia şi bucuria inimeĭ mele (cap. XV, 16), precum şi cel bogat de banĭ, acela

---

nu este lucru rĕŭ şi maĭ ales este şi bun, una adecă pentru-că opreşte şi zăticneşte pĕcatul şi nu lasă a se lucra în nemărginire precum am dis. Şi alta încă, pentru-că munca este certare şi pedépsă a rĕuluĭ şi printr'însa se deplineşte dreptatea luĭ Dumnedeŭ, măcar deşi munca nu este dinadinsă voe a luĭ Dumnedeŭ, ci este următóre voea luĭ, dupre sfinţiĭ teologĭ, că singur pĕcatul este însuşĭ de sine rĕŭ şi nicĭ dupre dinadinsa voea luĭ Dumnedeŭ se face, nicĭ dupre cea următóre, ci dupre pângărita socotéla omuluĭ. Pentru acésta şi dumnedeescul Chrisostom porunceşte hristianilor acestea: „acest lucru fie întru rugăciunile vóstre: a mulţămi şi pentru cele arătate şi pentru cele nearătate şi pentru cele din voe şi pentru cele ce nevrênd noĭ ne-aŭ făcut bine. Şi pentru împĕrăţie şi pentru ghenă şi pentru necaz şi pentru repaus. Că acésta este obicinuit sfinţilor a se ruga şi pentru facerile de bine cele obşteştĭ a mulţămi. Că ştiu pre óre carele sfînt bărbat aşa rugându-se; nimic dicênd maĭ înainte de graiul acesta, ci că, mulţămind Dómne pentru tóte facerile (tale) de bine câte s'aŭ arătat nóuĕ necredincioşilor din diua cea întâia până astădĭ; pentru cele ce ştim şi pentru cele ce nu ştim, pentru cele arătate şi pentru cele nearătate, pentru cele în lucru făcute şi în cuvînt, de voe şi pentru cele nevrênd, pentru tóte cele ce s'aŭ făcut nóuĕ nevrednicilor, pentru necazurĭ, pentru odihnă, pentru gheena, pentru munca şi pentru împĕrăţia cerurilor“ (vor. X la cea către Colas.), Iar sf. Isaac a dis: „Că cela ce mulţămeşte, îndémnă pre făcĕtorul sĕŭ de bine să'ĭ dea maĭ multe facerĭ de bine: „Mulţămirea celuia ce ia invitéză pre cel ce-ĭ dă de a-ĭ da maĭ marĭ dărurĭ decât cele de maĭ înainte“ (Cuv. XXX). Şi iarăşĭ acestaş dumnedeesc părinte: „Cela ce nu mulţămeşte pentru cele maĭ micĭ, şi pentru cele maĭ marĭ mincinos este şi nedrept“. Şi iarăşĭ: „Cela ce povăţueşte darurile luĭ Dumnedeŭ pentru om, este inima care se mişcă spre neîncetata mulţămire“,

sufere paguba ce s'ar urma pentru-că are și dă. Și de a perdut puțin óre-care dar are mulți alții, carii i-aŭ rămas[1]). Pentru acésta ḑicea și David: «Intru inima mea am ascuns cuvintele tale, ca să nu greșesc ție» (Psalm. CXVIII). Insășĭ acésta o ḑice și Teodorit, adecă cum că poruncește Dumneḑeŭ ḑicênd: «Și vor fi graiurile acestea care eŭ poruncesc ție astăḑĭ în inima ta și în sufletul tĕŭ. Și le veĭ grăi acestea fiilor tĕĭ și veĭ vorovi întru dînsele șeḑênd în casă și mergênd pre cale și culcându-te și sculându-te» (A 2 lege: VI, 7).

Intru tótă înțelepcĭunea:

Adecă cuvîntul luĭ Dumneḑeŭ, ḑice, să locuéscă întru voĭ cu îmbelșugare, adecă cu tótă fapta buna, fiind-că singure cuvintele nu sînt îndestule spre răbdarea ispitelor, de nu vor fi întovărășite și cu faptele cele bune. Iar înțelepcĭune numește pre fapta bună, precum pre pĕcat îl numește nebunie. Pentru acésta a ḑis David: «ḑis'a cel nebun (adecă pĕcătosul) în inima sa: nu este Dumneḑeŭ» (Psalm. XIII, 1), și ĭarășĭ: «S'aŭ împuțit și aŭ putreḑit ranele mele, dela fața nebunieĭ mele (adecă a pĕcatuluĭ meŭ)» (Psalm. XXXVII, 6). Póte însă a se înțelege ḑicerea «întru tótă înțelepcĭunea» în loc de: cu tótă buna pricepere și deslușire saŭ drépta judecată, precum și înainte ḑice Pavel: «întru înțelepcĭune umblațĭ către ceĭ din afară» (cap. IV, 5), adecă cu pricepere, precum tâlcuește acestaș Teofilact, că mulțĭ cetesc scripturile, însă fără pricepere și fără drépta judecată[2]).

---

[1]) Pentru acésta și la Macaveĭ este scris, cum că cărțile sf. Scripturĭ sînt marĭ mângâerĭ întru necazurĭ și întru ispite: „Decĭ și noĭ nelipsițĭ fiind de acestea și mângâetóre avênd sfintele cărțĭ cele ce sînt în mânile nóstre“ (I Macav. XII, 9). Pentru acésta și dumneḑeescul Chrisostom îndémnă pre lumeștiĭ hristianĭ să cumpere și să câștige cărțile acestea, saŭ cel puțin să cumpere cele ale Scriptureĭ ceiĭ noŭĭ, măcar pentru ca să pótă a se mângâĭa dintr'însele în ispitele lor ḑicênd așa „Ascultațĭ rogu-vĕ toțĭ mireniĭ și câștigațĭ cărțile, doftoriĭ fiind ale sufletuluĭ; de nu altă parte măcar Testamentul cel Noŭ, câștigațĭ, Apostolul, Faptele Apostolilor, Evangheliile, învĕțătorĭ pentru tot-de-una avêndu-le. De se va întêmpla întristare, uĭtă-te ca în spițeria cea de doftoriĭ, ĭa de acolo mângâere la rĕul ce îl suferĭ, orĭ pagubă saŭ mórte, saŭ pierdere de casniciĭ tĕĭ; ĭar maĭ ales nu numaĭ să te uĭțĭ, ci să le ĭaĭ tóte, cetite în minte; că acésta este pricina tuturor relelor pentru a nu ști scripturile, că fără de arme mergem la rĕsboĭŭ și cum ar trebui a ne mântui? Că bine ar fi măcăr cu acestea a ne mântui, nicĭ cum fără de aceste“ (vor. IX la cea către Colasenĭ). Și cât este de folositóre cetirea dumneḑeeștilor scripturĭ, veḑĭ la partea a treia a cetireĭ duhovniceștilor nevoințe.

[2]) Cetește și ḑicerea luĭ Teofil al Alexandrieĭ ajutând spre acésta și în suptînsemnarea ḑicereĭ „până ce voĭŭ veni, ĭa aminte la cetire“ (I Timot. IV, 13).

Invĕţând şi sfătuindu-vĕ pre sine-vĕ în psalmĭ şi în laude şi în cântărĭ duhovniceştĭ.

Fiind-că singură cetirea dumneḑeeştilor scripturĭ are ostenélă şi greutate multă, pentru acésta Apostolul nu duce pre hristianĭ la istoriĭ şi la teatre, ci la psalmĭ şi la cântărĭ duhovniceştĭ că întru aceeaşĭ vreme şi sufletul lor să şi mângâe, ceĭ ce cântă şi ostenéla cetireĭ să o fure[1]. Ĭar apoĭ dela psalmĭ a pus laudele Apostoluluĭ, fiind-că lauda este maĭ mare lucru, şi maĭ desăvîrşit decât psalmiĭ potrivit celor maĭ deplinițĭ şi fiind-că psalmul este însuşit ómenilor, ĭar lauda este însuşită anghelilor[2].

Intru dar cântând.

Aḑecă cu har şi cu duhovnicéscă dulcéţă, ḑice, să cântaţĭ, o hristianilor, căcĭ precum cântările cele omeneştĭ, adecă sataniceştile cântece aŭ îndulcire trupéscă şi îndémnă pre ceĭ ce le aud la dragostea necuviinciósă şi de suflet vătămătóre[3], aşa din protivă dumneḑeeştile cântărĭ, aŭ duhovnicéscă îndulcire şi aprind pre ceĭ ce le cântă şi pre ceĭ ce le aud la ĭubirea luĭ Dumneḑeŭ cea dumneḑeéscă şi mântuitóre de suflet. Saŭ ḑice Pavel, cum că ceĭ ce în vremea aceea cântaŭ, cum că cântaŭ dela dumneḑeescul Dar, că ḑice întru cea către Corintenĭ: «fieşte-carele dintru voĭ, psalmĭ are» (I Cor. XIV, 26).

Intru inimile vóstre Domnuluĭ.

Adecă voĭ hristianiĭ să nu cântaţĭ prost, numaĭ cu gura, ci şi gânditorĭ cu inima şi cu luarea aminte, căcĭ cel ce cântă fără luare aminte cu singură gura, acela cântă în aer; ĭar cela ce cântă cu inima şi cu gândul luător aminte, acela cu adevĕrat cântă Domnuluĭ[4]. Incă şi dupre alt chip poruncește Pavel să

[1]) Pentru acésta a ḑis şi Marele Vasilie: „fiind dar că a vĕḑut Duhul cel Sfînt pre neamul ómenilor că cu anevoe se povăţueşte spre fapta bună şi că ne lenevim, ĭar despre dreptul cuvânt, fiind-că sîntem povârniţĭ către îndulcire, ce face? Veselitorul chip cel din dulcea cântare l'a mestecat cu dogme, ca cu ĭubirea şi netezirea auzuluĭ, pre folosul cel din cuvinte ca când nesimţiţĭ îl priimim, dupre chipul înţeleptelor doftoriĭ, care pre cele maĭ aspre din doftoriĭ dându-le celor cu stomacul stricat de multe orĭ ung buzele paharuluĭ cu miere". (tâlc. la psalm. I).

[2]) Insemnéză, că la Sf. Scriptură şi lauda se ĭa în loc de psalmĭ din alăturare şi la ómenĭ: „Şi preoţiĭ la strejile lor stând şi leviţiĭ în organe de cântărĭ Domnuluĭ ale luĭ David împĕratuluĭ, ḑic, mărturisiţĭ-vĕ înaintea Domnuluĭ, întru laudele luĭ David, prin mâna lor" (II Parilip. VII, 6) şi: „izbucnitaŭ buzele mele laudă" (psalm. CXVIII, 7) şi ĭarăşĭ: „lauda tuturor cuvioşilor luĭ, fiilor luĭ Israil, celor ce se apropie de el" (psalm. CXLVIII 14).

[3]) Veḑĭ cuvîntul 2 al hristoitieĭ hristianilor, că nu li se cuvine lor să cânte cu organe şi să jóce şi cât este de rĕŭ acésta.

[4]) Pentru acésta ḑice şi proorocul David: „cântaţĭ cu înţelegere" (psalm. XLVII, 7) şi acésta tâlcuind-o marele Vasilie ḑice: „Inţelegerea cuvintelor Sf. Scripturĭ se aseamĕnă cu gustul bucatelor, care le mănâncă

cânte hristianiĭ cu inima ca să nu o facă acésta spre arătare numaĭ, adecă pentru ca să placă ómenilor. Drept aceea ḑice: măcar la vre o masă de te afli, hristianule, măcar în dugheana ta de șeḑĭ lucrând meșteșugul tĕŭ, tot să cânțĭ luĭ Dumneḑeŭ cu mintea și cu inima ta, fără a te auḑi vre unul[1]).

17. Și tot orĭ ce ațĭ face cu cuvîntul, saŭ cu lucrul, tóte întru numele Domnuluĭ Iisus[2]).

Orĭ de mâncațĭ, ḑice, hristianilor, saŭ de bețĭ, saŭ de umblațĭ, saŭ de lucrațĭ, saŭ alt ce-va de facețĭ, tóte faceți-le întru numele luĭ Iisus Christos, adecă pre Iisus Christos chemați-l ajutor vóuĕ, maĭ întâiŭ rugându-vĕ și ḑicênd: «Dómne Iisuse Christóse Fiiule al luĭ Dumneḑeŭ miluește-mĕ», și «Dómne Iisuse Christóse ajută-mĭ mie» și atuncea să începețĭ lucrul și orĭ care altă trébă a vóstră; fiind-că numele luĭ Iisus Christos isgonește pre demonĭ și ĭĭ depărtéză și cum nu va înlesni tóte lucrurile vóstre și pricinile? Saŭ o ḑice acésta Pavel că voĭ hristianiĭ se cuvine să numițĭ și tot-de-una să chemațĭ numele luĭ Christos carele v'a proadus la Dumneḑeŭ și Părintele și să nu slujițĭ anghelilor.

gura, căcĭ dupre Iov că mintea deslușește graĭurile, ĭar gâtlejul gustă mâncările" (Iov XII, 11). Ḑice însă și Sirah: „Gâtlejul gustă mâncările de vânat, așa inima înțelege cuvintele mincinóse" (Sir. XXXVI, 19). Decĭ dacă sufletul cuĭ-va deslușește cuvîntul cuĭ-va precum gustul deslușește ceimea mâncărilor, acesta plinește porunca acésta davidicéscă (Hotăr. CLXXIX pre scurt). Iar eŭ adaug cum că acesta plinește și apostolésca porunca acésta și cântă cu înțelegere întru inima sa Domnuluĭ.

[1]) Pentru acésta poruncește dumneḑeescul Chrisostom meșterilor ḑicênd: „Meșter de mânĭ eștĭ? Șeḑênd cântă. Dar nu vreĭ a cânta cu gura fă-o acésta cu mintea. Mare tovarăș este psalmul, nimica greŭ de aicea se înființéză, ci aĭ putea a ședea ca în monastire, că nu îndemânarea locurilor, ci scumpĕtatea chipurilor va da nóuĕ pre liniște" (Andriantul (statuĭ) 21). Ḑic însă și dumneḑeeștiĭ Apostolĭ acestea în așeḑĕmînturile lor: „să nu fiĭ ca un zburător și ca dintre ceĭ ce alérgă fără cuvînt în căĭ, tăetorĭ de vremea celor ce greŭ viază, îĭ numește, ci de meșteșugul tĕŭ și de lucrul tĕŭ luând aminte, cele ĭubite luĭ Dumneḑeŭ maĭ caută-le și de cuvintele luĭ Christos aducênduțĭ aminte, neîncetat cugetéză-le" (Cart. IV, cap. IV). Și ĭarășĭ ḑice Chrisostom: nu este trebuință de loc, nu e trebuință de vreme, ci și în tot locul și în tótă vremea este cu putință acésta a cânta cu mintea, că măcar de umbli prin târg, măcar în căĭ de eștĭ, măcar de te afli împreună cu prietenĭ, este cu putință a-țĭ deștepta sufletul. Se póte tăcênd a striga. Așa striga și Moisi și Dumneḑeŭ l'a auḑit. Măcar meșter de mânĭ de eștĭ în dughiană șeḑênd și lucrând, veĭ putea a cânta, măcar de aĭ fi în judecătorie șeḑênd veĭ putea a o face acésta. Este cu putință și fără glas a cânta înlăuntrul gânduluĭ glăsuind, că nu cântăm ómenilor, ci luĭ Dumneḑeŭ celuĭ ce póte să audă pre inimă și întru cele negrăite ale gânduluĭ nostru să intre (tâlc. la Psalm. XLI).

[2]) Aicea întrebuințéză Apostolul formă de lipsă, că lipsește ḑicerea „facețĭ" adecă: tóte întru numele Domnuluĭ Iisus faceți-le.

Mulţămind luĭ Dumnedeŭ şi Părinteluĭ printr'însul.

De chemaţĭ, dice, voĭ hristianiĭ, pre Iisus Fiĭul luĭ Dumnedeŭ spre ajutorul vostru, negreşit şi pre Părintele îl chemaţĭ, şi de mulţămiţĭ Fiĭuluĭ, negreşit prin Fiĭul mulţămiţĭ şi Tatăluĭ. Saŭ o dice acésta Pavel, că precum Fiĭul ne-a proadus pre noĭ la Dumnedeŭ Părintele, aşa şi mulţămirea nóstră el o proaduce la Tatăl; că însuşĭ este mijlocitorul bunătăţilor care dela Dumnedeŭ se trimit nóuĕ şi al tuturor rugăciunilor şi mulţămirilor, care noĭ le înălţăm către Dumnedeŭ. Vedĭ şi suptînsemnarea dicereĭ: «prin carele am luat darul şi apostolia» (Rom. I, 5).

18. Femeĭ supuneţi-vĕ bărbaţilor voştri precum se cuvine întru Domnul.

Pentru care pricină dumnedeescul Pavel nu scrie întru tóte epistoliile sale despre bărbaţi şi femeĭ şi născĕtorĭ şi fiĭ şi robĭ şi stăpâni, ci numaĭ întru acésta şi în cea către Efesenĭ şi în cea către Timoteĭ şi în cea către Tit? Răspundem, că acésta o face Apostolul, saŭ căcĭ în cetăţile acestea eraŭ gâlcevĭ între bărbaţĭ şi femeĭ, între născĕtorĭ şi între fiĭ şi între stăpânĭ şi între robĭ, de care a fost şi silit a scrie Apostolul despre acestea; saŭ pentru-că bisericile către care scrie despre acestea eraŭ întărite în credinţă şi întru cele-l-alte şi numaĭ despre acestea era de lipsă a le scrie acestea, ĭar cele-l-alte bisericĭ fiind-că eraŭ lipsite şi neîntărite în dogmele credinţeĭ celeĭ maĭ înalte, pentru acésta maĭ de nevoe a fost a scrie Pavel despre acestea şi a lăsa moraliceştile sfătuirĭ cele de acest-fel, ca pre unele ce sînt maĭ jos decât acelea. Multă asemănare are însă scrisórea acésta cu cea către Efesenĭ, precum este arătat celor ce le cetesc acestea, maĭ ales dupre moraliceştile sfătuirĭ cele următóre ale bărbaţilor cu femeile, a născĕtorilor şi a fiilor şi a robilor şi a stăpânilor. Ce va să dică însă «întru Domnul»? Adecă pentru Domnul supuneţi-vĕ voĭ femeile bărbaţilor voştri, căcĭ eŭ, dice, nu cer dela voĭ ca o datorie, numaĭ de a avea supunerea aceea către bărbaţiĭ voştri, care firea o cere a avea femeile către bărbaţiĭ lor, ca unele ce sînt maĭ josite decât dînşiĭ, ca unele ce din bărbat s'aŭ făcut, că acésta însemnéză dicerea «se cuvine» ce o dice aicea, adecă precum este cuviinţa fireĭ, ci cer dela voĭ femeilor maĭ ales să avețĭ către bărbaţiĭ voştri şi pre supunerea cea pentru Dumnedeŭ şi dupre legea luĭ Dumnedeŭ, adecă a vĕ supune bărbaţilor voştri, pentru-că Dumnedeŭ v'a blagoslovit prin taina nunţeĭ şi v'a împreunat, că dela Domnul, dice, se împreunéză femeea cu bărbatul (Parimiastul XIX, 14)[1].

[1]) Vedĭ însă, o cetitoriŭle, cum că a dis Pavel să se supue femeile

19. Bărbaţiĭ, ĭubiţĭ pre femeile vóstre şi nu vĕ amărîţĭ către dînsele.

Vedĭ cum sfătueşte Pavel pre fieşte-carele neam, cele de cuviinţă! Şi pre femeĭ le sfătueşte să aĭbă supunere către bărbaţiĭ lor, ĭar pre bărbaţĭ să'şĭ ĭubéscă femeile lor, fiind-că nu este atâta de nevoe a ĭubi cel supus pre începĕtorul sĕŭ, cât este de nevoe stăpânitorul a ĭubi pre supusul sĕŭ. Decĭ din dragostea ce are bărbatul către femee este silită şi femeea a avea dragoste prietenéscă către bărbatul sĕŭ. Şi ĭarăşĭ din plecarea şi supunerea ce 'o are femeea către bărbatul sĕŭ, este silit şi bărbatul a fi maĭ blând şi maĭ blajin către femeea sa. Iar de vreme ce este cu putinţă bărbatul adecă a-şĭ ĭubi pre femeea sa, dar a se arăta cu amărâcĭune şi a se gâlcevi cu dînsa (căcĭ sfezile ce se fac între feţele cele ĭubite acelea sînt maĭ amare), pentru acésta dice Pavel să nu se amărască bărbaţiĭ şi să nu se sfădéscă cu femeile lor; căcĭ întru adevĕr a se sfădi cine-va şi a se prigoni cu mădularul sĕŭ, acésta se pricinueşte din multa amărâcĭune şi turburarea inimeĭ.

20. Fiiĭ, plecaţi-vĕ născĕtorilor întru tóte, că acésta este bine plăcut întru Domnul.

Iarăşĭ aicea Apostolul a adaus dicerea «întru Domnul», fiind-că nu voeşte a se supune fiiĭ născĕtorilor lor numaĭ pentru legile fireĭ, ci şi pentru-că supunerea către născĕtorĭ este bine plăcută luĭ Dumnedeŭ şi legĭuită dela voea luĭ Dumnedeŭ şi de porunca luĭ Dumnedeŭ care dice: «cinsteşte pre tatăl tĕŭ şi pre maĭca ta» (Ex. XX). Şi aşa fiiĭ aŭ şi plată, fiind-că ascultă şi să supun născĕtorilor lor pentru Dumnedeŭ. Căcĭ de s'ar supune numaĭ pentru fire, nu aŭ plată, şi fiind-că Apostolul vorovеşte fiilor celor ce aŭ părinţĭ hristianĭ pentru acésta a dis, că întru tóte să asculte supunêndu-se născĕtorilor lor. Pentru că născĕtorilor celor necredincĭoşĭ nu se cuvine fiiĭ a se supune cu ascultare întru tóte, căcĭ când născĕtoriĭ silesc pre fiĭ să se lépede de buna cinstire de Dumnedeŭ, saŭ să calce vre o po-

bărbaţilor lor cum se cuvine şi întru Domnul, adecă la cele ce se cuvine şi sînt legiuite şi la cele dupre Dumnedeŭ, căcĭ de ar cere bărbaţiĭ să'ĭ asculte femeile lor la cele necuviincĭóse şi nelegĭuite şi afară de fire lucrurĭ şi la necredinţă şi la călcarea poruncilor luĭ Dumnedeŭ, întru acestea dic nicĭ cum se cuvine a li se supune femeile şi a face voea lor cea rea, pentru-că împreună cu bărbaţiĭ lor se vor munci în munca ĭaduluĭ. Iar cum că bine norociţĭ sînt bărbaţiĭ aceĭa ce aŭ femeĭ bune şi înţelepte mărturiseşte înţeleptul Sirah dicênd: „fericit este acela ce locueşte împreună cu femee înţeléptă" (Sir. XXV, 11) şi ĭarăşĭ: „fericit este bărbatul femeeĭ bune" (Sir. 26, 1). Vedĭ şi cap. V al ceiĭ către Efesenĭ stih. 23, unde se învaţă maĭ pre larg cele de cuviinţă despre bărbat şi despre femee.

runcă a lui Dumnedeŭ, atuncea nu se cuvine a se supune lor[1]).

21. Părinţĭ, nu întărîtaţĭ pre fiiĭ voştri ca să nu se mâhnéscă.

Adecă voĭ născĕtoriĭ, dice, nu cercetaţĭ tóte greşalele ce fac fiiĭ voştri, ci unele din greşale treceţi-le cu vederea, pentru-că nu cu amară cercetarea vóstră acésta să'ĭ faceţĭ să se arate cu prigonire şi dupre urmare ca să nu pricinuiţĭ lor scârbă. Vedĭ însă, o cetitoriule, înţelepciunea Apostoluluĭ pentru-că dicênd născătorilor, a nu mâhni pre fiiĭ lor, îndată cu cuvîntul acesta a sfărîmat asprimea născĕtorilor şi a mutat părinteştile îndurărĭ fiind-că dupre firescul chip tótă silinţa şi nevoinţa născĕtorilor este a nu mâhni pre fiiĭ lor[2]).

---

[1]) Vedĭ cele de cuviinţă despre născĕtorĭ şi fiĭ, maĭ pre larg învĕţându-se la cap. IV, st. 1 către Efesenĭ. Acésta însă o adaug aicea, că fără-de-lege fac fiiĭ aceia, saŭ fiicele să nu ascúlte cu supunere pre născĕtoriĭ lor şi nu vor a se însoţi cu fetele cele alese de născĕtoriĭ lor, ci caută fiiĭ femeĭ şi fiicele bărbaţĭ dupre poftele lor şi dupre voea lor cea rea. Şi din acésta s'a umplut viaţa hristianilor de nenumĕrate necuviinţe. Pentru acésta de acum înainte supue-se născĕtorilor lor şi să ia fiiĭ femeĭ saŭ fiicele bărbaţĭ pre fetele acelea ce născĕtoriĭ află de cuviinţă. Se cuvine însă şi născĕtoriĭ a da fiilor lor femeĭ înţelepte şi temătóre de Dumnedeŭ, asemenea şi fiicelor lor să le dea bărbaţĭ înţelepţĭ şi cu pricepere, precum îĭ sfătueşte înţeleptul Sirah: „Fiice sînt ţie? Ia aminte de trupul lor şi să nu îmblânzeştĭ faţa ta către dînsele; dă pre fiica ta unuĭ bărbat înţelept şi veĭ fi isprăvind un mare lucru" (Sir VII, 24). Şi iarăşĭ: „asupra fiiceĭ întăreşte păzirea" (tij. XXVI, 11). Şi iarăşĭ: „fiica priveghere este tatăluĭ" (tij. XLII, 12).

[2]) Insemnăm aicea cum că aşa născĕtoriĭ nu se cuvine a scârbi pre fiiĭ lor, ci a trece cu vederea greşalele lor cele nu prea marĭ şi omeneştĭ. Iar când fiiĭ greşesc vre o mare greşală, care să fie împrotiva poruncilor luĭ Dumnedeŭ şi pricinueşte smintéla ómenilor, saŭ când greşesc împrotiva credinţeĭ şi se primejduesc a cădea în eresurĭ saŭ în nebăgare de sémă şi în ateie, atuncea născĕtoriĭ nu se cuvine a trece cu vederea nicĭ greşalele ca acestea ale fiilor lor, temându-se ca cum să nu-ĭ mâhnéscă. Nu, ci se cuvine să-ĭ înfrunteze şi să mustre nelegiuirile acelea ocărându-ĭ cu tótă asprimea, pentru ca să se îndrepteze. Iar de nu se îndreptéză se cuvine şi a-ĭ bate şi a-ĭ depărta din casele lor ş în turnurĭ şi în monastirĭ şi în închisorĭ să'ĭ închidă, pentru ca să-ş vie în cunoştinţă şi să se înţelepţéscă. Care se potriveşte la nişte fiĭ ca aceştia ceea ce se dice către născĕtorĭ în înţeleptul Sirah: „Tu aĭ copiĭ: Pedepseşte-ĭ pre eĭ şi plécă din tinereşte grumazul lor" (Sir. VII, 23) Maĭ întâiŭ însă de tóte se cuvine născĕtoriĭ a opri pre fiiĭ lor de a petrece împreună cu ómenĭ de viaţă pângărită, cu ereticĭ şi cu nebăgătorĭ de sémă de ale legeĭ şi cu ateĭ. Aşişderea se cuvine a-ĭ opri şi de a citi cărţĭ ereticeştĭ şi ateiste. Şi că maĭ de multe orĭ din petrecerile cu nişte ómenĭ ca aceştia smreduiţĭ se strică bunele moralurĭ ale tinerilor şi ajung fiiĭ bunilor hristianĭ a se face ómenĭ de viaţă rea şi ereticĭ ş defăimătorĭ de lege şi ateĭ. Iar dacă născĕtoriĭ de o dragoste fără cuvînt pornindu-se spre împătimire şi trec cu vederea nişte greşale mar

22. Robiĭ, ascultaţĭ întru tóte cu supunere către domniĭ ceĭ dupre trup.

Indată întâĭa dreptate pentru a asculta cu supunere robiĭ pre stăpâniĭ lor, pune Pavel acest nume al robilor, pentru-că cel ce este rob dela singur numele acesta trebue a se supune stăpânuluĭ sĕŭ. Pentru a nu se mâhni însă robiĭ, a adaus să se supue stăpânilor lor celor dupre trup, ca cum ar ḑice lor: Nu vĕ întristaţĭ, o fraţilor, căcĭ sînteţĭ robĭ, pentru-că partea vóstră cea maĭ bună, adecă sufletul vostru, nu este rob, ci slobod. Numaĭ trupul este rob şi robia care o aveţĭ este vremelnică, precum este şi trupul vostru vremelnic. Decĭ supuneţi-vĕ de voe şi cu sufletul vostru stăpânilor voştri pentru ca de voe să fie şi robia vóstră şi dupre urmare, pentru ca să aveţĭ şi plata dela Dumneḑeŭ pentru supunerea vóstră cea de bună voe[1]).

Nu întru robire de ochĭ, ca ceĭ ce plac ómenilor.

Tu, ḑice, cela ce eştĭ rob dupre legea omenéscă, fă ca robia ta să fie de frica luĭ Christos, ca să aĭ plată dela Christos pentru robia ta, căcĭ când nu vede stăpânul tĕŭ, ĭar tu fără lenevire şi cu credinţă facĭ slujba stăpânuluĭ tĕŭ, arătat este, le facĭ pentru ochĭul luĭ Dumneḑeŭ carele te vede, ĭar de facĭ numaĭ atuncea fără lene slujbele, când te vede stăpânul tĕŭ, să ştiĭ că eştĭ ĭubitor de a plăcea ómenilor, ĭar acest-fel fiind, negreşit te veĭ păgubi prè sineţĭ pentru-că «Domnul a risipit ósele celor ce plac ómenilor» dupre David (Psalm. LII, 6)[2]). Şi nu veĭ putea a te face rob al luĭ Christos, precum ḑice Pavel: «De aş plăcea ómenilor, nu aş fi rob al luĭ Christos» (Gal. I, 10). Veḑĭ suptînsemnarea ḑicereĭ acesteea, unde este despre plăcerea omenéscă.

Ci întru plăcerea inimeĭ, temêndu-vĕ de Domnul.

---

ca acésta a lor şi nu întrebuinţéză asupra lor asprimea cea cuvenită, póte ca să nu-ĭ scârbéscă, să ştie nişte părinţĭ ca aceştia că aŭ să pătiméscă osânda, ce a pătimit preotul cel mare Ili, care mustra pre fiiĭ sĕĭ pentru nelegĭuirea ce făcu ḑicênd lor: „Ce faceţĭ dupre graĭul acesta, carele eŭ îl aud dela tot norodul Domnuluĭ? Nu fiiĭ meĭ, că nu e bun auzul ce îl aud eŭ“ (I Impăr. II, 23), dar fiind-că nu ĭ-a mustrat şi nu ĭ-a pedepsit cu cuviincĭósă asprime şi însuşĭ s'aŭ omorît şi fiiĭ luĭ. Aşa şi nişte nĕscătorĭ ca aceştia se vor munci împreună cu fiiĭ lor.

[1]) Cele despre robĭ cuviincĭóse, veḑi-le maĭ pre larg învĕţându-se la cea către Efesenĭ cap. VI, 5, ca să nu le maĭ ḑicem al doilea şi aicea. Veḑĭ şi suptînsemnarea ḑicereĭ: „rob te-a chemat, să nu'ţĭ pasă“ (I Cor. VII, 21) ca să ştiĭ de câte felurĭ este robia.

[2]) Şi Fotie încă tâlcuind ḑicerea: „ca ceĭ ce plac ómenilor“, ḑice: „Că a face cele cuviincĭóse cine-va numaĭ când vĕd stăpâniĭ de plăcerea ómenilor este şi nu de frica luĭ Dumneḑeŭ, că cela ce se teme de Dumneḑeŭ cu prostime le face tóte“.

Acésta este a se teme robiĭ de Domnul când nu-ĭ vede cineva şi eĭ nu fac nicĭ un rĕŭ, acésta ïarăşĭ este şi prostimea a inimeĭ a nu căuta robiĭ la ómenĭ nicĭ la plăcerea ómenilor. Decĭ din cuvintele acestea ale Mareluĭ Apostol încheem, ca cela ce ïubeşte a fi plăcut ómenilor, acela nu este om prost, adecă simplu, ci meşteşugareţ şi viclean, pentru-că dupre multele şi osebitele plăcerile ómenilor aşa se preface.

23. Şi tot orĭ-ce faceţĭ din suflet lucraţĭ, ca Domnuluĭ şi nu ómenilor.

Cu aceste cuvinte voeşte Pavel ca robiĭ să fie nu numaĭ de tot prepusul slobodĭ, ci şi de tótă nelucrarea. Saŭ maĭ bine a ḑice să nu fie robiĭ plăcênd ómenilor şi nelucrătorĭ şi ĭĭ face slobodĭ în loc de robĭ. Căcĭ acest-fel fiind robiĭ slobodĭ adecă de tot prepusul şi nelucrarea numaĭ aŭ trebuinţă de zapcilîc şi de porunca stăpânilor, ci tóte le lucréză nu ca nişte robĭ, ci ca nişte slobodĭ, căcĭ ḑicerea «din suflet» acésta însemnéză a face eĭ tóte slujbele stăpânilor lor, cu bună voinţă şi cu dragoste şi nu de silă robéscă, ci de proalegere şi de slobozenie şi nu de poruncă şi de silă.

24. Ştiind că dela Domnul veţĭ lua rĕsplătirea moştenireĭ.

Ómeniĭ nu de multe orĭ fac pre robiĭ lor moştenitorĭ aĭ avuţiilor măcar deşi de multe orĭ ĭĭ slujesc cu credinţă şi bine afară numaĭ de rare orĭ. Iar Domnul, ḑice, negreşit va da vóuĕ robilor rĕsplătirea în ceriurĭ de veţĭ păzi buna cunoştinţă şi credinţă către stăpâniĭ voştri.

Că Domnuluĭ Christos robiţĭ.

Stăpânilor voştri, ḑice, robind, fraţiĭ meĭ, însuşĭ stăpânuluĭ Christos robiţĭ, carele a legiuit supunerea. Iar cum că luĭ Christos robiţĭ, arătat este din acésta căcĭ Christos are să vĕ dea plata robieĭ la cele cereştĭ.

25. Iar cela ce nedreptăţeşte va lua ceea ce a nedreptăţit, că nu este luare de faţă.

Robul cela ce nedreptăţeşte pre stăpânul sĕŭ, orĭ slujindu-ĭ cu lenevire şi cu trândăvie, orĭ furând, s'aŭ răşluind baniĭ şi lucrurile stăpânuluĭ sĕŭ, acela va lua rĕsplătire şi osîndă dela Dumneḑeŭ, pentru-că Dumneḑeŭ nu este căutător în faţă, nicĭ priveşte la feţe în cât să miluïască pre rob ca cum că ar fi parte slabă şi să nu-l pedepséscă, pentru-că însuşĭ porunceşte prin lege, ca judecătorul să nu miluïască pre săracul când are nedreptate: «Şi de sărac nu-ţĭ va fi milă în judecată» (Ex. XXIII 3). Şi ïarăşĭ: «Nu veţĭ face nedreptate în judecată. Nu veţĭ căuta în faţa săracului» (Levit. XIX, 15). Saŭ şi alt fel se înţelege ḑicerea acésta adecă, orĭ-carele hristian este rob la vre

un stăpân Elin și va face nedreptate stăpânuluĭ sĕŭ, acela să nu socotéscă că va scăpa de judecată și drépta osînda luĭ Christos, căcĭ Christos nu caută în față pentru ca să erte robuluĭ cu nedreptate, pentru-că se află hristian, saŭ să trécă cu vederea nedreptatea stăpânuluĭ, pentru-că este Elin, nu. Însă măcar că cuvîntul acesta al Apostoluluĭ se vede că s'a ḑis pentru rob, însă și stăpâniĭ priiméscă cuvîntul acesta pentru dînșiĭ, căcĭ și lor se potrivește, adecă orĭ-carele stăpân va nedreptăți pre robul sĕŭ, saŭ nehrănindu-l, saŭ neadăpându-l cu îndestulare, saŭ neîmbrăcându-l cu trebuinciósele haine, saŭ și întrebuințându-l pre el cu asprime și tiranicește ocărându-l și certându-l, saŭ și bătêndu-l; și acesta, ḑic, va lua pentru acestea dela Domnul osînda. Și Dumneḑeŭ nu va căuta în fața luĭ, nicĭ se va rușina de el pentru-că este stăpân, că Dumneḑeŭ este Stăpânul stăpânilor și Domnul domnilor și nu se minunéză de fața celuĭ puternic, dupre cea scrisă: «Nu te veĭ minuna de fața celui puternic, întru dreptate veĭ judeca pre aprópele tĕŭ» (Levit. XIX, 15).

CAP. IV.

1. Domniĭ, dreptatea și potrivirea să dațĭ robilor.

Ce va să ḑică dreptatea ce o ḑice aïcea Pavel? Va să ḑică să rĕsplătéscă stăpâniĭ robilor lor pentru ostenelele ce fac eĭ, ca să dea lor tóte cele de nevoe cu îndestulare și să nu lase să aïbă nevoe de alțiĭ. Și fiind-că aĭ auḑit, ḑice, tu stăpânul, că robii aŭ să ïa plata lor dela Dumneḑeŭ, să nu te amăgeștĭ cu acésta și să-ĭ lipseștĭ pre dînșiĭ de cele ce tu eștĭ dator a le da. Nu, ci dă-le lor ceea ce este cu dreptul a le da lor și eĭ să ïa.

Știind că și voĭ avețĭ Domn în ceriurĭ.

Precum robiĭ vĕ aŭ pre voĭ stăpânĭ, așa și voĭ avețĭ pre al vostru Stăpân și Domn în ceriurĭ. Decĭ cu mĕsura aceea cu care mĕsurațĭ voĭ robilor voștri, cu acéeașĭ mĕsură va mĕsura și vóuĕ Domnul: «Că cu mĕsura, ḑice, cu care vețĭ mĕsura, se va mĕsura vóuĕ» (Mat. VII, 2), adecă ce fel vĕ arătațĭ voĭ către robiĭ voștri, așa se va arăta și Domnul vóuĕ. Saŭ o ḑice acésta Pavel că și voĭ stăpâniĭ împreună cu robiĭ voștri un Stăpân și Domn avețĭ, și împreună robĭ sîntețĭ și uniĭ și alțiĭ. Drept aceea precum se póŕtă robiĭ către împreună robiĭ lor, adecă cu blândeță și cu smerenie, așa și voĭ stăpâniĭ se cuvine să vĕ purtațĭ cu blândeță și cu smerenie către robiĭ voștri[1]. Teodorit însă tâlcuind ḑice: «mĕsurate nu a numit pre

[1]) Pentru acésta și Sirah sfătuește pre stăpânitorĭ și îĭ învață acestea ḑicênd: „Să nu fiĭ ca un leŭ în casa ta și nu nălucind să necă-

cinstea cea de o potrivă, ci pre cuviincĭósa purtare de grijă care trebuea a o dobândi dela stăpânĭ casniciĭ».

2. Intru rugăcĭune îngăduind, priveghind întru dînsa cu mulţămire.

Ştiind diavolul cât de mare bine este rugămintea, pentru acésta ne îndémnă a nu stărui multă vreme într'însa, ci a o lăsa şi a fugi, pentru acésta fericitul Pavel ne porunceşte aicea să îngăduim şi să stăruim în rugăcĭune. Iar de vreme ce iarăşĭ cela ce stăruеşte multă vreme în rugăcĭune de multe orĭ se leneşte şi iĭ este somn, pentru acésta dupre urmare ne porunceşte să ne sculăm la rugăcĭune deşteptĭ, adecă luătorĭ aminte şi tot-de-una ca nişte próspeţĭ întru lucrarea sfinteĭ rugăcĭunĭ. Şi nu numaĭ să fim deşteptĭ, ci şi întru mulţămire, adecă să facem rugăcĭunea nóstră cu mulţămire, căcĭ acésta este adevĕrata rugăcĭune ceea ce are mulţămire către Dumneḑeŭ, pentru tóte bunătăţile care a dăruit nóuĕ atât pentru câte le ştim, cât şi pentru cele ce nu le ştim şi pentru câte facerĭ de bine am luat, atât pentru cele obşteştĭ ale tot neamuluĭ omenesc, cât şi pentru cele ce noĭ în parte am luat. Asemenea rugăcĭunea se cuvine a avea mulţămire şi pentru întêmplările cele ce le-am ispitit noĭ, că şi acestea de Dumneḑeŭ s'aŭ ertat să vie asupră-ne pentru folosul nostr[1]).

3. Rugându-vĕ împreună şi pentru noĭ.

Veḑĭ, o cetitoriŭle, smerita cugetare a dumneḑeescululuĭ Pavel, fiind-că Apostolul Domnuluĭ cel atât de mare şi de minunat ḑice că are trebuinţă de rugăcĭunea Colasenilor.

Ca Dumneḑeŭ să deschidă nóuĕ uşă a cuvîntuluĭ de a grăi taĭna luĭ Iisus Christos, pentru care şi legat sînt,

4. Ca să o arăt acésta cum se cuvine mie a o grăi.

Adecă rugaţi-vĕ, ḑice, şi pentru mine, fraţilor, ca să-mĭ dea

---

jeştĭ între casniciĭ tĕĭ" (Sir. IV, 20). Şi iarăşĭ: „Să nu facĭ rĕŭ casnicululuĭ, lucrând el întru adevĕr, nicĭ năĭmituluĭ, când îşĭ dă el sufletul luĭ, pre sluga bună ĭubéscă-o sufletul tĕŭ, să nu-l lipseştĭ de sloboḑenie" (Sir. VII, 20). Şi iarăşĭ: „De este ţie casnic, fie cu tine" (Sir. XXX, 35)

[1]) Că patru părţĭ are adevĕrata rugăcĭune: a) Slavocuvîntarea luĭ Dumneḑeŭ, b) Mulţămirea facerilor de bine ale luĭ Dumneḑeŭ, c) Mărturisirea pentru cugetările şi cuvintele şi faptele şi greşalele ce se fac de noĭ, d) Cererea celor de folos nóuĕ, precum ḑice Marele Vasilie (în aschiticeştile aşeḑĕminte A) şi dumneḑeescul Ioan al Scăreĭ (în cuv. cel despre rugăcĭune). Veḑĭ şi la procuvîntarea adunăreĭ sfinţitelor rugăcĭunĭ cea de noĭ tipărită şi împrejurările cele de noĭ înfiinţate ce se cuvine a le avea rugăcĭunea, pentru a fi ascultată de Dumneḑeŭ. Insă cum că se cuvine să mulţămim luĭ Dumneḑeŭ pentru relele întêmplări şi necazurĭ ce am suferit, veḑĭ la suptînsemnarea cea pre larg a ḑicereĭ „bine mulţămitorĭ faceţi-vĕ" (Col. III, 13).

Dumnedeŭ îndrăznélă nu pentru a mě slobodi din legăturĭ, ci pentru a grăi și a arăta prin cuvinte taĭna întrupeșteĭ iconomieĭ luĭ Christos, precum se cuvine a se grăi și a se arăta, adecă nu cu sfială și cu frică, ci cu cutezare și cu îndrăznélă. Pentru ce însă Apostolul, legat fiind pentru Christos, rógă pre ceĭ-l-alțĭ? Și pentru ce avênd dar de a grăi cu îndrăznélă taĭna luĭ Christos, se rógă a i se da ceea ce are? Rĕspundem că acésta o face Apostolul pentru treĭ pricinĭ: a) Pentru smerita cugetare. b) Pentru ca să arate câtă putere are ĭubitórea de frațĭ rugăcĭune, în cât póte a ajuta și pre însușĭ Pavel, precum óre-când a ajutat și pre vîrfelnicul Petru și l'a izbăvit pre el din legăturĭ și din temnița luĭ Irod, precum povestesc Faptele Apostoleștĭ (Cap. XII), că avea și Pavel trebuință de ajutorul de sus, care urma a-ĭ da luĭ maĭ multă și maĭ îmbelșugată (putere) obștésca rugăcĭune a fraților[1]. Și c) pentru ca să îndemne pre Colasenĭ a se ruga și pentru sineșĭ înșișĭ, căcĭ dacă pentru Pavel eĭ se rugaŭ, cu cât maĭ vîrtos se cuvine a se ruga pentru sineșĭ?

5. Întru înțelepcĭune umblațĭ către ceĭ din afară.

Ceea ce poruncea Domnul Apostolilor dicênd: «Ĭată eŭ vĕ trimit pre voĭ ca pre niște oĭ în mijlocul lupilor, decĭ faceți-vĕ înțelepțĭ ca șerpiĭ și întregĭ ca porumbiĭ» (Mat. X, 16), însașĭ acésta o poruncește și Pavel aicea hristianilor dicênd: «Păziți-vĕ, o fraților meĭ hristianĭ, și nu dațĭ necredincĭoșilor celor din afară vre o apucătură și pricină asupra vóstră întru acelea, în care eĭ nu vĕ supără la credință și la fapta bună și nu-ĭ amintițĭ pre eĭ fără vreme și fără folos». De afară însă se numesc necredincĭoșiĭ nu numaĭ căcĭ nu sînt de un moral adecă asemenea, de moralul și chipul nostru și de o hrană cu noĭ și afară de staulul și casa nóstră, ci căcĭ deși locuesc întru una și aceeașĭ lume cu noĭ saŭ și de ar locui, să dicem întru o casă cu noĭ, însă ĭarășĭ afară sînt și se dic, pentru-că sînt afară de biserica luĭ Christos și afară de împĕrăția cerĭurilor. Pentru acésta cu înțelepcĭune se cuvine noĭ hristianiĭ a ne purta către

[1]) Vedĭ și la cap. VI, stih 19 către Efesenĭ cum se tâlcuește dicerea: „ca să mi se dea cuvînt întru deșchiderea gureĭ mele", căcĭ socotesc că aceeașĭ este ceea ce aicea dice Pavel cu acea de acolo: „ca Dumnedeŭ să-mĭ deșchidă mie ușă de a grăi taĭna luĭ Christos". Însă formă săritóre întrebuințéză Pavel aicea, dupre Fotie, care așa se alcătuește: „Ca Dumnedeŭ să deșchidă nóuĕ ușă de cuvînt de a grăi taĭna luĭ Christos, precum se cuvine a o grăi". Pentru acésta și mĕ rog ca să o arăt. Ĭar Teodorit dicerea acésta tâlcuindu-o dice: „Pavel a arătat pricina legăturilor, dicênd: „Că acestea pre propoveduire o face maĭ arătată. Așa și în cea către Filipisenĭ a dis: „Că legăturile mele arătate s'aŭ făcut întru tótă pretoria și tuturor celor-l-alțĭ" (Filip. I, 13).

dînşiĭ, fiind-că sînt afară şi nepotrivit cu noĭ (că înţelepcĭune numeşte aicea Pavel pre socotéla cea înţelepţească), fiind-că către hristianiĭ ceĭ de o credinţă cu noĭ, nu sîntem datorĭ a ne purta cu atâta socotinţă şi cu luare aminte şi siguranţă. Numind însă Pavel pre necredincioşĭ şi pre elinĭ «de afară» mângâe cu cuvîntul acesta pre hristianĭ că aceştia sînt în lăuntru în biserica luĭ Christos şi în lăuntrul împĕrăţieĭ ceriurilor, prin credinţă şi prin faptele lor cele hristianeştĭ.

Vremea rĕscumpărându-o.

Nu dice acésta dumnedeescul Pavel, pentru ca să ne facă pre hristianĭ să fim mult meşteşugăreştĭ şi făţarnicĭ şi dupre vreme şi dupre socotinţele ómenilor a ne preface. Ba. Ci o dice căcĭ vremea vieţeĭ acesteea este a celor necredincioşĭ şi a celor din afară şi nu a hristianilor, căcĭ hristianiĭ în viaţa acésta sînt nemernicĭ şi bejenarĭ şi ca nişte surghiunitĭ, ĭar necredincioşiĭ în vremea acésta aŭ să-şĭ facă voile lor cele rele, însă voĭ hristianiĭ, dice, puteţĭ a face vremea acésta şi a vóstră cu alt chip, adecă de veţĭ umbla cu luare aminte şi de nu veţĭ face cu necredincioşiĭ rĕzbóe şi gâlcevĭ nefolositóre, ci dând lor cuviincĭósa cinste cea din afară, când nu vatămă sufletul vostru. Voeştĭ hristiane să o înţelegĭ acésta maĭ bine, ascultă pre însuşĭ Pavel ce dice către împĕratul Agripa: Bine norocit şi fericit mĕ socotesc pre sine-mĭ, o împĕrate, căcĭ am să mĕ dezvinovăţesc astădĭ înaintea împĕrăţieĭ tale. Pentru tóte cu care mĕ învinovăţesc Iudeiĭ, împĕrate Agripa, fericit mĕ socotesc pre sine-mĭ avênd a rĕspunde spre desvinovăţire înaintea judecăţeĭ tale (Fap. XXVI, 2). Cu un chip ca acesta şi noĭ purtându-ne către ceĭ din afară şi necredincioşĭ îĭ vom trage pre eĭ la credinţa luĭ Christos, prin voróva cea dulce şi blândeţa nóstră[1]).

6. Cuvîntul vostru tot-de-una să fie har, cu sare dres.

Să aĭbă cuvîntul vostru, dice, o hristianilor, har şi dulcéţă, însă să nu cadă în nebăgare de sémă şi în râncezală, ci să fie şi împetroşat, că acésta însemnéză dicerea: a fi dres cu sare fiind-că şi sarea împetroşează şi ţine cărnurile întru care se pune. In cât nicĭ să fie prea hazliŭ şi dulce cuvîntul vostru nicĭ prea mult aspru. Ci să se asemĕneze cu bucatele cele cu bun gust, care, de ar rĕmânea nesărate, ar fi fără de gust Şi ĭarăşĭ de s'ar săra mult, nu le póte suferi gustul gureĭ Şi dupre amêndóuĕ chipurile mâncarea aceea nu se póte mân ca pentru nesărarea[2]). Nu vedĭ, ĭubitule, pre prorocul Danii

[1]) Vedĭ şi suptînsemnarea dicereĭ: „Rescumpărând vremea că dilel rele sînt", la Cap. V, stih 16 către Efesenĭ.

[2]) Şi Fotie încă dice: „Precum nicĭ unul din cele ce hrănesc trupu fără de sare maĭ nu îndulcesc şi nu se face bun la gust, aşa şi în în

cum slujea la un om păgân, împĕratuluĭ Novuhodonosor? Nu vedĭ pre ceĭ treĭ tinerĭ că nu dic vre un cuvînt cu obrăznicie și greŭ împĕratuluĭ aceluĭașĭ, ci își arată numaĭ bărbăția și îndrăznéla? Căcĭ a se obrăznici cine-va cu cuvinte nu este chip de îndrăznélă și de bărbăție, ci de slavă deșartă și de mândrie[1].

Trebue însă a ști voĭ a răspunde unuĭa fieşte-căruĭa.

Datorĭ sînteţĭ, dice, voĭ hristianiĭ a şti cum se cuvine a răspunde fieşte-căruĭa, adecă alt răspuns a da bogatuluĭ şi altul săraculuĭ. Căcĭ sufletul bogatuluĭ neputincĭos fiind, are trebuință de multă compogorire în voroavă. Iar al săraculuĭ fiind maĭ putincĭos pentru necazul şi sărăcia, pentru acésta şi póte a suferi când vorovește cine-va luĭ cu cuvînt maĭ mustrător. Pentru acésta când nu-ĭ nevoe să nu numeştĭ, hristiane, pre cel necredincĭos elin saŭ alt neam spurcat, nicĭ să fiĭ ocărîtor, ci de aĭ sta şi înaintea unuĭ stăpânitor de afară, adecă necredincĭos, dăĭ luĭ cuvîntele cinstireĭ. Iar de veĭ fi întrebat de el pentru dogma religieĭ tale, atuncea di-l spurcat şi păgân. Vedĭ însă pre Pavel cum Atineilor le a vorovit cu limbă bine lăudătóre (Fapt. XVII), iar pre Elima vrăjitorul l'a grăit de rĕŭ, pentru că de aceea era vrednic, carele răsvrătea calea Domnuluĭ cea dréptă şi sta împrotiva credințeĭ luĭ Christos (Fapt. XIII, 10).

Cele de bine tóte le va face vóuĕ cunoscute Tihic.

Şi acésta este însuşire a înțelepcĭuneĭ luĭ Pavel a nu scrie

---

vățĕtorescul cuvînt care hrăneşte sufletul de nu va fi dres cu har, nicĭ va hrăni, nicĭ va spori. Pentru acésta dicea Evagrie: „Maĭ bine este a arunca o peatră lângă gard decât un cuvînt". Şi Filon Iudeul dice: „Grăeşte cele ce se cuvin şi când se cuvin şi nu veĭ audi cele ce se cuvin". Dicea însă şi înțeleptul Sinesie către împĕratul Arcadie, că cărnurile nu le lasă a se râncendi petroşirea sărurilor; iar socotința împăratuluĭ o ține adevĕrul cuvintelor supt stăpânirea supt care s'ar întâmpla a umbla" (cuv. despre imper.) Iar Teodorit dice, că sare numeşte Pavel pre înțelegerea cea duhovnicéscă. Aşa şi Domnul a poruncit Apostolilor a avea sare (Mat. IX, 5). Şi sare ĭ-a numit pre eĭ (Mat. V, 12). Şi de vreme ce cuvîntul cel grăitor se naşte din prisosul inimeĭ, precum a dis Domnul, pentru acésta cel ce voeşte a fi cuvîntul sĕŭ dres cu sare, se cuvine maĭ întâĭŭ a-şĭ avea mintea sărată şi inima sa de cunoştința şi priceperea duhovnicéscă şi a nu avea cugetărĭ lumeştĭ şi îndulcitóre. Aşa o hotărăşte acésta dumnedeescul Chiril al Alexandrieĭ dicênd: „Şi cum nu vom învrednici de tótă lauda pre ceea ce se striga prin Pavel: Cuvîntul vostru tot-de-una fie cu har, dres cu sare. Ci socotesc că nu se póte a se vedea cuvîntul acest-fel maĭ înainte până a nu avea bine cele ale cunoştințeĭ, că din prisosința inimeĭ vĕrsase maĭ înainte pĕcatul ca o prisosință, să nu se gingăşéscă către îndulcirĭ necuviincĭóse răspândindu-se" (vor. II la Paştĭ).

[1]) Pentru acésta şi înțeleptul Sirah dă socotélă dicênd: „Fluerul şi psaltirea îndulcesc mădulările, şi maĭ mult decât amêndóuĕ îndulceşte limba" (Sir. IV, 21).

tóte împrejurările cu amăruntul în trimiterile sale, ci numaĭ cele de nevoe și câte sileaŭ, maĭ întâĭŭ, ca trimiterile sale să nu se facă îndelungate; al doilea ca și cel ce ducea scrisorile să aĭbă óre-care a povesti, ce nu eraŭ scrise în scrisorĭ, și așa din povestirea acésta să se facă maĭ cinstit către hristianiĭ ceĭ ce îl ascultaŭ; și al treilea arată cu acésta Apostolul dragostea și buna voință ce avea către cela ce ducea scrisórea, căcĭ altmintrelea nu ar fi încredințat luĭ prin cuvînt lucrările sale de nu l'ar fi avut întru buna cunoștință; și al patrulea pentru-că era și fórte taĭnice, care nu se cuvenea a le scrie și a le arăta prin scrisorĭ, ci prin viul cuvîntul celuĭ ce ducea scrisorile.

Iubitul frate și credincĭosul slujitor și împreună robul întru Domnul.

Și dar, dacă Tihic era ĭubit luĭ Pavel[1]), negreșit știa și tóte cele taĭnice ale luĭ Pavel, fiind-că dragostea și ĭubirea taĭnele celor ĭubițĭ și ale hristianilor le face obșteștĭ; «că pre voĭ, ḑice Domnul, v'am numit prietenĭ, că tóte cele ce am auḑit dela Tatăl meŭ cunoscute le am făcut vóuĕ» (Ioan XV, 15). De era dar credincĭos Tihic, apoĭ nu ar fi spus mincĭunĭ, și de a fost și împreună rob cu Pavel negreșit și s'a împărtășit și de ispitele luĭ Pavel.

8. Pre carele l'am trimis l'a voĭ, spre însășĭ acésta, ca să cunosc cele despre voĭ și a se mângiia inimele vóstre.

Cu aceste cuvinte arată Pavel dragostea ce avea către Colasenĭ, căcĭ pentru acésta a trimis la dînșiĭ pre Tihic, pentru ca să afle cum se află trebile lor și nu pentru ca să le vestéscă lor cele ale sale, ci ca să-'ĭ mângîie pre dînșiĭ. Arată încă și acésta că ColaseniĭI se aflaŭ întru necazurĭ și în ispite și pentru acésta aveaŭ trebuință de mângâere.

9. Împreună cu Onisim credincĭosul și ĭubitul frate, carele este dintre voĭ.

Onisim acesta este robul luĭ Filimon, către carele dumneḑeescul Pavel a scris osebită scrisóre. O minune, că cel ce maĭ înainte era rob, la atâta mare vrednicie s'a suit în cât a se face și frate luĭ Pavel dupre Christos și Marele Pavel a nu se rușina de a fi și a se numi pre sineșĭ frate al robuluĭ. Laudă este însă a cetățeĭ Colasenilor de a se trage Onisim dintr'însa,

[1]) Tihic acesta era asian și împreună următor al luĭ Pavel, că urma împreună dupre Pavel Tihic asianul și Trofim (Fapt XX, 4). Ḑice încă și Marele Vasilie, tâlcuind ḑicerea: „întru Domnul se va lăuda sufletul meŭ" a psalmuluĭ 33: Veḑĭ pre Apostolul cum pre împreună lucrătoriĭ Evangheliei îĭ laudă ḑicênd: carele este împreună rob și slujitor al vostru întru Domnul. De se laudă cine-va dar, pentru frumusețea trupuluĭ saŭ pentru vestea cea mare a născĕtorilor, nu se laudă sufletul luĭ întru Domnul, ci fieşte-carele dintre uniĭ ca aceștia este întru deșertăcĭune.

că acésta însemnéză ḑicerea: carele este dintre voĭ. O ḑice însă acésta pentru a se bucura Colasenii că aŭ odrăslit un A-postol ca acesta.

Tóte cele de aicea cunoscute le vor face vóuĕ.

Tóte cele despre mine, ḑice, le vor arăta vóuĕ Tihic şi Onisim şi legăturile adecă şi închisórea şi cele-l-alte rele ce le pătimesc, căcĭ de nu m'ar fi oprit acestea, însumĭ eŭ aş fi venit la voĭ[1]).

10. Vĕ uréză pre voĭ Aristarh cel împreună robit cu mine.

Aristarh acesta este cela ce dela Ierusalim împreună a plutit la Roma cu Pavel, că ḑic Faptele: «Iar dupre ce s'a judecat de a corăbieri noĭ la Italia, intrând în corabie adramiticéscă am purces, fiind împreună cu noĭ Aristarh Tesalonianul al Machedonieĭ (Fap. XXVII, 1)[2]). Şi maĭ mare cuvint a ḑis aicea Pavel decât vechiĭ strămoşĭ şi prorocĭ, căcĭ aceĭa se numeaŭ pre sineşĭ streinĭ şi nemernicĭ aĭ lumeĭ aceştiea: «Că nemernic sînt eŭ dela tine şi înstreinat ca toţĭ părinţiĭ meĭ» (Psalm. XXXVIII, 17). Iar Pavel nu s'a ḑis pre sine nemernic, ci robit, adecă rob, fiind-că ca un rob se purta în lumea acésta. Iar maĭ ales şi maĭ rĕŭ decât robul, căcĭ ceĭ ce biruesc şi ĭaŭ robĭ pórtă de grijă pentru dînşiĭ, ca pentru nişte ómenĭ aĭ lor, pentru ca să-'ĭ vîndă maĭ cu preţ; ĭar luĭ Pavel nimenea nu-ĭ purta de grijă, ci toţĭ îl aveaŭ ca pre un vrăşmaş şi luptător. Cuvîntul acesta însă Colasenilor le este spre mângâere, căcĭ învĕţătorul neamurilor Pavel era ca un rob şi se afla întru nişte muncĭ ca acestea.

Şi Marcu nepotul luĭ Varnava.

Şi pre acest Marcu îl laudă Pavel, dela rudirea ce avea cu Varnava[3]). Varnava însă era mare Apostol, fiind-că acesta era

[1]) Insemnéză, că Teodorit ḑice că pre Onisim maĭ înainte l'a trimis Pavel la Filimon stăpânul luĭ când a şi scris luĭ Filimon scrisórea (că maĭ înainte s'a scris aceea decât acésta către Colasenĭ), pentru-că fără de voea luĭ Filimon nu voĭa Pavel a ţinea pre Onisim, precum acésta însuşĭ o scrie în cea către Filimon, ĭar dupre ce Filimon l'a trimis pre Onisim la Pavel, atuncea l'a trimis pre el Pavel împreună cu Tihic la Colase unde locuia şi Filimon, ca pre un slujitor al propoveduireĭ E-vanghelieĭ. Veḑĭ însă înţelepcĭunea luĭ Pavel, ḑice Teodorit, că scrie cum că amêndouĭ, Tihic şi Onisim, vor arăta Colasenilor pre tóte ale luĭ. Iar lucrul de a cunóşte şi a mângâĭa inimile Colasenilor numaĭ luĭ Tihic l'a dat Pavel prepunând, nu cum-va Colaseniĭ ştiind că Onisim a fost rob li s'ar fi făcut acésta cu îngreuere, că cel ce era erĭ şi alaltăerĭ rob, s'a învrednicit îndată de a mângâĭa şi a învăţa o cetate şi o biserică întrégă.

[2]) Aristarh acesta a fost împreună călător cu Pavel, pre carele l'a răpit în Efes. „Că aŭ năvălit ḑice toţĭ împreună în teatron, răpind împreună pre Gaie şi pre Aristarh Machedoneanul pre ceĭ împreună călătorĭ cu Pavel" (Fapt. XIX, 29). Şi ĭarăşĭ: Urma însă împreună cu Pavel până la Asia Sopatru, Vereul, ĭar dintre Tesaloniceĭ Aristarh şi Secund (Fapt. XX, 4).

[3]) Dar nu cum-va Marcu ~~acesta~~ era Fiĭul Marieĭ la a căreea casă a

împreună călĕtor cu dumnedeescul Pavel și pre acesta l'a osebit Sf. Duh ca să-l trimită împreună cu Pavel la propoveduirea Evangheliei. «Că a dis Duhul cel Sfînt, dice, osebițĭ mie pre Varnava și pre Savlu la lucrul ce am chemat pre dînșiĭ» (Fapt. XIII, 2) [1]).

Despre carele ațĭ luat poruncĭ de va veni la voĭ să-l priimițĭ pre el.

Despre Varnava póte aŭ luat poruncile Colaseniĭ pentru ca să-l priiméscă cu cinste. Poțĭ însă a face stare la dicerea: «ațĭ luat poruncĭ», și apoĭ să cetești ca dela alt început acésta: de va veni la voĭ, o Colasenĭ, priimiți-l pre el cu cinste. Ne scris însă a poruncit Colasenilor Apostolul, precum dice Icumenie. Pentru acésta în alte izvóde se scrie așa: de va veni către voĭ, priimiți-l pre el.

11. Și Iisus cel ce se dice Iust.

Póte acest Iust era Corintean, că dic Faptele că Pavel în Corint aflându-se a mers în casa luĭ Iust, și mutându-se de acolo, a venit în casa óre-căruia ce se numia Iust, carele cinstea pre Dumnedeŭ, a căruia casă era aprópe de sinagogă (Fapt. XVIII, 7) [2]).

Care eraŭ din tăerea împrejur, aceștia singurĭ împreună lucrătorĭ întru împĕrăția luĭ Dumnedeŭ.

Dupre ce a dis Pavel osebita laudă a fiește-căruia, acum dice și pre cea de obște, adecă cum că acestea eraŭ din némul Iudeilor, că mare laudă se socotea atuncea de ceĭ maĭ mulțĭ a se trage cine-va dintre Iudeĭ. Iar fiind-că maĭ sus a dis

---

năzuit Petru, dupre ce s'a izbăvit din temniță, precum istorisesc Faptele? (Fapt. XII, 12). Pentru Marcu acesta scria Pavel luĭ Timoteĭ: „pre Marcu împreună luându-l adă-l împreună cu tine că este mie bine trebnic spre slujbă (II Timot. IV, 11).

[1]) Iar Teodorit dice, că și acésta însemnéză ca cum ar fi vĕdut pre eĭ a scris Epistolia; că dupre pricirea ce s'a făcut între el și fericitul Varnava despre Marcu în Frigia (unde și Colasele se află) și în Galatia, aŭ proadus învĕțătura. Se potrivește dar că atuncea a dat și poruncile cele despre aceștia. Acésta poruncește ca viind să se învrednicé că de cinste învĕțătorescă.

[2]) Era încă și alt Apostol dintre ceĭ 70 numit Iust carele s'a fost ales împreună cu Matia de către ceĭ uns-pre-dece Apostolĭ. „Că a pus, dice, pre doĭ: pre Iosif cel ce se numea Varsava, carele s'a maĭ numit Iust și pre Matia" (Fapt. I, 23). Dice însă și Ariopaghitul Dionisie în cea despre dumnedeésca pace cap. XI acestea: „Decĭ despre acésta (adecă pacea) orĭ ce óre când este dumnedeéscă pace și liniștea pre care sf. Iust negrăire o arată". Dar carele din amêndoĭ aceștia Iust a dis acésta este nearătată, se arată însă că Iust acesta despre carele dice Areopagitul a conscris acestea, precum încheie Marele Maxim sholiastul Areopagituluĭ, care acéstă carte acum nu se află, dar póte și însușĭ a audit dela dumnedeescul Iust, pre dumnedeésca pace numind-o negrăire" (Dionisie cel întocmaĭ cu Apostoliĭ de o vreme cu dînșiĭ fiind).

Pavel cum că este robit şi rob, pentru a nu întrista sufletele Colasenilor iĭ mângâe ĭarăşĭ cu acest cuvînt ḑicênd, cum că aceştia sint împreună lucrătorĭ cu mine în mijlócele şi în pricinile acelea, care aduc pre ómenĭ la împĕrăţia luĭ Dumneḑeŭ, adecă împreună cu mine lucréză întru propoveduirea Evangheliei şi a credinţeĭ. In cât aceştia carĭ acum se împărtăşesc împreună cu mine întru robie, aceştia se vor împărtăşi împreună cu mine şi în cerésca împărăţie. Iar dumneḑeescul Chrisostom aşa a cetit ḑicerea acésta, cum că umbros a arătat Pavel, că singurĭ aceştia eraŭ din neamul Iudeilor, ĭar ceĭ l-alţĭ, ce eraŭ împreună cu dînsul, eraŭ din neamurĭ. Unind adecă ḑicerea «aceştia singurĭ» cu ḑicerea «aceştia fiind din tăerea împrejur» adecă ceĭ ce eraŭ din tăerea împrejur singurĭ aceştia, şi în urmă dela alt început a cetit acesta: «Impreună lucrătorĭ întru împărăţia luĭ Dumneḑeŭ».

Cariĭ s'aŭ făcut mie mângâere.

La acest cuvînt arată Pavel dóuĕ óre-care: una adecă, cum că el se afla în marĭ necazurĭ şi în rele pătimirĭ, şi în alta încă, că Apostoliĭ ceĭ de maĭ sus numiţĭ eraŭ óre-cariĭ marĭ, pentru-că s'a fost făcut mângâere unuĭa mareluĭ Pavel. Veḑĭ însă, o cetitorĭule, că hristianul carele mângâe pre ceĭ ce se află în închisorĭ şi în legăturĭ, acela se propoveduеşte că este părtaş al împărăţieĭ cerĭurilor, căcĭ şi aceştia, ce aŭ mângâĭat pre Pavel întru legăturile luĭ maĭ sus ĭ-a propoveduit însuşĭ Pavel părtaşĭ aĭ împărăţieĭ cerĭurilor; pentru acésta se cuvine hristianiĭ să pórte de grijă pentru aceĭa, ce pătimesc rĕŭ pentru Christos, şi să-ĭ mângâe cu cuvîntul şi cu lucrul şi cu slujbele.

12. Vĕ uréză pre voĭ Epafras, cel dintre voĭ, rob al luĭ Christos.

Şi la începutul scrisoreĭ şi acum ĭarăşĭ recomendueşte Colasenilor la sfîrşit şi laudă pre Epafras acesta dumneḑeescul Pavel şi ca pre un compatriot şi ca pre unul ce ĭubeşte pre eĭ, să-l ĭubéscă pre el asemenea şi eĭ şi cu dulcéţă să asculte învăţĕtura ce-ĭ învaţă, căcĭ a fi cinstit şi respectarisit învĕţătorul, acésta se face folos ucenicilor, pentru-că din respectarisirea acestuĭa se supun şi ascultă cuvintele luĭ. Şi mare laudă este a se numi Epafras acesta rob a luĭ Christos. Decĭ ḑice că unul ca acesta este slavă vóuĕ Colasenilor, fiind-că dela voĭ s'a născut şi a înflorit.

Tot-de-una nevoindu-se pentru voĭ întru rugăcĭunĭ.

Epafras, ḑice, nu prost se rógă pentru voĭ, ci se nevoeşte şi tremură pentru mântuirea vóstră, şi nu numaĭ acum se nevoeşte pentru voĭ întru rugăcĭunĭ, ci şi tot-de-una.

Ca să staţĭ deplinițĭ.

Cu acest cuvînt Pavel atinge pre Colasenĭ arătând cum că sînt nedepliniţĭ, că şchiopătaŭ în dogma cea rea, cea despre angheli şi fiind-că se póte a fi cine-va deplinit, dar a nu sta în deplinătatea acésta, precum de pildă când ştie cine-va tóte şi este deplinit întru cunoştinţă, dar prin fapte nu stă cu adeverire întru cunoştinţa acésta, pentru acésta ḑice Pavel că se nevoeşte întru rugăciunĭ Epafras al vostru, pentru ca să staţĭ voĭ depliniţĭ şi întru cunoştinţa dogmelor credinţeĭ, adecă şi în viaţa cea îmbunătăţită şi în fapte.

Şi împliniţĭ întru tóte voea luĭ Dumneḑeŭ.

Adecă pentru a nu face altă voe, facă numaĭ pre a luĭ Dumneḑeŭ, că acésta însemnéză ḑicerea ca să fiţĭ împliniţĭ şi desăvîrşiţĭ; arată însă cu acest cuvînt Pavel cum că Colasenii, unele vroinţe ale luĭ Dumneḑeŭ le săvîrşeaŭ, ìar alta nu săvîrşeaŭ. Şi pentru acésta aveaŭ trebuinţă a fi depliniţĭ întru acésta şi desăvîrşiţĭ, adecă ca tot-de-una şi pretutindenea să facă numaĭ voea luĭ Dumneḑeŭ.

13. Că mărturisesc pentru el, cum că multă rîvnă are pentru voĭ şi pentru ceĭ ce sînt în Laodichia şi pentru ceĭ ce sînt în Ierapole.

Amêndóuĕ cele ce le ḑice aicea Pavel că le avea Epafras sînt covîrşitóre, căcĭ şi râvna, ḑice, el o are şi râvnă multă pentru voĭ şi pentru Laodichenĭ şi pentru Ierapolitenĭ. Şi recomendueşte cu aceste cuvinte pre Epafras hristianilor celor din Laodichia şi celor din Ierapole, pentru-că cetindu-le trimiterea acésta la Colasenĭ, negreşit ar fi auḑit pentru Epafras şi Laodichenĭ şi Ieropalitenĭ[1]).

14. Vĕ uréză pre voĭ Luca doftorul şi ìubitul.

Luca acesta este evanghelistul a căruìa laudă este mare a fi ìubit de minunatul Pavel. Şi nu a pus pre Luca în urmă pentru ca să-l micşoreze, ci pentru ca să respectariséscă pre Epafras între compatrioţiĭ luĭ, de acésta pre acela l'a pus întâĭŭ şi pre Luca în urmă. Să putea întêmpla însă să fi fost şi alţĭ Apostolĭ din ceĭ 70 care să se fi numit cu acestaş nume al luĭ Luca[2]).

Şi Dima.

Fiind-că, precum se vede, Dima încă nu a fost lăsat învĕţătura luĭ Pavel, pentru acésta împreună îl numĕră aicea Pavel cu ceĭa-l-alţĭ Apostolĭ. Că în urmă acesta a părăsit pre Pavel şi a ìubit odihnele véculuĭ acestuìa: «Că Dima, ḑice, m'a pă-

---

[1]) Insemnéză, că dupre Teodorit cetăţile Colasenilor şi ale Laodichieĭ şi ale Ierapolieĭ sînt aprópe unele de altele, tus trele aflându-se în Frighia.

[2]) Insemnéză, că Luca singur a rămas cu Pavel în Roma, precum însuşĭ Pavel o ḑice: „Luca este singur cu mine" (Timot. IV, 11).

răsit, iubind vécul acesta și s'a dus în Tesalonic» (II Timot. IV, 10). De aicea însă se arată, dupre Teodorit, că cea maĭ dupre urmă Trimitere decât tóte este cea a dóua către Timoteĭ.

15. Imbrățișațĭ pre frațiĭ ceĭ ce sînt în Laodichia.

Vedĭ, o cetitoriule, cum împreună lipește Pavel aicea pre Colasenĭ cu Laodicheniĭ și îĭ unește pre eĭ prin îmbrățișare.

Și pre Nimfan și pre biserica cea din casa luĭ.

Mare era Nimfan acesta, pentru-că tótă casa sa avea în lăuntru credincioșĭ hristianĭ, în cât și a se numi biserică de Pavel și pentru pricina acésta face har Apostolului și îl hiritisește cu osebită orație decât pre alțiĭ. Însă acésta o face Pavel de-l hiritisește pre el deosebĭ, pentru ca să îndemne și pre ceia-l-alțĭ hristianĭ a urma buna cinstire de Dumnedeŭ și fapta bună a luĭ Nimfan, de voesc și eĭ a se cinsti și a se hiritisi de Pavel cu deosebit chip.

16. Și când se va ceti la voĭ Trimiterea, faceți să se cetéscă și în biserica Laodichenilor, și cea din Laodichia ca și voĭ să o cetițĭ.

Eŭ socotesc că aŭ fost óre-care cuvinte în Trimiterea acésta, care era de nevoe a le audi și Laodicheniĭ. Și iarășĭ că multe aŭ fost scrise în cea trimisă către Laodichenĭ, care trebuea să le audă și Colaseniĭ aceștia, căcĭ maĭ mult folos se face când alțiĭ se prihănesc, iar ceia-l-alțĭ cunosc greșalele sale prin prihănirea acelora și se îndreptéză, decât când să prihănesc de a dreptul ceĭ ce greșesc. «Bătându-se stricătorul cel neînțelept maĭ înțelept se va face» (Pild. XIX, 25)[1]. Care însă este Epistolia cea din Laodichia trimisă? Este cea întâia către Timoteĭ, că acésta s'a scris din Laodichia și s'a trimis către Timoteĭ[2]). Uniĭ însă, adecă Fotie și Teodorit, dic că Epistolia este, care o aŭ trimis Laodicheniĭ către Pavel. Și înlăuntru într'însa urméză a fi dupre Teodorit, că Laodicheniĭ să fi prihănind cele ce se făceaŭ în Colase, saŭ că și înșișĭ Laodicheniĭ să fi avut aceleașĭ ereticeștĭ cugetărĭ de o potrivă cu Colaseniĭ.

17. Și spunețĭ luĭ Arhip.

Pentru ce pricină nu a scris Pavel osebită epistolie către Arhip acesta, ci prin acésta și pre acela îl sfătuește? Póte că

[1]) Inseșĭ acestea le dice și Fotie, pentru care scrie Pavel Colasenilor să trimită Epistolia acésta la Laodichenĭ ca să se cetéscă și acolo. Insemnéză însă, că Epistolia luĭ Pavel cea adusă către Laodichenĭ, este neadevĕrată și ca pre o minciunósă o a lepădat sf. Icumenie cu sobor al șéptelea întru a șeasea practică a sa.

[2]) Vedĭ suptînsemnarea la Cap. II, stih 1, al acesteĭ către Colasenĭ, de trebuință fiind la acéstă dicere.

va fi fost bărbat cu pricepere și că de puțină aducere aminte numaĭ avea trebuință și nu de scrisorĭ osebite ale luĭ Pavel[1]), «că dă pricină, dice, înțeleptuluĭ și maĭ înțelept va fi» (Pild. IX, 8). Și ïarăşĭ: «Simțirea însă la ceĭ înțelepțĭ e lesniciósă» (Pild. IV, 7).

Vedĭ slujba care o aĭ luat întru Domnul, ca să o împlineştĭ.

Cuvîntul acesta ce dice Pavel la multe locurĭ adecă «vedĭ și vedețĭ» este un cuvînt ce înspăĭmântéză și aduce pre ceĭ ce îl aud la luarea aminte și la propăzire. Vedețĭ a nu fi vre unul furându-vĕ pre voĭ (Col. II, 8). Vedețĭ dar cum cu amăruntul să umblațĭ (Efes. V, 15). Vedețĭ câniĭ, vedețĭ pre rĕiĭ lucrătorĭ, vedețĭ tăerea (tij. III, 2). Și ïarășĭ: «Vedețĭ nu cumva stăpânirea vóstră acésta să se facă împedecare celor ce sînt neputincioșĭ» (I Cor. VIII, 9). Așa și aicea aduce Apostolul pre Arhip la luare aminte și la pază, fiind-că îĭ dice: «Vedĭ bine și ĭ-a aminte, o Arhipe, ca să împlineștĭ lucrul și slujba ce o aĭ luat întru Domnul, adecă prin Domnul, căcĭ Domnul este carele a dat ție lucrul acesta și nu eŭ. Dar care era lucrul și slujba luĭ Arhip? Era a provedea și maĭ înainte a purta grijă de Colasenĭ. Dicênd însă Apostolul acésta «întru Domnul» dóuĕ lucrurĭ formăluește: unul adecă, căcĭ face pre Arhip să fie maĭ grijiliŭ şĭ maĭ osîrdnic spre a împlini lucrul sĕŭ, fiind-că acesta este stăpânesc și dumnedeesc. Și altul încă, căcĭ face și pre Colasenĭ a se supune luĭ Arhip, fiind-că luĭ i s'a încredințat dela Dumnedeŭ epistasia acestora, și ca se dic maĭ scurt, pentru acésta scria Apostolul Colasenilor să dică acestea luĭ Arhip, ca când îĭ cértă pre eĭ Arhip, că nu umblă bine, să nu pótă a-l prihăni eĭ ca pre un amar și aspru, știind eĭ maĭ înainte porunca cea de acest-fel, care înșișĭ eĭ cu gura lor o aŭ vestit luĭ Arhip. Pentru a le astupa dar gura Colasenilor Pavel, pentru acésta cu un metod ca acesta scrie lor să spue luĭ Arhip porunca luĭ, căcĭ dupre alt chip, nu cuviincios lucru ar fi fost ca uceniciĭ Colasenĭ, care se învață să sfătuéscă și să poruncéscă luĭ Arhip învĕțătoruluĭ lor.

18. Imbrățișarea cu mâna mea a luĭ Pavel.

Acésta este semnul curățenieĭ și al ïubireĭ dumnedeescululĭ Pavel către uceniciĭ sĕĭ, fiind-că însușĭ cu sfîntă mâna sa scria îmbrățișarea și sărutarea întru tóte epistoliile sale, pentru ca să

[1]) Iar Fotie dice, cum că Arhip acesta póte să fi fost episcop și să fi avut în mâna sa slujba de suflete. Teodorit însă adauge, că acesta nu a fost învĕțător al Laodichieĭ, precum óre-carĭ aŭ înțeles, ci al Colasenilor, pentru-că Arhip locuïa în Colase, fiind-că și Pavel împreună îl numĕră pre el cu Filimon în Epistolia cea către Filimon, la stih 2, ïar Filimon locuïa în Colase.

vadă ceĭ ce luaŭ epistoliile slovele cele de însășĭ mâna luĭ Pavel scrise și să se împătiméscă spre acelea cu óre-care patimă de dragoste. Iar la Teofilact nu știŭ cum lipsește din epistolia acésta îmbrățișarea acésta a luĭ Pavel. Iar îmbrațișare saŭ sărutare (saŭ hiritisire) de însașĭ mâna luĭ Pavel este sfîrșitul Epistolieĭ acesteea care se scrie maĭ jos unde dice: «Darul fie cu voĭ, amin», precum dice Teodorit, care este în loc de «fițĭ sănătoșĭ», ce obicînuim noĭ acum a scrie la sfîrșitul scrisorilor.

Aduceți vĕ aminte de legăturile mele.

Pomeniți-mĕ, dice, tot-de-una, fraților, pre mine legatul și osînditul Pavel, carele mĕ aflu în temniță. Și mare mângâere a fost la necazurile Colasenilor a'șĭ aduce eĭ aminte de legatul Pavel, de carele era în temniță. Insușĭ acésta o dice și Fotie tâlcuind dicerea acésta. Iar Teodorit dice, că dicerea: «aduceți-vĕ aminte de legăturile mele», este în loc de: rîvniți-le și urmăriți legăturile mele, și cele întristătóre, ce cad asupră-vĕ, suferiți-le cu răbdare.

Darul fie cu voĭ; amin.

Când dice dumnedeescul Pavel: darul luĭ Dumnedeŭ este cu voĭ și în necazurĭ de vĕ aflațĭ și legăturĭ de purtațĭ și orĭ-ce altă pătimițĭ nu vĕ vețĭ birui fiind-că și însășĭ acésta de a pătimi necazurĭ și a purta legăturĭ, lucru al daruluĭ este și maĭ ales și dar dela Christos este acésta. «Că nóuĕ, dice, ni s'a dăruit pentru Christos nu numaĭ a crede întru el, ci și a pătimi pentru dînsul» (Filip. I, 29). Și iarășĭ: «Decĭ Apostoliĭ mergeaŭ bucurându-se dela fața adunăreĭ că pentru numele luĭ Christos s'aŭ învrednicit a se necinsti» (Fapt. V, 41). Vedĭ hristianule, că a se ocărî cine-va și a se bate pentru Christos este cinste și vrednicie! Și cu adevĕrat mare vrednicie este acésta. Și, o! de ne-am învrednici și noĭ nevrednicĭĭ de dumnedeescul dar întru necazurile nóstre, ca fiind-că acest dar ține și întărește pre neputința nóstră, necazurile nóstre ce le suferim să fie spre folosul nostru, pentru-că storc și supțiează multa grăsimea pĕcatelor nóstre, spre slava Tatăluĭ și a Fiĭuluĭ și a Sfîntuluĭ Duh, căruĭa slava fie în vécurile vécurilor; amin.

Epistolia acésta către Colasenĭ s'a scris din Roma prin Tihic și Onisim.

Tomul al doilea s'a sfîrșit în 29 a luneĭ luĭ Maĭ 1846.